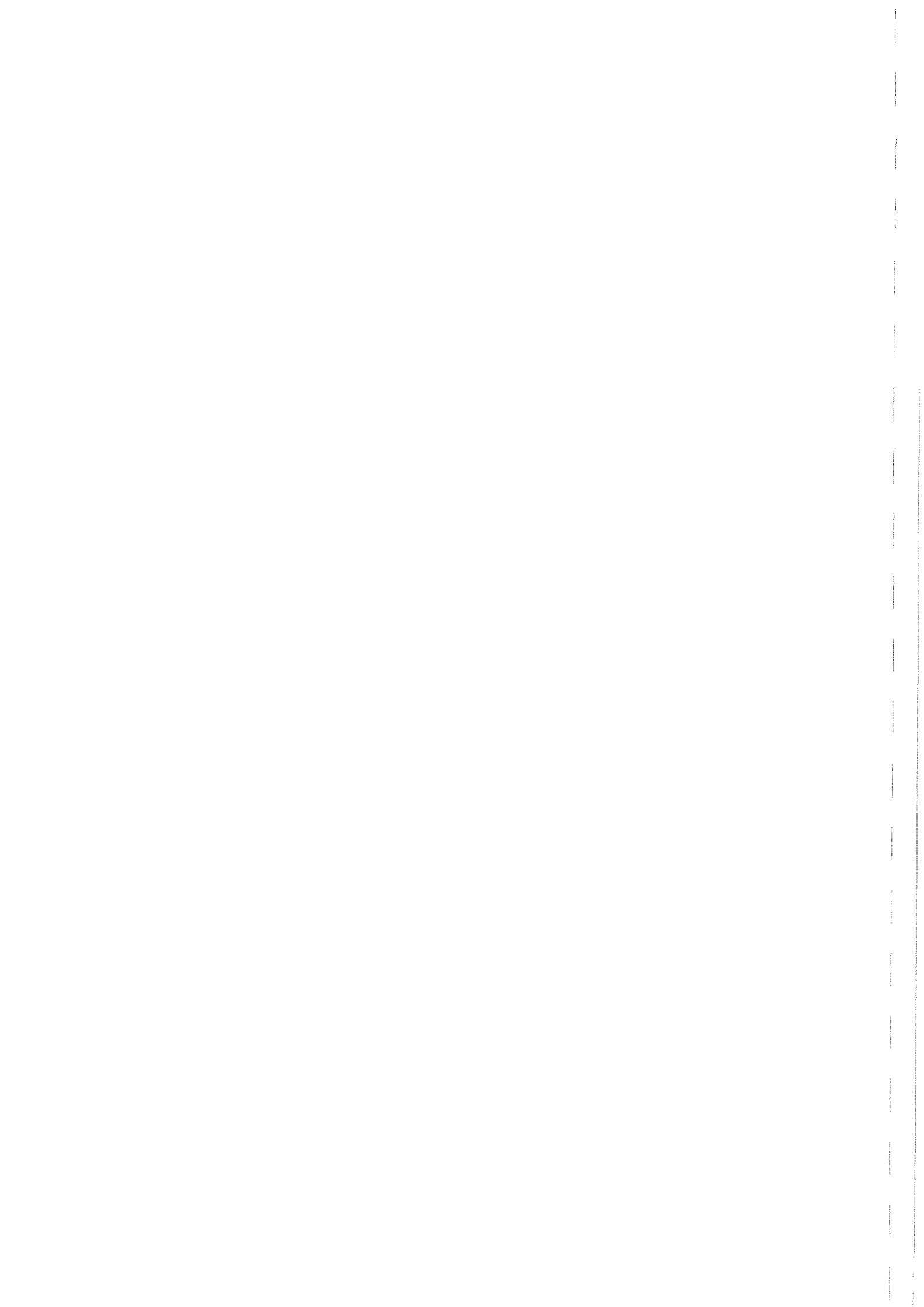

*Załącznik do Uchwały Nr XXXIII/236/17
Rady Miasta Międzyrzec Podlaski
z dnia 25 maja 2017 r.*

Strategia
Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Międzyrzec Podlaski
na lata 2017-2022

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
I. UWARUNKOWANIA PRAWNE I PROGRAMOWE	5
1. PODSTAWY PRAWNE	5
2. PODSTAWY STRATEGICZNO-PROGRAMOWE.....	6
3. OCENA WDROŻENIA POPRZEDNIO REALIZOWANEJ STRATEGII	17
II. ANALIZA I DIAGNOZA	21
1. CHARAKTERYSTYKA MIASTA MIĘDZYRZEC PODLASKI	21
2. ATUTY I CZYNNIKI OGRANICZAJĄCE ROZWÓJ.....	21
3. DEMOGRAFIA	23
4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA I KOMUNIKACJA.....	24
5. GOSPODARKA	26
6. ZASOBY I WARUNKI MIESZKANIOWE	28
7. EDUKACJA I KULTURA	30
8. OCHRONA ZDROWIA.....	36
9. SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA	40
10. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	45
11. POMOC SPOŁECZNA	48
12. SEKTOR POZARZĄDOWY	61
13. PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII ŚRODOWISKA LOKALNEGO.....	63
14. BEZROBOCIE	67
15. BEZDOMNOŚĆ.....	73
16. PROBLEMY UZALEŻNIEŃ I PRZEMOCY W RODZINIE.....	74
17. PROBLEMY RÓWNOŚCI PŁCI.....	81
18. SYTUACJA DZIECKA.....	86
19. SYTUACJA OSÓB STARSZYCH	95
20. SYTUACJA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH.....	98
21. ANALIZA SWOT	102
III. PROJEKTOWANE DZIAŁANIA	114
1. MISJA.....	114
2. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ.....	115
3. WDROŻENIE STRATEGII, MONITOROWANIE JEJ REALIZACJI.....	130
4. PROGNOZA ZMIAN.....	130
5. RAMY FINANSOWE	132
6. PROGRAMY I PROJEKTY.....	133
IV. UWAGI KOŃCOWE	137

WSTĘP

Dokument Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Międzyrzec Podlaski został przygotowany na lata 2017-2022. W swoich założeniach programowych odnosi się do innych dokumentów z zakresu polityki społecznej funkcjonujących na poziomie europejskim, ogólnopolskim i samorządowym.

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w mieście, przeprowadzona na potrzeby opracowania dokumentu strategii, została oparta na badaniu tzw. źródeł zastanych, tj. danych pozyskanych z instytucji i organizacji działających w mieście bądź obejmujących zasięgiem działania jego mieszkańców, identyfikacji mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (analiza SWOT), a także na analizie ankiet skierowanych do mieszkańców (liderzy lokalni, losowo wybrani mieszkańcy) i przedstawicieli funkcjonujących w mieście placówek oświatowych.

W ramach diagnozy analizie poddano takie obszary, jak: demografia; infrastruktura techniczna; komunikacja i transport; gospodarka; zasoby i warunki mieszkaniowe; edukacja i kultura; ochrona zdrowia; sport, rekreacja i turystyka; bezpieczeństwo publiczne; pomoc społeczna; sektor pozarządowy; bezrobocie; bezdomność; problemy uzależnień i przemocy w rodzinie; równość płci, sytuacja dziecka; sytuacja osób starszych i niepełnosprawnych.

Przeprowadzone badania ankietowe dotyczyły sytuacji społecznej w mieście, problemu równości szans kobiet i mężczyzn oraz sytuacji dziecka. Do analizy wykorzystano trzy rodzaje ankiet.

Respondentami ankiety odnoszącej się do sytuacji społecznej w mieście byli losowo wybrani mieszkańcy oraz osoby mające wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej. W sumie do analizy przedłożono 18 anonimowo wypełnionych arkuszy ankiet.

Wśród ankietowanych było 77,78% kobiet i 16,67% mężczyzn, pozostałe 5,56% badanych nie zadeklarowało swojej przynależności płciowej. Najliczniej *ex aequo* reprezentowane były grupy wiekowe 26-35 lat i 36-45 lat (po 33,33%). Następnie reprezentowana była grupa wiekowa 56-65 lat, która stanowiła 22,22% tej próby. Najmniej liczną grupę stanowiły osoby w wieku 46-55 lat (11,11%). Pod względem czasu zamieszkiwania w mieście najliczniej reprezentowane były osoby mieszkające w mieście od urodzenia (72,22%), następnie osoby mieszkające w mieście od 42 do 45 lat (16,67%). Pozostali respondenci zamieszkują miasto od 20 i od 30 lat (po 5,56%).

W badaniu ankietowym, którego celem było poznanie opinii mieszkańców na temat problemu równości szans kobiet i mężczyzn oraz dyskryminacji ze względu na płeć, wzięło

udział również 18 osób, z których 77,78% stanowiły kobiety, 16,67% stanowili mężczyźni, natomiast 5,56% respondentów nie zadeklarowało swojej płci. Wśród respondentów najliczniej reprezentowana była grupa wiekowa 36-45 lat (33,33% ankietowanych). Kolejne liczne grupy stanowiły osoby w wieku 26-35 lat (27,78%) i w wieku 56-65 lat (22,22%). Najślabiej reprezentowana była grupa wiekowa 46-55 lat (11,11%), natomiast 5,56% badanych nie określiło swojej grupy wiekowej. Jeśli chodzi o wskaźnik czasu zamieszkiwania, najliczniej reprezentowane były osoby mieszkające w mieście od urodzenia (66,67%). Kolejną liczną grupę stanowiły osoby mieszkające w mieście od 42 do 45 lat (16,67%). Uczestnicy badania zamieszkujący miasto od 20 i od 30 lat stanowili najmniej liczną grupę (po 5,56%), taki sam odsetek respondentów nie zadeklarował czasu przebywania na terenie miasta.

Osobna ankieta, która pomogła w dokonaniu analizy sytuacji dziecka w środowisku szkolnym i rodzinnym, została rozesłana do placówek oświatowych. Analizę tę przeprowadzono na podstawie 8 ankiet wypełnionych przez pedagogów lub dyrektorów funkcjonujących na terenie miasta placówek oświatowych.

W opracowanym dokumencie można wyróżnić trzy części: **wprowadzającą**, która zawiera informacje na temat uwarunkowań zewnętrznych tworzenia strategii oraz ocenę stopnia wdrożenia poprzednio realizowanej strategii; **analityczno-diagnostyczną**, która zawiera informacje ogólne dotyczące miasta oraz diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej w mieście i **programową**, która zawiera założenia polityki społecznej miasta na najbliższe lata ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań.

W części programowej zostały wskazane podmioty realizujące strategię i współdziałające w jej realizacji, źródła finansowania przyjętych założeń oraz określony został czas realizacji wyznaczonych działań. Ponadto przedstawione zostały wskaźniki monitoringowe, ramy finansowe strategii, prognoza zmian oraz informacja na temat sposobu wdrożenia dokumentu i prowadzenia monitoringu jego realizacji.

Opracowany dokument strategii stanowi materiał wyjściowy do konstruowania szczegółowych programów i projektów realizowanych w sferze społecznej. Skuteczność wyznaczonych działań w strategii będzie zależała zarówno od posiadanych i pozyskanych przez miasto środków finansowych, jak i szerokiej, aktywnej i skoordynowanej współpracy przedstawicieli administracji samorządowej i partnerów społecznych, w tym organizacji pozarządowych.

I. UWARUNKOWANIA PRAWNE I PROGRAMOWE

1. PODSTAWY PRAWNE

Strategia rozwiązywania problemów społecznych, podobnie jak inne dokumenty strategiczne przygotowywane na różnych szczeblach administracji publicznej, jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Obowiązek jej opracowania wynika wprost z art.17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2016 r., poz. 930 z późn. zm.), który w ramach zadań własnych gminy przewiduje „opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

Na treść i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych mają również wpływ inne akty prawne. Należą do nich:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2016 r. poz. 487 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2016 r. poz.575 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1518 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 489 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2016 r. poz. 224 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2016 r. poz. 645 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 1827)
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 2046),

- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. z 2017 r. poz. 180)
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2016 r. poz. 239 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2016 r. poz. 157),
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2016 r. poz. 546 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (Dz. U. z 2017 r. poz. 220).
- ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. z 2016 r. poz. 162).

Podczas realizacji strategii znajdzie również potrzeba odwołania się do innych aktów prawnych, m.in. z zakresu edukacji, kultury, ochrony zdrowia i budownictwa socjalnego.

2. PODSTAWY STRATEGICZNO-PROGRAMOWE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Międzyrzec Podlaski jest dokumentem zgodnym z dokumentami strategicznymi i programowymi, które funkcjonują na poziomie europejskim, ogólnopolskim, wojewódzkim, powiatowym i miejskim. Dokumenty te tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych i aktywności środowisk zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

2.1. DOKUMENTY EUROPEJSKIE I KRAJOWE

1. Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

W ramach trzech priorytetów tematycznych strategii, której założeniem jest stworzenie większej liczby miejsc pracy i podniesienie standardu życia, przygotowano siedem projektów przewodnich:

- 1) „Unia innowacji”
- 2) „Młodzież w drodze”
- 3) „Europejska agenda cyfrowa”
- 4) „Europa efektywnie korzystająca z zasobów”

- 5) „Polityka przemysłowa w erze globalizacji”
- 6) „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia”
- 7) „Europejski program walki z ubóstwem”.

2. Wieloletnie Ramy Finansowe na lata 2014-2020 (WRF)

Na wniosek Komisji Europejskiej objęto Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny oraz Fundusz Spójności wspólnymi ramami strategicznymi (Wieloletnie Ramy Finansowe (WRF) na lata 2014-2020), które obejmują również Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejski Fundusz Morski i Rybacki. Na podstawie przyjętych założeń w okresie programowania 2014-2020 Europejski Fundusz Społeczny zapewni finansowanie działań strukturalnych na rzecz spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej w ramach czterech głównych obszarów inwestycji: zatrudnienia, edukacji, włączenia społecznego i usprawniania administracji publicznej. Natomiast Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji posłuży do finansowania pomocy na rzecz pracowników zwolnionych w następstwie poważnej zmiany strukturalnej oraz łagodzenia skutków, jakie dla rolników pociągają nowe umowy handlowe.

3. Narodowa Strategia Integracji Społecznej (NSIS)

Narodowa Strategia Integracji Społecznej jest dokumentem, którego celem jest pomoc w procesie włączania się Polski w realizację drugiego z celów Strategii Lizbońskiej, stawiającego na modernizację europejskiego modelu socjalnego, inwestowanie w ludzi oraz zwalczanie wykluczenia społecznego. Działania w tym zakresie mają przyczynić się do:

- dostosowania edukacji i szkolenia do wymogów życia i pracy w społeczeństwie opartym na wiedzy,
- rozwijania aktywnej polityki zatrudnienia przyczyniającej się do tworzenia większej liczby lepszych miejsc pracy,
- modernizacji systemu ochrony socjalnej, w tym systemów emerytalnych i ochrony zdrowia, m.in. w celu zapewnienia ich finansowej stabilności oraz odpowiedniej koordynacji z celami polityki edukacyjnej i polityki zatrudnienia,
- wspierania integracji społecznej, aby uniknąć pojawienia się trwale zmarginalizowanej klasy ludzi niezdolnych do funkcjonowania w społeczeństwie opartym na wiedzy.

4. Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 (PO WER)

W perspektywie finansowej 2014-2020 Europejski Fundusz Społeczny będzie współfinansował krajowy Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020 (PO WER), który został przyjęty uchwałą Rady Ministrów RP w dniu 8 stycznia 2014 roku. Program, który powstał w odpowiedzi na potrzeby reform w obszarach zatrudnienia,

włączenia społecznego, edukacji, szkolnictwa wyższego, zdrowia i dobrego rządzenia, będzie wspierał innowacje społeczne oraz współpracę ponadnarodową w wyżej wymienionych obszarach, a także wdrażanie w naszym kraju „Inicjatywy na rzecz zatrudnienia osób młodych”.

2.2. DOKUMENTY REGIONALNE I LOKALNE

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.) jest dokumentem programowym, opracowanym w oparciu o liczne analizy i diagnozy tematyczne, który określa wizję oraz cele i kierunki rozwoju regionu. Strategia prezentuje zasadniczą zmianę podejścia do programowania rozwoju i prowadzenia polityki regionalnej. Zakłada całościowe rozumienie zarządzania, również poprzez mobilizowanie inicjatyw lokalnych, elastyczność i otwarcie na innowacje oraz działania prorozwojowe, a także przyjmowanie wsparcia zewnętrznego. Zaproponowane cele strategiczne wynikają z rozpoznania najważniejszych wyzwań stojących przed regionem. Ukierunkowane są na innowacje, wzmocnienie miast, rozwój nowoczesnej wsi, przedsiębiorczość, wykorzystanie potencjału naukowego i integrację regionu poprawiającą jego spójność.

Założenia polityki społecznej ujęto w ramach celu strategicznego 4 oraz służących jego osiągnięciu celów operacyjnych.

Cel strategiczny 4:

Funkcjonalna, przestrzenna, społeczna i kulturowa integracja regionu będzie osiągnięta dzięki realizacji następujących celów operacyjnych:

- 4.1. Poprawa wewnętrznego skomunikowania regionu dzięki powiązaniu jego najważniejszych miast sprawną siecią drogową, budowaną w pierwszej kolejności tam, gdzie jej niedoskonałość jest barierą rozwoju.
- 4.2. Wspieranie włączenia społecznego.
- 4.3. Wzmacnianie społecznej tożsamości regionalnej i rozwijanie więzi i współpracy wewnątrzregionalnej, m.in. przez odwoływanie się do tradycji wielokulturowości i włączaniu jej do regionalnych programów edukacyjnych i selektywnie wspieranych działań kulturotwórczych oraz stymulowanie podejmowania wspólnych przedsięwzięć gospodarczych, organizacyjnych i edukacyjnych.
- 4.4. Przełamywanie niekorzystnych efektów przygranicznego położenia regionu.

- 4.5. Racjonalne i efektywne wykorzystywanie zasobów przyrody dla potrzeb gospodarczych i rekreacyjnych, przy zachowaniu i ochronie walorów środowiska przyrodniczego.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020

Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 stanowi instrument polityki regionalnej województwa, a wyznaczonym celem głównym jest „Podniesienie konkurencyjności regionu w oparciu o wewnętrzne potencjały, sprzyjające zwiększeniu spójności społecznej i terytorialnej”. Przewidywane w programie działania pozwolą na wniesienie wkładu województwa lubelskiego w realizację celu Strategii Europa 2020.

Działania zostały pogrupowane wokół osi priorytetowych, w przyporządkowanych im priorytetach inwestycyjnych, ukierunkowanych na realizację celów szczegółowych. Spośród nich zagadnień z zakresu polityki społecznej dotyczą następujące:

- **Oś priorytetowa 9. Rynek pracy**

PRIORYTET INWESTYCYJNY: Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników.

Cel priorytetu: 1. Zwiększenie zatrudnienia osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy (w tym osób starszych po 50. roku życia, kobiet, osób niepełnosprawnych, osób długotrwale bezrobotnych oraz niskowyzkwalifikowanych).

Cel priorytetu: 2. Poprawa szans na zatrudnienie osób odchodzących z rolnictwa.

PRIORYTET INWESTYCYJNY: Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw.

Cel priorytetu: Zwiększenie liczby nowych i trwałych miejsc pracy w regionie.

PRIORYTET INWESTYCYJNY: Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę.

Cel priorytetu: Zwiększenie poziomu zatrudnienia osób opiekujących się dziećmi do 3 lat.

- **Oś priorytetowa 11. Włączenie społeczne**

PRIORYTET INWESTYCYJNY: Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie.

Cel priorytetu: Wzrost integracji społecznej oraz poprawa dostępu do rynku pracy osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w regionie poprzez realizację kompleksowych programów aktywizacji oraz usług reintegracji i rehabilitacji społeczno-zawodowej.

PRIORYTET INWESTYCYJNY: Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym.

Cel priorytetu: 1. Wzrost dostępności wysokiej jakości usług społecznych użyteczności publicznej, w szczególności w formach zdeinstytucjonalizowanych, dla osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w regionie.

Cel priorytetu: 2. Wzrost dostępności usług zdrowotnych dla osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w regionie.

PRIORYTET INWESTYCYJNY: Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia.

Cel priorytetu: Rozwój i upowszechnianie ekonomii społecznej, w tym wzrost zatrudnialności w sektorze ekonomii społecznej w regionie.

• **Oś priorytetowa 12. Edukacja, kwalifikacje i kompetencje**

PRIORYTET INWESTYCYJNY: Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia.

Cel priorytetu: 1. Zwiększenie udziału dzieci w wieku przedszkolnym w wysokiej jakości edukacji przedszkolnej.

Cel priorytetu: 2. Podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych, właściwych postaw i umiejętności niezbędnych na rynku pracy, oraz rozwój indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

PRIORYTET INWESTYCYJNY: Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji.

Cel priorytetu: Zwiększenie liczby osób dorosłych, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje adekwatnie do wymagań regionalnego i krajowego rynku pracy.

PRIORYTET INWESTYCYJNY: Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmocnienie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami.

Cel priorytetu: 1. Zwiększenie szans na zatrudnienie uczniów szkół zawodowych poprzez poprawę efektywności kształcenia zawodowego w regionie.

Cel priorytetu: 2. Podniesienie kompetencji i kwalifikacji zawodowych osób dorosłych, adekwatnie do wymagań regionalnego i krajowego rynku pracy.

• **Oś priorytetowa 13. Infrastruktura społeczna**

PRIORYTET INWESTYCYJNY: Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych.

Cel priorytetu: 1. Zwiększona dostępność usług zdrowotnych.

Cel priorytetu: 2. Zwiększona dostępność usług społecznych.

PRIORYTET INWESTYCYJNY: Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich.

Cel priorytetu: Wyprowadzenie obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysowego ukierunkowane na ograniczenie ubóstwa w regionie.

PRIORYTET INWESTYCYJNY: Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej.

Cel priorytetu: 1. Zwiększona dostępność edukacji przedszkolnej.

Cel priorytetu: 2. Lepsze warunki kształcenia zawodowego i ustawicznego.

Cel priorytetu: 3. Lepsze warunki edukacji ogólnej.

Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020

Zadaniem strategii jako dokumentu tworzącego pewną wizję przyszłości jest wytyczenie kierunków działań, które służyć mają realizacji tej wizji. Powinny również

inspirować podmioty działające w obszarze polityki społecznej do podejmowania wysiłków na rzecz wyszukiwania rozwiązań trudnych kwestii stojących obecnie na przeszkodzie efektywnego rozwoju społeczności województwa. Strategia jest zgodna z dokumentami strategicznymi szczebla krajowego, a także ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 oraz Regionalną Strategią Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku. Cele główne oraz cele szczegółowe dokumentu sprzyjają realizacji celu operacyjnego 4.2 Wspieranie włączenia społecznego wyznaczonego w ramach celu strategicznego 4. Funkcjonalna, przestrzenna, społeczna i kulturowa integracja regionu zawartego w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. W dokumencie wyodrębniono siedem obszarów problemowych. Do każdego z tych obszarów sporządzona została diagnoza, wypracowano cele i kierunki działań, których zakładanym efektem będzie eliminacja wykluczenia niektórych grup społecznych, rozwój regionu oraz podniesienie jakości życia jego mieszkańców.

CELE W OBSZARZE POLITYKI SPOŁECZNEJ: BEZROBOCIE I WALKA Z UBÓSTWEM

CEL GŁÓWNY: Wzrost zatrudnienia i ograniczenie poziomu ubóstwa w województwie lubelskim do 2020 roku.

CELE OPERACYJNE

1. Zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem.
2. Zbudowanie skutecznego systemu wsparcia osób marginalizowanych.
3. Efektywna aktywizacja osób niepracujących i poszukujących pracy, w szczególności długotrwale bezrobotnych oraz bez doświadczenia zawodowego.
4. Rozwój oraz upowszechnianie aktywnej integracji i pracy socjalnej wśród osób długotrwale bezrobotnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym.
5. Wzrost potencjału instytucji publicznych oraz rozwój aktywności i współpracy instytucji publicznych i niepublicznych działających w obszarze pomocy społecznej i integracji społecznej.

CELE W OBSZARZE POLITYKI SPOŁECZNEJ: STARZEJĄCE SIĘ SPOŁECZEŃSTWO

CEL GŁÓWNY: Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego, włączenie społeczne oraz wzrost aktywności i udziału w życiu społecznym osób starszych.

CELE OPERACYJNE

1. Wsparcie osób starszych funkcjonujących w środowisku.

2. Rozwój systemu opieki nad osobami starszymi, nie mogącymi samodzielnie funkcjonować w środowisku.
3. Wzrost aktywności osób starszych w życiu społecznym, kulturalnym i zawodowym.
4. Zapewnienie kompleksowego i wysokiego poziomu usług socjalnych skierowanych do osób starszych.
5. Wzmocnienie integracji międzypokoleniowej.
6. Poprawa jakości i dostępności do świadczeń opieki zdrowotnej w aspekcie zdrowia, medycyny i profilaktyki.
7. Zmiana negatywnych stereotypów dotyczących osób starszych.

CELE W OBSZARZE POLITYKI SPOŁECZNEJ: WSPARCIE DZIECKA I RODZINY

CEL GŁÓWNY: Budowa spójnego systemu pomocy efektywnie wspierającego rodzinę w województwie lubelskim.

CELE OPERACYJNE

1. Wsparcie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych poprzez umożliwienie dostępu do specjalistycznych usług oraz infrastruktury pomocowej.
2. Tworzenie platformy wymiany doświadczeń między podmiotami działającymi na rzecz rodziny.
3. Wzrost kompetencji i podniesienie kwalifikacji kadry pracującej w obszarze wsparcia rodziny i systemie pieczy zastępczej.
4. Wsparcie dla organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej, w tym w procedurze szkolenia i kwalifikacji kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.
5. Kreowanie pozytywnego wizerunku rodzin, w tym rodzin zastępczych i adopcyjnych.

CELE W OBSZARZE POLITYKI SPOŁECZNEJ: WSPARCIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

CEL GŁÓWNY: Włączenie niepełnosprawnych mieszkańców województwa lubelskiego w życie społeczne i zawodowe.

CELE OPERACYJNE

1. Skuteczna profilaktyka niepełnosprawności.
2. Efektywne ograniczanie i łagodzenie skutków niepełnosprawności.
3. Zapewnienie kompleksowego wsparcia dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin, w tym w ramach działań instytucji i organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie województwa lubelskiego.

4. Ułatwienie dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej dostępu do edukacji na każdym poziomie.

5. Podniesienie poziomu aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych.

6. Skuteczne wspieranie organizacji pozarządowych w działaniach na rzecz osób niepełnosprawnych.

CELE W OBSZARZE POLITYKI SPOŁECZNEJ: ZDROWIE PSYCHICZNE

CEL GŁÓWNY: Włączenie osób z zaburzeniami psychicznymi i w życie społeczne i zawodowe.

CELE OPERACYJNE

1. Podniesienie poziomu wiedzy dotyczącej zaburzeń zdrowia psychicznego oraz organizacji systemu wsparcia i poradnictwa dla osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin.

2. Zwiększanie liczby i zmniejszanie dysproporcji w dostępności do usług placówek opieki zdrowotnej dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych.

3. Rozwój systemu wsparcia środowiskowego.

4. Poprawa dostępności i jakości usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

CELE W OBSZARZE POLITYKI SPOŁECZNEJ: ROZWÓJ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ

CEL GŁÓWNY: Aktywne społeczności lokalne województwa lubelskiego.

CELE OPERACYJNE

1. Poprawa trwałości i stabilności funkcjonowania organizacji pozarządowych w województwie lubelskim do 2020 roku.

2. Rozwój współpracy administracji publicznej z sektorem pozarządowym w województwie lubelskim do 2020 roku.

3. Wzrost zaangażowania społecznego mieszkańców województwa lubelskiego do 2020 roku.

CELE W OBSZARZE POLITYKI SPOŁECZNEJ: EKONOMIA SPOŁECZNA

CEL GŁÓWNY: Budowa efektywnej ekonomii społecznej w województwie lubelskim.

CELE OPERACYJNE

1. Wzmocnienie potencjału przedsiębiorstw społecznych.

2. Utworzenie sieci kompleksowego wsparcia dla rozwoju podmiotów ekonomii społecznej.

3. Rozwój współpracy i porozumień w zakresie rozwoju ekonomii społecznej.

4. Upowszechnianie i promocja przedsiębiorczości społecznej.

5. Tworzenie przyjaznego otoczenia dla rozwoju podmiotów ekonomii społecznej.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych w Powiecie Białskim na lata 2014-2022

Dokument przygotowany dla powiatu sygnalizuje problemy społeczne występujące w gminach wchodzących w jego skład. Wyznacza cele strategiczne, operacyjne oraz kierunki działań, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązania ważnych problemów społecznych.

Cel strategiczny I Rozwój systemu pomocy osobom niepełnosprawnym

Cele operacyjne i kierunki działań:

1. Wsparcie rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi.
2. Podnoszenie świadomości społecznej na temat osób niepełnosprawnych oraz ich praw i uprawnień.
3. Zapewnienie zwiększonego dostępu osób niepełnosprawnych do opieki medycznej i rehabilitacji.
4. Integracja osób niepełnosprawnych ze środowiskiem.
5. Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych.
6. Likwidowanie barier funkcjonalnych.
7. Przyjęcie Powiatowego Programu Działań na rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2014-2022, który wyznacza kierunki działań oraz precyzuje zadania do realizacji.
8. Realizacja projektów w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Cel strategiczny II Rozwój systemu opieki nad dzieckiem i rodziną

Cele operacyjne i kierunki działań:

1. Zapewnienie zintegrowanego systemu wsparcia dla rodzin w kryzysie.
2. Zapewnienie dostępu do poradnictwa specjalistycznego.
3. Objęcie rodzin pełną profilaktyką przeciw patologiom (narkomania, alkoholizm, przemoc).
4. Poprawa warunków funkcjonowania placówek opieki nad dzieckiem poprzez zapewnienie odpowiednich warunków bytowych wychowanków, możliwości rozwoju fizycznego, psychicznego i społecznego, możliwości zaspokajania indywidualnych potrzeb dziecka, możliwości właściwej edukacji i rozwoju zainteresowań oraz zapewnienia odpowiednich warunków do wypoczynku i organizacji czasu wolnego.
5. Rozwój formy rodzinnej opieki nad dzieckiem.
6. Promocja rodzicielstwa zastępczego.
7. Organizacja imprez integracyjnych.
8. Realizacja projektów w ramach EFS.
9. Inicjowanie działalności stowarzyszeń zajmujących się opieką nad dzieckiem.

Cel strategiczny III Aktywizacja i integracja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym

Cele operacyjne i kierunki działań:

1. Aktywizacja i integracja społeczna.
2. Tworzenie mieszkań chronionych.
3. Organizowanie rehabilitacji społecznej.
4. Aktywizacja zawodowa.
5. Realizacja programów skierowanych do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym.
6. Opieka i wsparcie psychologiczno-pedagogiczne, terapeutyczne, socjalne i prawne dla pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej.
7. Współpraca w tworzeniu spójnego systemu wsparcia dla pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej.

Cel strategiczny IV Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

Cele operacyjne i kierunki działań:

1. Rozwój poradnictwa i upowszechnianie informacji z zakresu ofiar przemocy domowej.
2. Opracowanie materiałów informacyjnych o instytucjach udzielających pomocy w sytuacjach występowania przemocy.
3. Upowszechnianie wiedzy psychologicznej na temat skutków przemocy domowej u dziecka.
4. Terapia rodzinna dla ofiar przemocy domowej.
5. Rozwój współpracy z placówkami medycznymi, oświatowymi, policją, kuratorami sądowymi.

Cel strategiczny V Rozwój partnerstwa lokalnego i działalności w sektorze ekonomii społecznej

Cele operacyjne i kierunki działań:

1. Współpraca z organizacjami pozarządowymi, koordynacja i wspieranie wspólnych działań.
2. Wspieranie działań na rzecz tworzenia aktywnych środowisk lokalnych.
3. Inspirowanie społeczności lokalnych powiatu do tworzenia własnych lokalnych systemów wsparcia i pomocy różnym grupom społecznym.
4. Budowanie partnerskich relacji pomiędzy mieszkańcami, samorządem, organizacjami i instytucjami.
5. Włączanie lokalnych partnerów społecznych do aktywnego udziału w planowaniu i wdrażaniu inicjatyw rozwojowych.
6. Realizacja projektów w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Strategia Rozwoju Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2015-2020 (z perspektywą do 2025 roku)

Dokument odnosi się kompleksowo do poszczególnych obszarów życia społeczno-gospodarczego i zarządzania miastem, pozwala na wypracowanie najbardziej efektywnych działań mogących zapewnić dynamiczny rozwój oraz stworzenie warunków dla wzmocnienia jego pozycji konkurencyjnej w regionie, rozwoju przedsiębiorczości oraz powstawania inicjatyw społecznych. W pracach nad strategią dokonano diagnozy prospektywnej, analizy SWOT, przeprowadzono konsultacje społeczne oraz zidentyfikowano problemy, wyznaczono misję i wizję.

Misja i wizja rozwoju Międzyrzecza Podlaskiego zostaną zrealizowane w ramach czterech kluczowych obszarów interwencyjnych: 1. Gospodarka, 2. Ekologia, 3. Rewitalizacja społeczno-gospodarcza, 4. Zrównoważony rozwój. W omawianym dokumencie sfery społecznej, szczególnie ważnej z uwagi na problematykę niniejszego opracowania, dotyczyły niżej przedstawione priorytetowe cele strategiczne i operacyjne:

CEL STRATEGICZNY III: Rewitalizacja społeczno-gospodarcza miasta na rzecz zwiększenia atrakcyjności turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej miasta.

Cel operacyjny III.1 Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich.

Cel operacyjny III.2: Wzmocnienie potencjału turystycznego miasta.

Cel operacyjny III.3. Rewitalizacja społeczno-gospodarcza miasta i minimalizowanie barier rozwojowych narażonych na wykluczenie społeczne.

CEL STRATEGICZNY IV: Zrównoważony rozwój miasta i aktywność mieszkańców.

Cel operacyjny IV.1: Rozbudowa i modernizacja układu transportowego miasta.

Cel operacyjny IV.2: Rozbudowa i modernizacja bazy sportowo-rekreacyjnej i edukacyjnej miasta.

Cel operacyjny IV.3: Rozwój infrastruktury mieszkaniowej.

Cel operacyjny IV.4: Społeczeństwo informacyjne.

Cel operacyjny IV.5: Wspieranie rozwoju infrastruktury i usług społecznych i kulturalnych.

3. OCENA WDROŻENIA POPRZEDNIO REALIZOWANEJ STRATEGII

Ocena wdrożenia poprzednio realizowanej strategii stanowi ważny punkt odniesienia do konstrukcji założeń polityki społecznej miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2017-2022.

Trudności we wdrażaniu strategii

Największe trudności we wdrażaniu Strategii Integracji i Polityki Społecznej na lata 2004-2015 stanowiły:

- brak środków finansowych,
- niedostateczna baza lokalowa,
- niewystarczająco wykwalifikowana kadra pracowników.

Osiągnięcia w realizacji działań wyznaczonych w ramach strategii

1. Eliminacja ubóstwa i zapobieganie wykluczeniu społecznemu.

2. Aktywizacja społeczna i zawodowa osób bezrobotnych.

3. Zapewnienie opieki i wsparcia osobom niepełnosprawnym – utworzono Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi:

- utworzono Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy – powołano stowarzyszenie na rzecz osób niepełnosprawnych „Zrozumieć ich świat”,
- opracowano Informator dla Osób Niepełnosprawnych,
- utworzono Punkt Informacyjny – Pomoc Osobom Niepełnosprawnym i Osobom Starszym,
- uruchomiono punkt obsługi klienta w Urzędzie Miasta,
- pozyskano środki z UE w celu przekwalifikowania i kształcenia osób niepełnosprawnych,
- utworzono klasy integracyjne w szkołach publicznych na poziomie podstawowym i gimnazjalnym.

4. Stworzenie systemu opieki nad seniorami w miejscu zamieszkania:

- utworzono Klub Seniora,
- zainicjowano działalność Uniwersytetu Trzeciego Wieku,
- zrealizowano usługi dla większej liczby osób – w wyniku starzenia się społeczeństwa, zmiany modelu funkcjonowania polskiej rodziny oraz poszukiwania źródeł dochodów poza miejscem zamieszkania istnieje konieczność ciągłego zwiększania liczby godzin usług w celu zaspokojenia rosnących stale potrzeb w tym zakresie.

5. Prowadzenie skutecznej pomocy osobom i rodzinom dotkniętym problemem alkoholowym.

- utworzono m.in. świetlicę socjoterapeutyczną.

6. Podejmowanie działań profilaktycznych i naprawczych w celu eliminacji zaburzeń funkcjonowania rodziny.

- działalność stowarzyszenia na rzecz osób pokrzywdzonych przestępstwem, w tym przemocą, głównie w rodzinie, udzielanie pomocy prawnej, psychologicznej materialnej i mieszkania chronionego.

- utworzono Młodzieżowe Centrum Kariery w ramach Ochotniczego Hufca Pracy świadczącego wsparcie w postaci doradztwa zawodowego, bezpłatnych szkoleń oraz pośrednictwa pracy dla młodzieży powyżej 15. roku życia.
7. Tworzenie programów profilaktycznych i socjoterapeutycznych w dziedzinie zdrowego stylu życia, przeciw przemocy oraz patologiom społecznym:
- realizacja cyklicznych imprez sportowych dla dzieci w wieku przedszkolnym (stałe zajęcia ruchowe i taneczne), szkolnym (np.: letnie obozy sportowe, edukacyjne programy prozdrowotne realizowane w szkołach), dla osób starszych (np.: zajęcia z pływania i nording walking)

Przedsięwzięcia, których nie udało się zrealizować

- nie utworzono Domu Pomocy Społecznej,
- nie uruchomiono hospicjum,
- w minimalnym stopniu pozyskano i zaadaptowano lokale o obniżonym standardzie lokali socjalnych dla najuboższych osób i rodzin,
- nie utworzono noclegowni,
- nie udało się zorganizować poradni rodzinnej specjalistycznego wsparcia z kuratorskim ośrodkiem pracy z rodziną i zespołem interwencji kryzysowej.

Przedsięwzięcia, które należałoby podjąć w nowym okresie programowania

- pozyskiwanie i adaptacja w większym stopniu lokali o obniżonym standardzie lokali socjalnych dla osób i rodzin najuboższych,
- utworzenie hospicjum,
- zorganizowanie noclegowni,
- utworzenie poradni rodzinnej specjalistycznego wsparcia z kuratorskim ośrodkiem pracy z rodziną i zespołem interwencji kryzysowej.

Zrealizowane programy i projekty wynikające z zapisów strategicznych:

- **Projekt systemowy pt. „Szansa”** realizowany przez ośrodki pomocy społecznej w latach 2007-2014 ze środków UE w ramach Działania 7.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji, Poddziałania 7.1.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej POKL – Priorytet VII „Promocja integracji społecznej” – 238 beneficjentów, podopiecznych ośrodka.

- Opracowano **Miejski Program Aktywności Lokalnej na lata 2012-2015** – realizowany w ramach projektów systemowych w latach 2012-2014. Celem głównym Programu jest zwiększenie aktywności mieszkańców miasta Międzyrzec Podlaski, w szczególności grup zagrożonych wykluczeniem społecznym we wszystkich obszarach życia społecznego, a także rynku pracy oraz zwiększenie ich potencjału rozwojowego. Grupa docelowa to matki samotnie wychowujące dzieci, a druga grupa to rodziny wielodzietne – 30 beneficjentów.
- **Projekt pt. „Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu w województwie lubelskim”** realizowany przez Samorząd Województwa Lubelskiego wraz z partnerami JST ze środków z EFRR w ramach działania 8.3. „Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu osi priorytetowej 8. Sprzęt komputerowy wraz z oprogramowaniem i dostępem do Internetu przez okres realizacji projektu – 69 beneficjentów.

Programy:

- System profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2008-2015,
- Miejski Program Wspierania Rodziny na lata 2012-2014 na terenie Miasta Międzyrzec Podlaski,
- Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
- Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Miasta Międzyrzec Podlaski,
- Miejski Program Przeciwdziałania Narkomanii,
- Miejski Program Działań na rzecz osób Niepełnosprawnych oraz Starszych.

II. ANALIZA I DIAGNOZA

1. CHARAKTERYSTYKA MIASTA MIĘDZYRZEC PODLASKI

Miasto Międzyrzec Podlaski jest gminą miejską położoną w północnej części województwa lubelskiego, w zachodniej części powiatu bialskiego. Zajmuje powierzchnię 20,02 km² i jest jedną z dziewiętnastu powiatowych jednostek terytorialnych. Miasto Międzyrzec Podlaski jest także siedzibą władz gminy wiejskiej Międzyrzec Podlaski. Od południowego zachodu, zachodu, północy i wschodu miasto sąsiaduje z miejscowościami przynależnymi administracyjnie do gminy Międzyrzec Podlaski, od południowego wschodu graniczy z gminą Drelów.

Pod względem fizycznogeograficznym obszar miasta położony jest w makroregionie Niziny Południowopodlaskiej, w mezoregionie Równiny Łukowskiej, u zbiegu rzek: Krzny Północnej, Krzny Południowej i Piszczki z ujściem kanału Wieprz-Krzna.

Samorząd lokalny, pragnąc mieć wpływ na rozwój i zapewnić miastu promocję, bierze udział w pracach i działaniach związków ponadgminnych, m.in. uczestniczy w Bialskopodlaskiej Lokalnej Grupie Działania, Związku Miast Polskich i Stowarzyszeniu Samorządów Euroregionu Bug.

2. ATUTY I CZYNNIKI OGRANICZAJĄCE ROZWÓJ

W przeprowadzonym na potrzeby niniejszego opracowania badaniu ankietowym zadano mieszkańcom miasta Międzyrzec Podlaski pytania pozwalające uzyskać opinie na temat walorów miasta, czynników, które ograniczają jego możliwości rozwojowe, a także działań, jakie należy podjąć, by uczynić je bardziej przyjaznym dla mieszkańców.

Na wstępie przedstawiciele środowiska lokalnego poproszono o wskazanie największych atutów miasta. Wypełniający niniejszą ankietę najczęściej wymieniali atrakcyjne położenie geograficzne i komunikacyjne miasta (przy europejskiej trasie E30 i drodze krajowej nr 19) oraz walory krajobrazowo-turystyczne (Międzyrzecze Jeziorka z kąpieliskiem „Żwirownia”, przepływająca przez miasto rzeka Krzna, Park Potockich, kompleksy leśne). Uzupełnieniem malowniczej przyrody są – wymieniane jako kolejne zalety – dobrze rozwinięta infrastruktura rekreacyjno-sportowa i baza turystyczna oraz bogata historia miasta i liczne obiekty zabytkowe. Respondenci docenili także inwestycje w rozwój Międzyrzecza Podlaskiego, poczucie bezpieczeństwa mieszkańców oraz tworzenie

sprzyjających warunków dla inwestorów i pracodawców. W dalszej kolejności ankietowani wspomnieli o możliwościach dobrego wypoczynku w mieście i funkcjonującej na jego terenie szkole muzycznej.

Odpowiadając na następne pytanie, ankietowani identyfikowali czynniki, które w największym stopniu ograniczają możliwości rozwojowe miasta. Najczęściej wśród wypowiedzi mieszkańców na ten temat pojawiał się brak miejsc pracy i wynikający z tego wysoki poziom bezrobocia. Efektem braku zatrudnienia jest zauważalne ubożenie mieszkańców, ograniczające w dużym stopniu możliwości rozwoju dotkniętych nim rodzin, a, co za tym idzie, całej społeczności. Zdaniem zdecydowanej większości respondentów jest to najpoważniejszy problem tego regionu. W tym kontekście respondenci zwracali uwagę na słabo rozwinięty przemysł i zbyt małą liczbę lokalnych zakładów pracy mogących dać zatrudnienie, co istotnie zmniejsza szanse na pozostanie w mieście osób młodych. Emigracja ludzi młodych jest zaś jedną z przyczyn starzenia się lokalnej społeczności.

Ankietowani wskazywali również na brak potencjalnych dużych inwestorów strategicznych oraz niewystarczające środki w budżecie miasta. Według mieszkańców poważnymi czynnikami ograniczającymi rozwój są również: niedostateczna liczba mieszkań komunalnych, brak uczelni wyższych, ograniczony dostęp do dóbr kultury i apatia części społeczeństwa.

Uczestnicy badania wskazywali również działania, jakie należy podjąć, aby miasto uczynić bardziej przyjazne dla mieszkańców. Za najważniejsze uznano ograniczanie bezrobocia i tworzenie nowych miejsc pracy dla różnych grup społecznych. W tym kontekście respondenci zwrócili uwagę na pozyskiwanie inwestorów mogących dać zatrudnienie, rozbudowę funkcji handlowo-usługowych miasta oraz wykorzystanie zasobów infrastrukturalnych i naturalnych regionu. Za równie ważną kwestię ankietowani uznali inwestycje w infrastrukturę miejską, zwłaszcza w rozbudowę oświetlenia, poprawę estetyki i czystości miasta (zwiększenie liczby koszy na śmieci oraz udostępnienie pojemników na zwierzęce nieczystości) oraz budowę mieszkań socjalnych. Wśród niezbędnych do realizacji działań wymieniano także ułatwienie dostępu do dóbr kultury, budowę placów zabaw i siłowni plenerowych, zwiększenie liczby miejsc w żłobku i przedszkolach, zmodernizowanie sali kinowej oraz stworzenie Domu Seniora.

W ramach rozszerzenia oferty turystycznej wskazano na potrzebę rozbudowy infrastruktury „Żwirowni”, zagospodarowanie terenów „Międzyrzeczkich Jeziorek” i utworzenie parku rozrywki. Respondenci zwrócili także uwagę na zwiększenie działań w zakresie profilaktyki uzależnień oraz organizację imprez integrujących lokalną

społeczność. Niektórzy badani postulowali także otwarcie uczelni wyższej na terenie miasta oraz wspieranie budownictwa jednorodzinnego poprzez uzbrojenie w media nowych terenów.

3. DEMOGRAFIA

Na koniec 2015 roku miasto Międzyrzec Podlaski miało 17 024 mieszkańców, w tym 8 776 kobiet, które stanowiły 51,55% ogółu ludności. Gęstość zaludnienia w mieście wynosiła 850 osób na km². W latach 2013-2015 z roku na rok systematycznie zmniejszała się zarówno liczba dzieci i młodzieży, jak i osób w wieku produkcyjnym, sukcesywnie rosła natomiast liczba osób starszych. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Struktura wiekowa ludności miasta w latach 2013-2015

	2013	2014	2015
liczba osób w wieku przedprodukcyjnym	3 231	3 214	3 146
liczba osób w wieku produkcyjnym	11 004	10 898	10 778
liczba osób w wieku poprodukcyjnym	2 882	2 990	3 100
ogółem	17 117	17 102	17 024

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Sytuacja demograficzna kształtowana jest przez takie wskaźniki, jak będący różnicą między liczbą urodzeń żywych i zgonów przyrost naturalny oraz saldo migracji, która odbywa się zarówno w ruchu wewnętrznym, jak i zagranicznym. Dane w tym zakresie odnoszące się do miasta Międzyrzec Podlaski przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 2. Ruch naturalny ludności miasta w latach 2013-2015

	2013	2014	2015
liczba urodzeń	157	183	174
liczba zgonów	153	151	152
przyrost naturalny	4	32	22

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

W analizowanym okresie liczba urodzeń w mieście Międzyrzec Podlaski ulegała wahaniom (157 w 2013 r., 183 w 2014 r. i 174 w 2015 r.), natomiast liczba zgonów pozostawała na zbliżonym poziomie (153 w 2013 r., 151 w 2014 r., 152 w 2015 r.). Określany na podstawie przytoczonych danych przyrost naturalny był dodatni i ulegał znacznym wahaniom (4 w 2013 r., 32 w 2014 r., 22 w 2015 r.).

Tabela 3. Ruch migracyjny ludności miasta w latach 2013-2015

	2013	2014	2015
zameldowania spoza gminy	121	110	98
w tym z zagranicy	4	1	0
wymeldowania poza gminę	227	173	207
w tym za granicę	9	5	0
saldo migracji ogółem	-106	-63	-109

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Na liczbę mieszkańców w mieście wpływał również ruch migracyjny, przy czym migracje odbywały się głównie w ruchu wewnętrznym. Saldo migracji w analizowanym okresie ulegało wahaniom, jednak bilans migracji był stale niekorzystny (-106 w 2013 r., -63 w 2014 r., -109 w 2015 r.).

Dane statystyczne odnoszące się do procesów demograficznych zachodzących w mieście Międzyrzec Podlaski każą zwrócić uwagę na uwidocznione w nich istotne kwestie. Dotyczą one zarówno malejącego udziału w populacji gminy dzieci i młodzieży, jak również systematycznego wzrostu liczby osób starszych. Niepokój budzić może również stale niekorzystne saldo migracji. Należy też pamiętać, iż w przyszłości populacja seniorów będzie zasilana przez osoby, które zakończą aktywność zawodową.

Opisane wyżej tendencje uzasadniają niezbyt korzystną prognozę demograficzną dla miasta i stanowią poważne wyzwanie dla władz lokalnych i instytucji pomocy społecznej. Zadania, jakie przed nimi stoją, wymagają bowiem dostosowywania usług społecznych w znacznie większym zakresie niż dotychczas do potrzeb seniorów. Należy mieć na względzie, że grupie ludzi starszych trzeba udzielać stosownej pomocy materialnej i rzeczowej, ułatwiać im korzystanie z usług medycznych, opiekuńczych i rehabilitacyjnych oraz różnorodnych form aktywnego spędzania czasu wolnego.

4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA I KOMUNIKACJA

Poziom rozwoju infrastruktury technicznej w mieście Międzyrzec Podlaski jest zróżnicowany. Bardzo dobrze rozwinięta jest sieć wodociągowa. Trzy studnie głębinowe i Stacja Uzdatniania Wody zlokalizowane na terenie miasta zaopatrują w wodę ponad 95% mieszkańców. Ponadto na terenie miasta funkcjonują ujęcia wody stanowiące prywatną własność przedsiębiorstw. Równie dobrze rozbudowany jest system kanalizacyjny, z którego korzysta 93% mieszkańców.

Ścieki miejskie odprowadzane są do funkcjonującej na terenie Międzyrzec Podlaskiego mechaniczno-biologicznej oczyszczalni o przepustowości 2000 m³/dobę. Dostarczaniem wody, odbiorem i oczyszczeniem ścieków zajmuje się Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Międzyrzec Podlaskim. Dalszego rozwoju i nakładów inwestycyjnych wymaga natomiast sieć gazowa, dostępna dla niespełna 10% ludności. Operatorem sieci gazowej na terenie miasta są Mazowieckie Zakłady Gazownicze. Na terenie miasta działają dwa Punkty Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych: przy ul. Kościuszki i ul. Brzeskiej. Ponadto w Międzyrzec Podlaskim prowadzona jest zbiórka odpadów niebezpiecznych i leków.

Długość dróg publicznych na terenie miasta wynosi ogółem 71,65 km (w tym 43,65 km dróg miejskich). Przez obszar miasta, na linii wschód-zachód, przebiegają dwa ważne szlaki komunikacyjne o znaczeniu międzynarodowym, tj. europejska trasa E30 (Omsk – Moskwa – Paryż – Cork), którego część pokrywa się na terenie miasta z drogą krajową nr 2 (Świecko – Terespol) i linia kolejowa E20 (Moskwa – Warszawa – Berlin). Ponadto układ drogowy na terenie miasta tworzą: droga krajowa nr 19 (Kuźnica Białostocka – Białystok – Lublin – Rzeszów) oraz dwie drogi wojewódzkie: nr 806 (Międzyrzec Podlaski – Łuków) i nr 813 (Międzyrzec Podlaski – Łęczna). Uzupełnieniem sieci dróg są drogi powiatowe i lokalne.

Przewóz osób odbywa się w regularnej komunikacji według rozkładów jazdy podanych do publicznej wiadomości. Podmiotami świadczącym ponadlokalne usługi komunikacyjne są PKS Międzyrzec Podlaski Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Wielobranżowe BP Tour Piotr Brewczak, Przewóz osób Kazimierz Chabros, Garden Service i Trans-Mar Sp.z o.o. Dostępne są również połączenia kolejowe ze zmodernizowanej stacji w Międzyrzec Podlaskim. Przewoźnikiem obsługującym linię są PKP Intercity i PKP Przewozy Regionalne.

Ponadto połączenia na terenie miasta Międzyrzec Podlaski zapewniają cztery kursy miejskiej komunikacji autobusowej.

Dane szczegółowe na temat sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej i drogowej oraz gospodarki odpadami w mieście przedstawia poniższa tabela.

Tabela 4. Infrastruktura techniczna w mieście w 2015 roku

sieć wodociągowa	
długość czynnej sieci wodociągowej (w km)	59,00
liczba ludności korzystającej z sieci wodociągowej	16 228
sieć kanalizacyjna	
długość czynnej sieci kanalizacyjnej (w km)	62,30
liczba ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej	15 806

oczyszczalnie ścieków	
liczba oczyszczalni ścieków	1
liczba ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków	15 806
sieć gazowa	
długość czynnej sieci gazowej (w km)	14,30
liczba ludności korzystającej z sieci gazowej	1 650
sieć drogowa	
długość dróg publicznych w mieście (w km)	71,65
w tym długość dróg miejskich (w km)	43,65

Dane Urzędu Miasta Międzyrzec Podlaski.

W uzupełnieniu danych dotyczących infrastruktury technicznej warto przedstawić informacje na temat najważniejszych inwestycji, jakie zrealizowano w mieście w ostatnich latach. Inwestycje te, poza sferą techniczną, obejmowały obszar edukacji.

Najważniejsze inwestycje zrealizowane w latach 2013-2015, to:

- przebudowa Targowiska Miejskiego w ramach programu „Mój Rynek”;
- przebudowa ulic miejskich: ul. Wierzbowa, Zachodnia, Słowackiego, Kordiana, Tuliołowska, Brzozowa, Górna, Piramowicza, Podłęzna, Tartaczna, Lubelska, Parkowa, Wschodnia, Przedszkolna, Nowa;
- budowa żłobka.

5. GOSPODARKA

Miasto Międzyrzec Podlaski jest lokalnym ośrodkiem gospodarczym, opartym na rozwoju przemysłu (produkcja artykułów spożywczych, odzieży, pasz i koncentratów dla rolnictwa, maszyn, urządzeń i narzędzi), budownictwa, usług i turystyki. Pozytywnymi czynnikami mającymi wpływ na atrakcyjność ekonomiczną miasta są, bez wątpienia, położenie w bardzo dobrym układzie komunikacyjnym, stosunkowa bliskość większych ośrodków – Białej Podlaskiej i Siedlec, tranzytowy charakter miasta (bliskość wschodniej granicy państwa), tereny inwestycyjne oraz system ulg w podatku od nieruchomości przy tworzeniu nowych inwestycji.

Podstawy rozwoju gospodarczego miasta Międzyrzec Podlaski związane są z rozwojem funkcji pozarolniczych. Niewiele ponad 3% firm działa w sektorze rolnym.

Użytki rolne zajmują ok. 11 km², tj. ponad 53% powierzchni (z tego grunty orne obejmują ok. 7 km², tj. ok. 36% powierzchni). Miasto otoczone jest kompleksem leśnym,

którego obszar stanowi prawie 9% terenu. Poniższa tabela przedstawia strukturę gruntów w mieście.

Tabela 5. Użytki rolne, lasy i grunty leśne

powierzchnia gminy ogółem (w ha)		2 003
powierzchnia użytków rolnych ogółem (w ha)		1 064
w tym:	grunty orne (w ha)	729
	sady (w ha)	6
	łąki i pastwiska (w ha)	329
powierzchnia lasów i gruntów leśnych (w ha)		169
powierzchnia pozostałych gruntów i nieużytków		770

Dane Urzędu Miasta Międzyrzec Podlaski.

Na obszarze regionu międzyrzeckiego występują głównie gleby piaskowe różnych typów oraz bielcowe i pseudobielcowe. Gleby bagienne obejmują znaczne zasięgi zajmując doliny rzeczne i wszystkie obniżenia terenowe. Pod względem przydatności rolniczej na gruntach ornych przeważają gleby średnie IV klasy bonitacyjnej oraz gleby słabe klas V i VI. Niewielkie obszary zajmują ziemie czarne o bogatych zasobach próchnicy II i III klasy.

Dane szczegółowe na temat podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie miasta w latach 2013-2015 przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 6. Podmioty gospodarki narodowej w mieście wg rejestru REGON w latach 2013-2015

	2013	2014	2015
liczba podmiotów w sektorze publicznym	57	55	56
liczba podmiotów w sektorze prywatnym	1 406	1 376	1 369
liczba podmiotów ogółem	1 463	1 431	1 425

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

W latach 2013-2015 liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących w mieście systematycznie malała (z 1 463 w 2013 r. do 1 425 w 2015 r.). Wśród nich zdecydowanie dominowały podmioty zaliczające się do prywatnego sektora własności, odpowiednio: 1 406, 1 376, 1 369), głównie były to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Struktura branżowa przedsiębiorstw miasta Międzyrzec Podlaski utrzymuje się na stosunkowo niezmiennym poziomie. Najwięcej podmiotów działa w branży handlowej. Duży udział mają także budownictwo, transport i gospodarka magazynowa oraz przetwórstwo przemysłowe. Rozwija się działalność profesjonalna, naukowa i techniczna.

Warto dodać, że na obszarze miasta funkcjonuje Międzyrzecka Strefa Nowoczesnych Usług i Produkcji, zlokalizowana bezpośrednio przy drodze krajowej nr 2. Obszar ten jest

w pełni uzbrojony w media: wodociąg, kanalizację deszczową i sanitarną, a także energię elektryczną. Strefa sąsiaduje z terenami przeznaczonymi w Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego pod usługi i produkcję – co daje praktycznie nieograniczone możliwości rozwoju. Całkowita powierzchnia działek wynosi 9,86 ha. Tereny przeznaczone są pod inwestycje o profilu nowoczesnych usług i produkcji, między innymi z sektora: nowoczesnych technologii i IT, przemysłu samochodowego, usług telekomunikacyjnych i teleinformatycznych.

6. ZASOBY I WARUNKI MIESZKANIOWE

Poniższa tabela przedstawia szczegółowe dane na temat mieszkań w mieście Międzyrzec Podlaski, liczby izb mieszkalnych i powierzchni użytkowej mieszkań w latach 2013-2015. W tabeli wyodrębniono również dane na temat mieszkań komunalnych i socjalnych.

Tabela 7. Zasoby mieszkaniowe w mieście w latach 2013-2015

	2013	2014	2015
liczba mieszkań w mieście ogółem	5 892	5 937	5 957
liczba izb mieszkalnych	24 016	24 219	24 345
łącna powierzchnia użytkowa mieszkań (w m ²)	427 827	432 228	435 490
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (w m ²)	72,61	72,80	73,11
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę (w m ²)	24,99	25,27	25,58
liczba mieszkań komunalnych	219	211	204
liczba izb w mieszkaniach komunalnych	619	586	560
łącna powierzchnia użytkowa mieszkań komunalnych (w m ²)	10 135	9 717	9 288
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania komunalnego (w m ²)	46,28	46,05	45,53
łącna liczba osób mieszkających w mieszkaniach komunalnych	678	654	675
przeciętna pow. użytkowa mieszkania komunalnego na 1 osobę (w m ²)	14,95	14,86	13,76
liczba mieszkań socjalnych	132	132	129
liczba izb w mieszkaniach socjalnych	304	304	302
łącna powierzchnia użytkowa mieszkań socjalnych (w m ²)	4 939	4 944	4 844
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania socjalnego (w m ²)	37,42	37,45	37,55
łącna liczba osób mieszkających w mieszkaniach socjalnych	366	360	371
przeciętna pow. użytkowa mieszkania socjalnego na 1 osobę (w m ²)	13,49	13,73	13,06
liczba nowych budynków niemieszkalnych oddanych do użytkowania	2	–	1
łącna powierzchnia użytkowa nowych budynków niemieszkalnych oddanych do użytkowania (w m ²)	214	–	316

Dane Głównego Urzędu Statystycznego i Urzędu Miasta Międzyrzec Podlaski.

W latach 2013-2015 ogólna liczba mieszkań w mieście wzrastała (od 5 892 w 2013 r. do 5 957 w 2015 r.), podobnie zwiększała się liczba izb mieszkalnych (od 24 016 w 2013 r. do 24 345 w 2015 r.) oraz łączna powierzchnia użytkowa mieszkań (od 427 827 m² w 2013 r. do 435 490 m² w 2015 r.), a także przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania (od 72,61 m² w 2013 r. do 73,11 m² w 2015 r.). Na zbliżonym poziomie utrzymywała się przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na jedną osobę (24,99 m² w 2013 r., 25,27 m² w 2014 r., 25,28 m² w 2015 r.).

W analizowanym okresie liczba mieszkań komunalnych będących w zasobach mieszkaniowych miasta systematycznie malała (od 219 w 2013 r. do 204 w 2015 r.), podobnie zmniejszała się liczba izb w mieszkaniach komunalnych (od 619 w 2013 r. do 560 w 2015 r.) oraz łączna powierzchnia użytkowa mieszkań komunalnych (od 10 135 m² w 2013 r. do 9 288 m² w 2015 r.), a także przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania komunalnego (od 44,28 m² w 2013 r. do 45,53 m² w 2015 r.) i przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania komunalnego przypadająca na jedną osobę (od 14,95 m² w 2013 r. do 13,76 m² w 2015 r.).

W latach 2013-2014 liczba mieszkań socjalnych będących w zasobach mieszkaniowych miasta utrzymywała się na takim samym poziomie (po 132), natomiast w 2015 r. uległa zmniejszeniu do 129, podobnie liczba izb w mieszkaniach socjalnych (po 304 w latach 2013-2014 i 302 w 2015 r.). Łączna powierzchnia użytkowa mieszkań socjalnych wahała się (4 939 m² w 2013 r., 4 944 m² w 2014 r., 4 844 m² w 2015 r.), niewielkim wzrostom ulegała natomiast przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania socjalnego (od 37,42 m² w 2013 r. do 37,55 m² w 2015 r.), zaś przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania socjalnego przypadająca na jedną osobę wahała się (13,49 m² w 2013 r., 13,73 m² w 2014 r., 13,06 m² w 2015 r.).

W latach 2013-2015 oddano w mieście do użytkowania w sumie 3 nowe budynki niemieszkalne (2 w 2013 r. i 1 w 2015 r.), o łącznej powierzchni użytkowej odpowiednio: 214 m² i 316 m².

Gospodarstwom domowym, które ze względu na swoją trudną sytuację ekonomiczną nie są w stanie pokrywać całości kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania, wypłacane są dodatki mieszkaniowe. W Międzyrzec Podlaskim tej formy pomocy udziela Urząd Miasta Międzyrzec Podlaski. Dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8. Dodatki mieszkaniowe przyznane w mieście w latach 2013-2015

	2013	2014	2015
liczba rodzin, którym decyzją przyznano dodatek mieszkaniowy	327	305	306
liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych	3 926	3 663	3 666
wartość przyznanych dodatków mieszkaniowych (w zł)	686 716	629 282	623 957

Dane Urzędu Miasta w Międzyrzec Podlaskim.

W latach 2013-2015 liczba rodzin w mieście, którym decyzją administracyjną przyznano dodatek mieszkaniowy, ulegała wahaniom (327 w 2013 r., 305 w 2014 r., 306 w 2015 r.), podobnie wahała się liczba przyznanych dodatków (3 926 w 2013 r., 3 663 w 2014 r., 3 666 w 2015 r.). Z roku na rok malała natomiast wysokość kwot przeznaczonych na ten cel (od 686 716 zł w 2013 r. do 623 957 zł w 2015 r.).

7. EDUKACJA I KULTURA

W roku szkolnym 2015/2016 w mieście Międzyrzec Podlaski funkcjonowało 9 placówek oświatowych i wychowania przedszkolnego:

- Niepubliczne Przedszkole „Jaś i Małgosia” – ul. Leśna 19, Międzyrzec Podlaski,
- Niepubliczne Przedszkole „Miś” – ul. Lubelska 54, Międzyrzec Podlaski,
- Zespół Placówek Oświatowych Nr 1 – ul. Warszawska 37, Międzyrzec Podlaski, (Samorządowe Przedszkole Nr 2, Szkoła Podstawowa Nr 1 z Oddziałami Integracyjnymi i Sportowymi im. H. Sienkiewicza, Gimnazjum Nr 1 z Oddziałami Integracyjnymi i Sportowymi),
- Zespół Placówek Oświatowych Nr 2 – ul. Partyzantów 8, Międzyrzec Podlaski, (Samorządowe Przedszkole Nr 4 im. Czesława Janczarskiego, Szkoła Podstawowa Nr 2 z Oddziałami Integracyjnymi i Sportowymi im. Bolesława Prusa, Gimnazjum Nr 2 z Oddziałami Integracyjnymi i Sportowymi im. Żołnierzy Błękitnych Hełmów),
- Zespół Placówek Oświatowych Nr 3 – ul. Leśna, Międzyrzec Podlaski, (Samorządowe Przedszkole Nr 3, Szkoła Podstawowa Nr 3 im. Jana Pawła II z Oddziałami Integracyjnymi, Gimnazjum Sportowe Nr 3),
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy – ul. Leśna 2A, Międzyrzec Podlaski, (Przedszkole Nr 1, Szkoła Podstawowa Nr 4, Gimnazjum Nr 4, Szkoła Przesposabiająca do Pracy),

- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Unitów Podlaskich – ul. Warszawska 30, Międzyrzec Podlaski, (Technikum, Zasadnicza Szkoła Zawodowa, Liceum Wieczorowe dla Dorosłych),
- Liceum Ogólnokształcące im. gen. Władysława Sikorskiego – ul. Lubelska 57/59, Międzyrzec Podlaski,
- Zespół Szkół Ekonomicznych im. Marii Dąbrowskiej – ul. 3 Maja 40/42, Międzyrzec Podlaski.

Szczegółowe dane na temat liczby dzieci i uczniów uczęszczających do ww. placówek oraz nauczycieli w nich pracujących przedstawia poniższa tabela.

Tabela 9. Placówki wychowania przedszkolnego i oświatowe w mieście w roku szkolnym 2015/2016

typ placówki	liczba placówek	liczba dzieci, uczniów	liczba nauczycieli
placówki wychowania przedszkolnego	6	664	60
w tym przedszkola	2	498	49
w tym oddziały przedszkolne w szkołach	4	166	11
szkoły podstawowe	4	1 067	126
szkoły gimnazjalne	4	545	54
szkoły ponadgimnazjalne	3	1 074	113

Dane Urzędu Miasta Międzyrzec Podlaski.

Dzieci i młodzież uzdolnione muzycznie mają możliwość rozwijania artystycznego talentu i zainteresowań w Państwowej Szkole Muzycznej I Stopnia im. Karola Kurpińskiego. Placówka oferuje naukę gry na instrumentach muzycznych (fortepian, flet poprzeczny, saksofon, gitara klasyczna, akordeon), naukę gry lub śpiewu zespołowego, przekazywanie wiedzy o muzyce, rozwijanie uzdolnień muzycznych dzieci i młodzieży, przygotowywanie najzdolniejszych i najbardziej pracowitych uczniów do nauki w szkole muzycznej II stopnia. Oprócz gry na instrumencie głównym, uczniowie mają również zajęcia z przedmiotów: kształcenie słuchu, rytmika, audycje muzyczne, chór lub zespół.

Warto dodać, że na terenie miasta funkcjonuje Żłobek Miejski z 24 miejscami dla dzieci w wieku od 20. tygodnia do 3. roku życia. Placówka mieści się w przestronnym budynku, wyposażonym m.in. w: dwie sale sypialniano-jadalne, dwie sale zabawowe, łazienki oraz szatnię dla dzieci. Sale wyposażone są w certyfikowane zabawki i pomoce dydaktyczne, a na zewnątrz znajduje się ogrodzony plac zabaw ze sprzętem dostosowanym do wieku dzieci. Jadłospis, zatwierdzony przez dietetyka, składa się z 4 posiłków dziennie i uwzględnia indywidualne potrzeby każdego dziecka. Opiekę nad dziećmi sprawuje wykwalifikowany personel, posiadający specjalistyczną wiedzę na temat pielęgnacji, opieki, zabawy

i wychowania, natomiast codzienną opieką zdrowotną i higieniczną zajmuje się zatrudniona pielęgniarka. Żłobek współpracuje także z międzyrzecką Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną, która zapewnia zajęcia z logopedą stymulującym prawidłowy rozwój mowy dzieci oraz prowadzi konsultacje z rodzicami.

Szeroko rozumianą działalność kulturalną w mieście Międzyrzec Podlaski prowadzi Miejski Ośrodek Kultury oraz Miejska Biblioteka Publiczna. MOK promuje rozwój kultury wśród mieszkańców miasta poprzez edukację kulturalną, twórcze aktywizowanie środowiska lokalnego oraz prowadzenie zajęć, mających na celu podnoszenie wiedzy, kształtowanie umiejętności oraz umożliwienie realizacji indywidualnych pasji i zainteresowań. Przy Ośrodku działają: pracownia plastyczna dla dzieci, młodzieży i dorosłych (Klub Miłośników Sztuki), aktorska – zajęcia dla dzieci i młodzieży w Grupie Teatralnej „13”, multimedialna – oferuje zajęcia fotograficzne zarówno dla młodzieży, jak i osób starszych, muzyczna i wokalna – nauka śpiewu i gry na instrumentach, taneczna – sekcja tańca towarzyskiego (Klub Tańca Towarzyskiego „Iskra”) i tańca break dance. Najmłodszy mieszkańcy Międzyrzec Podlaskiego mogą rozwijać talenty muzyczne i taneczne w Zespole Tanecznym „Sezamki” oraz na zajęciach rozwijających kreatywność „Pozytywka”.

Kultywowaniem tradycji i promocją kultury ludowej zajmuje się działający od ponad 30 lat Zespół Pieśni i Tańca Ludowego „Dzieci Podlasia”, a jego integralną częścią jest kapela ludowa akompaniująca tancerzom na akordeonach, bębnie, klarncie, kontrabasie, skrzypcach i trąbce. Miejski Ośrodek Kultury jest animatorem wydarzeń kulturalnych w mieście takich, jak: wystawy, wernisaże, koncerty, recitale, spektakle, konkursy recytatorskie. Jedną z ciekawszych imprez jest Projekt „Łapa – Międzyrzeckie Ślady Twórczości Młodzieżowej”, promujący Międzyrzec Podlaski jako ponadregionalne centrum twórczości młodzieżowej. W jego ramach powstał nowoczesny, interaktywny kulturalno-informacyjny portal internetowy skierowany do młodzieży, corocznie organizowane są dwudniowe tematyczne warsztaty artystyczne (teatralno-kabaretowe, muzyczne, fotograficzne i malarskie) dla młodzieży w wieku 14-19 lat oraz Przegląd Twórczości Młodzieżowej „Łapa”.

MOK jest także inicjatorem i organizatorem licznych wydarzeń kulturalnych o zasięgu zarówno ogólnopolskim, wojewódzkim, jak i powiatowym, które przybrały formę festiwalu, przeglądów i konkursów, tworząc warunki do upowszechniania sztuki teatru, tańca, muzyki, tradycji i historii. Są to m.in.: plenerowa historyczna impreza „Królewskie Wiwaty”, Ogólnopolski Plener Malarski organizowany przez międzyrzecką Galerię „ES”, Ogólnopolski Przegląd Zespołów Rockowych ROCKwMOK, Ogólnopolski Turniej Tańca Towarzyskiego,

Ogólnopolski Konkurs Literacki im. Marii Konopnickiej oraz Ogólnopolski Przegląd Satyryków i Łgarzy – organizowane we współpracy z Międzyrzeczkim Stowarzyszeniem Teatralnym. Ponadto niezwykle popularnością cieszą się imprezy o zasięgu wojewódzkim i powiatowym: Wojewódzki Festiwal Piosenki „Prezentacje”, Przegląd Teatrów Dziecięcych o Laur „Czarnej Róży”, Przegląd Zespołów Kolędniczych oraz Konkurs Recytatorski im. Jana Brzechwy „Poeci dzieciom”. Corocznie odbywają się także festyny i koncerty z okazji „Dni Międzyrzecza” oraz Międzyrzeckie Spotkania Jazzowe promujące wartościowych artystów polskiej i międzynarodowej sceny muzycznej.

W strukturach Miejskiego Ośrodka Kultury funkcjonuje także kameralne studyjne „Kino za Rogiem”, które stanowi alternatywę dla dużych kin komercyjnych. „Kino za Rogiem” dysponuje szerokim repertuarem filmów fabularnych, dokumentalnych i animowanych, adresowanych do widza w każdym wieku i o zróżnicowanych upodobaniach oraz zainteresowaniach. Ponadto w ramach Ośrodka działa Uniwersytet Trzeciego Wieku, zrzeszający blisko 80 seniorów oraz istniejący od 30 lat męski chór „Wiarus. Na terenie MOK-u można podziwiać stałą ekspozycję rzeźb międzyrzeczanina Henryka Burzeca, znanego artysty rzeźbiarza, ucznia Ksawerego Dunikowskiego. Jego rzeźby kameralne i plenerowe zdobią galerie sztuki, kościoły i przestrzenie miejskie wielu polskich i zagranicznych miast.

Przy Miejskim Ośrodku Kultury działa pełniąca niezwykle ważną rolę kulturotwórczą Galeria „ES”. Głównym celem placówki jest prezentacja i promocja najnowszej sztuki, głównie malarstwa, rysunku, grafiki i fotografii, a także integracja środowiska artystycznego. Każdego roku Galeria organizuje kilkanaście wystaw indywidualnych i zbiorowych.

Główną funkcją Miejskiej Biblioteki Publicznej jest zaspokajanie i rozbudzanie potrzeb czytelniczych społeczności lokalnej. Poza udostępnianiem księgozbioru liczącego ponad 30 tysięcy woluminów, na bieżąco uzupełnianych o nowości, ok. 30 tytułów prasy lokalnej, regionalnej i ogólnokrajowej, placówka posiada ponad 1 000 książek mówionych i 2 urządzenia do cyfrowego odtwarzania tych książek, przeznaczone dla osób niewidomych i słabowidzących, a także umożliwia czytelnikom nieodpłatne korzystanie z komputerów posiadających szybkie łącze internetowe.

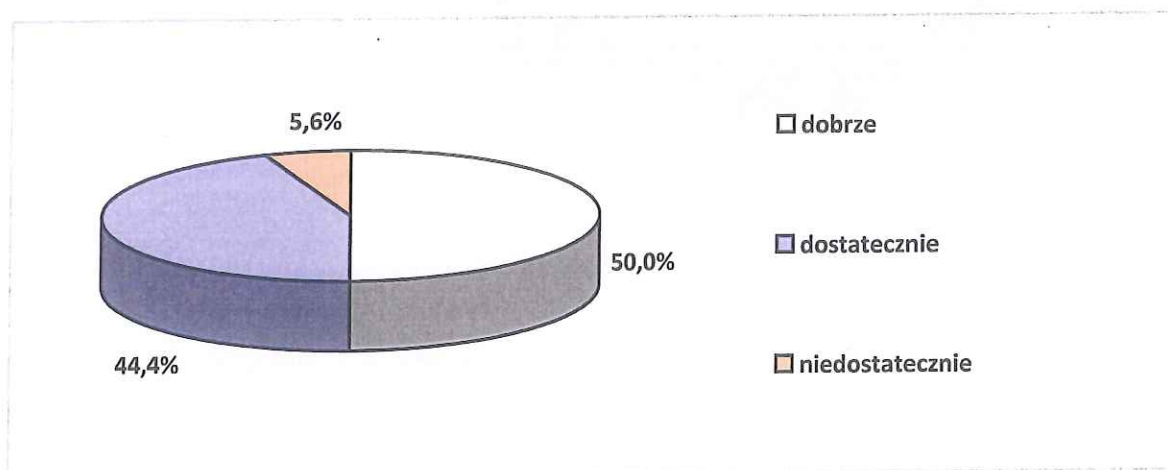
Biblioteka inicjuje przedsięwzięcia służące promocji kultury, książki i czytelnictwa, organizuje spotkania „Przy kawie”, spotkania autorskie i klubu czytelniczego, prelekcje, wystawy, spektakle teatralne, prowadzi tematyczne lekcje biblioteczne dla uczniów, zajęcia edukacji czytelniczej i medialnej, zajęcia literacko-plastyczne, turnieje gier planszowych, a także oswaja małe dzieci z książką i biblioteką. Placówka realizuje ideę „uczenia się przez

całe życie”, w tym edukację na odległość, udostępnia komputery do kursów e-learningowych, umożliwia naukę języków obcych, wspomaga w nauce obsługi komputera oraz przeszukiwania stron internetowych. Projekty skierowane są do różnych grup wiekowych i społecznych, szkół i przedszkoli oraz Warsztatów Terapii Zajęciowej.

Dane pozyskane z badania ankietowego przeprowadzonego w środowisku lokalnym pozwoliły poznać opinie mieszkańców miasta na temat infrastruktury oświatowej, jakości oferty edukacyjnej szkół, zaspokajania potrzeb w zakresie opieki w żłobkach i przedszkolnej oraz oferty kulturalnej w mieście, a także istniejących deficytów w tych obszarach.

Poniższe wykresy ilustrują rozkład odpowiedzi na pytania o infrastrukturę oświatową i jakość oferty edukacyjnej szkół w mieście.

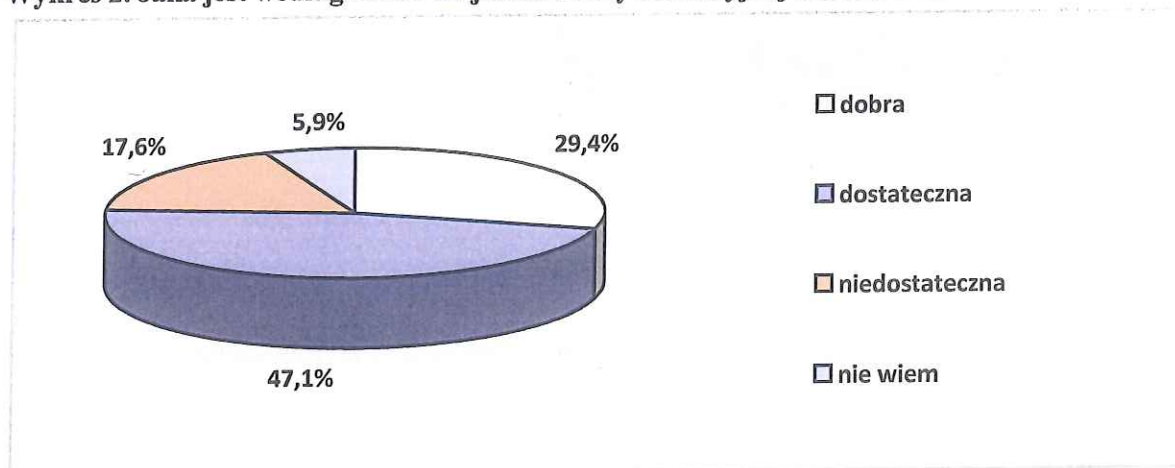
Wykres 1. Jak Pani/Pan ocenia infrastrukturę oświatową w mieście?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Zdecydowana większość ankietowanych (łącznie 94,4%) pozytywnie oceniła infrastrukturę szkół w mieście. Połowa respondentów uznała ją za dobrą, a kolejne 44,4% przyznało, że jest dostateczna. Przeciwnego zdania było 5,6% badanych

Wykres 2. Jaka jest według Pani/Pan jakość oferty edukacyjnej szkół w mieście?

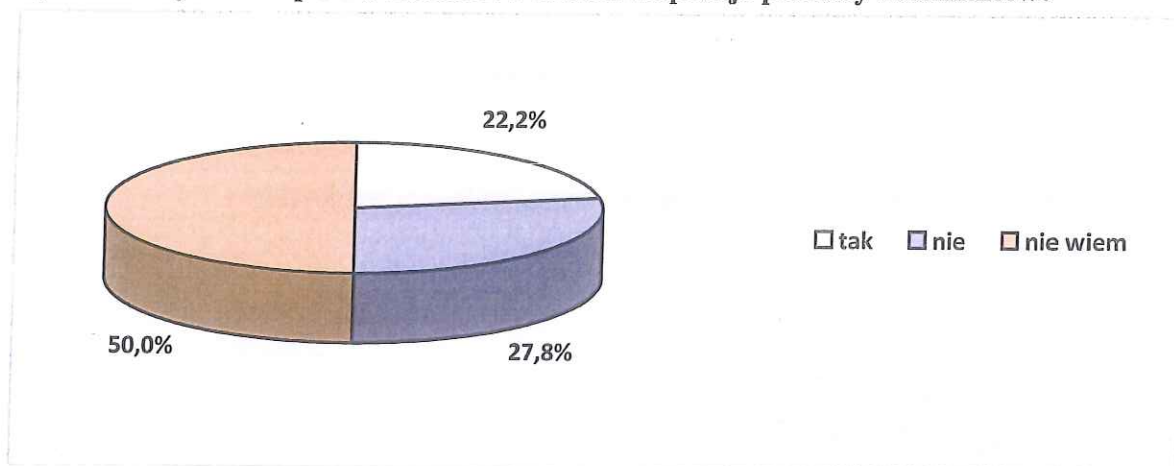

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Oferta edukacyjna szkół w mieście także została oceniona pozytywnie. Ponad 47% badanych uznało ją za dostateczną, a kolejne 29,4% respondentów określiło ją jako dobrą. Jednak 17,6% badanych stwierdziło, że jest ona niedostateczna. Trudności z odpowiedzią na to pytanie miało 5,6% pytanych.

Kolejne wykresy ilustrują rozkład odpowiedzi na pytania dotyczące oferty opieki w żłobkach i przedszkolach na terenie miasta.

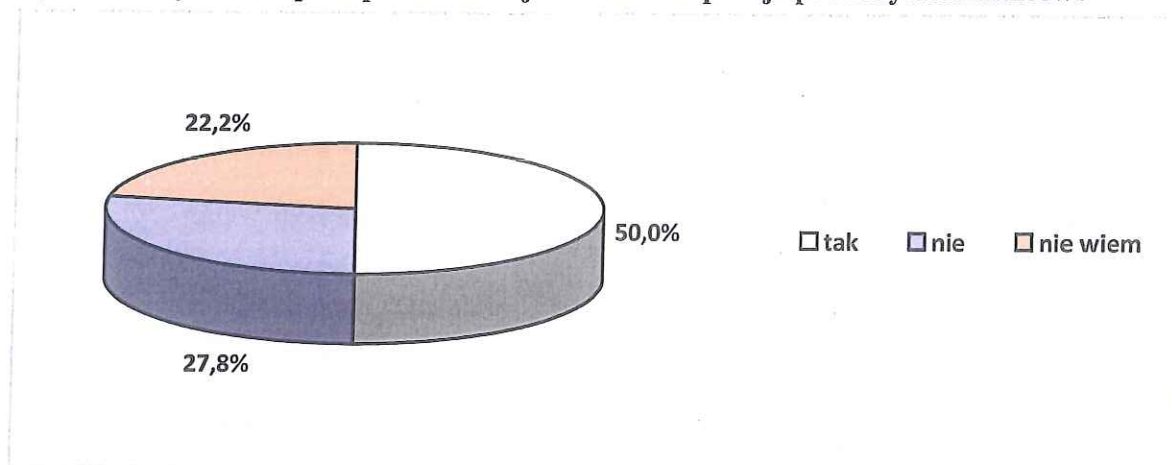
Wykres 3. Czy oferta opieki w żłobkach w mieście zaspokaja potrzeby mieszkańców?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Prawie 28% ankietowanych stwierdziło, że opieka w żłobkach nie zaspokaja potrzeb w tym zakresie. Przeciwnego zdania było 22,2% respondentów. Połowa respondentów nie potrafiła odpowiedzieć na to pytanie.

Wykres 4. Czy oferta opieki przedszkolnej w mieście zaspokaja potrzeby mieszkańców?

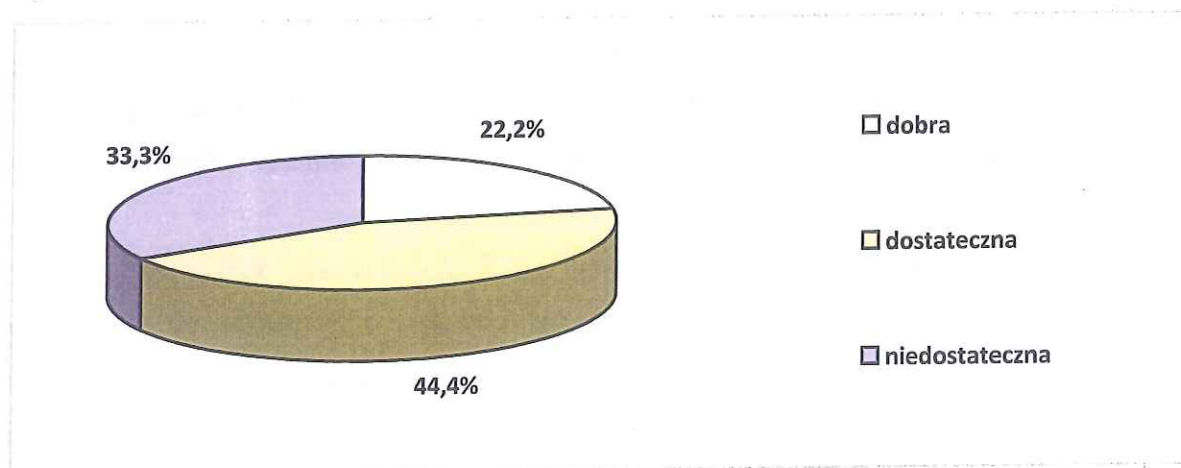
Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Połowa badanych pozytywnie oceniła ofertę opieki przedszkolnej w mieście. Jednak 27,8% ankietowanych stwierdziło, że nie zaspokaja ona potrzeb mieszkańców. Opinii w tej sprawie nie wyraziło 22,2% respondentów.

Z kolei w odpowiedzi na pytanie o deficyty w zakresie placówek oświatowych, kół zainteresowań lub zajęć dydaktycznych czy wychowawczych, uczestnicy badania wskazywali przede wszystkim żłobek, przedszkola publiczne, szkoły wyższe, świetlice, zajęcia pozalekcyjne rozwijające zainteresowania oraz wyrównawcze dla dzieci z problemem przyswajania wiedzy, a także bezpłatne zajęcia językowe i sportowe. Niektórzy ankietowani postulowali również wydłużenie czasu pracy świetlic szkolnych oraz podniesienie poziomu kształcenia i poszerzenie oferty edukacyjnej szkół ponadgimnazjalnych, aby zatrzymać w mieście najzdolniejszą młodzież.

Na pytanie dotyczące atrakcyjności i jakości oferty kulturalnej ponad 44% respondentów odpowiedziało, że jest ona dostateczna, a kolejne 22,2% badanych przyznało, że jest dobra. Jednocześnie jedna trzecia ankietowanych stwierdziła, że jest ona niedostateczna. Rozkład odpowiedzi na temat oferty kulturalnej w mieście ilustruje poniższy wykres.

Wykres 5. Jaka jest według Pani/Pana atrakcyjność i jakość oferty kulturalnej w mieście?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Wskazując placówki kulturalne lub formy zajęć artystycznych, których w mieście brakuje, bądź do których dostęp jest utrudniony, ankietowani wymieniali nowoczesne kino z różnorodnym repertuarem i lepszą jakościowo projekcją, spektakle teatralne, salę widowiskowo-sportową, Młodzieżowy Dom Kultury, dyskotekę oraz kurs tańca towarzyskiego dla dorosłych mieszkańców.

8. OCHRONA ZDROWIA

Styl życia i zachowania zdrowotne wpływają w największym stopniu na stan zdrowia ludności. Do czynników zagrażających zdrowiu należą przede wszystkim: mała aktywność

fizyczna, nieprawidłowości w sposobie żywienia, palenie tytoniu, nadmierne spożycie alkoholu, używanie narkotyków, zły stan środowiska naturalnego, niewłaściwe warunki bezpieczeństwa pracy, wypadki drogowe oraz brak powszechnej profilaktyki.

Mieszkańcy miasta Międzyrzec Podlaski mają zapewnioną opiekę zdrowotną w 8 Zakładach Opieki Zdrowotnej oraz w 49 prywatnych gabinetach lekarskich. Na terenie miasta funkcjonuje 10 aptek. Dane na temat zakładów opieki zdrowotnej, prywatnych praktyk lekarskich i aptek w mieście przedstawia poniższa tabela.

Tabela 10. Zakłady opieki zdrowotnej, prywatne praktyki lekarskie i apteki w mieście w 2015 r.

typ placówki	liczba placówek
liczba zakładów opieki zdrowotnej ogółem	8
w tym liczba niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej	7
liczba prywatnych praktyk lekarskich	49
liczba aptek i punktów aptecznych – łącznie	10

Dane Urzędu Miasta Międzyrzec Podlaski.

Najważniejszą placówką medyczną na terenie miasta jest Samodzielny Zakład Opieki Zdrowotnej w Międzyrzec Podlaskim, w ramach którego funkcjonują: Szpital Powiatowy, Przychodnia Specjalistyczna, Poradnia Podstawowej Opieki Zdrowotnej i Zakład Opiekuńczo-Leczniczy.

Dla poznania sytuacji zdrowotnej mieszkańców miasta ważna jest analiza danych będących w posiadaniu zakładów opieki zdrowotnej i indywidualnych praktyk lekarskich działających na jego terenie. W poniższych tabelach przedstawiono, jako reprezentatywne dla miasta, dane za 2015 rok uzyskane z Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej Praktyki Medycyny Rodzinnej w Międzyrzec Podlaskim, Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej Przychodni Rejonowej w Międzyrzec Podlaskim i Przychodni Medycznej „Damed” w Międzyrzec Podlaskim.

Tabela 11. Schorzenia dzieci i młodzieży w wieku 0-18 lat z miasta w 2015 roku

rodzaj schorzenia	liczba osób, u których stwierdzono schorzenie
nowotwory	11
niedokrwistości	60
choroby tarczycy	45
cukrzyca	16
niedożywienie	37
otyłość	78
zaburzenia odżywiania	1

upośledzenie umysłowe	18
padaczka	28
dziecięce porażenie mózgowie	12
zaburzenia refrakcji i akomodacji oka	359
choroba nadciśnieniowa	6
alergia – dychawica oskrzelowa	198
alergia pokarmowa	66
alergia skórna	146
zniekształcenie kręgosłupa	150
choroby układu moczowego	11
wady rozwojowe układu nerwowego	3
wady rozwojowe układu krążenia	20
wady rozwojowe narządów płciowych	14
aberracje chromosomowe	4
inne wady rozwojowe	28
zaburzenia rozwoju fizycznego	55
zaburzenia rozwoju psychomotorycznego	87
trwałe uszkodzenia narządu ruchu	3
inne schorzenia	19

Dane: NZOZ Praktyka Medycyny Rodzinnej w Międzyrzec Podlaskim, NZOZ Przychodnia Rejonowa w Międzyrzec Podlaskim i Przychodnia Medyczna „Damed” w Międzyrzec Podlaskim.

Tabela 12. Schorzenia ludności miasta w wieku 19 lat i więcej w 2015 roku

rodzaj schorzenia	liczba osób, u których stwierdzono schorzenie	
gruźlica	3	
nowotwory	172	
choroby tarczycy	467	
cukrzyca	927	
niedokrwistość	146	
choroby obwodowego układu nerwowego	1 583	
choroby układu krążenia	6 001	
w tym	przewlekła choroba reumatyczna	1
	choroba nadciśnieniowa	3 743
	choroby naczyń mózgowych	146
	niedokrwienność choroby serca (w tym przeżyty zawał serca)	688
przewlekły nieżyt oskrzeli, dychawica oskrzelowa	369	
przewlekłe choroby układu trawiennego	603	
choroby układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej	1 915	
pacjenci z innymi schorzeniami wymagający opieki czynnej	238	

Dane: NZOZ Praktyka Medycyny Rodzinnej w Międzyrzec Podlaskim, NZOZ Przychodnia Rejonowa w Międzyrzec Podlaskim i Przychodnia Medyczna „Damed” w Międzyrzec Podlaskim.

W 2015 roku w Niepublicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej Praktyce Medycyny Rodzinnej w Międzyrzec Podlaskim, Niepublicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej Przychodni Rejonowej w Międzyrzec Podlaskim i Przychodni Medycznej „Damed” w Międzyrzec Podlaskim objęto opieką czynną ogółem 1 313 dzieci i młodzieży oraz 8 176 pacjentów w wieku 19 lat i więcej.

W analizowanym roku u największej liczby osób w wieku przedprodukcyjnym stwierdzono zaburzenia refrakcji i akomodacji oka (359 osób), alergię – dychawicę oskrzelową (198 osób), zniekształcenie kręgosłupa (150 osób) oraz alergie skórne (146 osób). Dorośli z kolei najczęściej zmagali się z chorobami układu krążenia (6 001 osób), chorobami układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej (1 915 osób), chorobami obwodowego układu nerwowego (1 583 osoby) oraz cukrzycą (927 osób).

Ważną rolę w utrzymaniu dobrego stanu zdrowia pełni profilaktyka. Poniższa tabela przedstawia dane szczegółowe na temat dzieci do lat 3 objętych opieką profilaktyczną oraz dzieci i młodzieży do lat 19 objętych profilaktycznymi badaniami lekarskimi.

Tabela 13. Profilaktyka zdrowotna dzieci i młodzieży z miasta w 2015 roku

forma profilaktyki	liczba dzieci i młodzieży
porady profilaktyczne lekarza rodzinnego (dzieci do lat 3)	1 653
profilaktyczne badania lekarskie (dzieci i młodzież do lat 19 podlegający badaniu)	1 934
profilaktyczne badania lekarskie (dzieci i młodzież do lat 19 zbadani zgodnie z programem badań profilaktycznych)	1 765

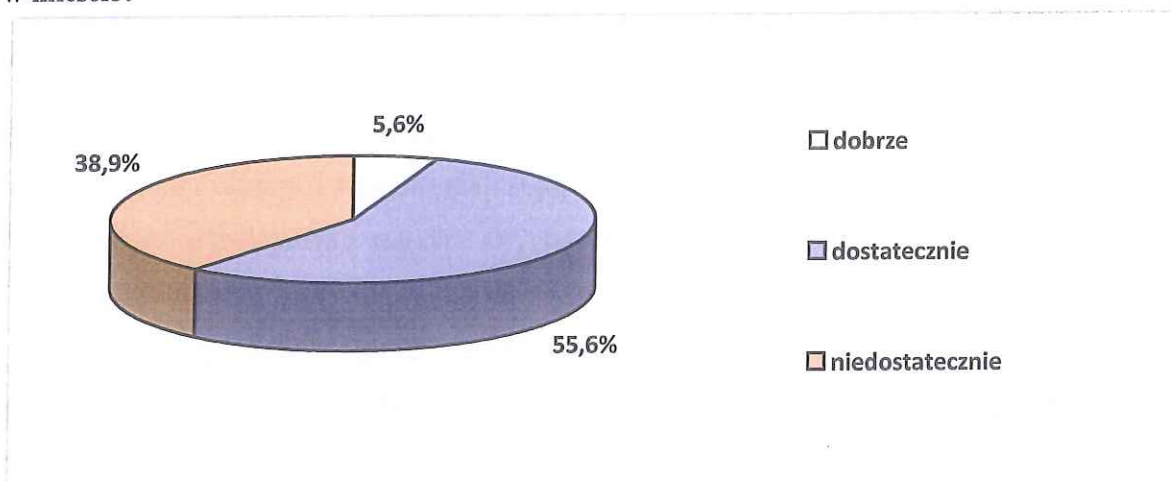
Dane: NZOZ Praktyka Medycyny Rodzinnej w Międzyrzec Podlaskim, NZOZ Przychodnia Rejonowa w Międzyrzec Podlaskim i Przychodnia Medyczna „Damed” w Międzyrzec Podlaskim.

W 2015 roku poradami profilaktycznymi lekarza rodzinnego w Niepublicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej Praktyce Medycyny Rodzinnej w Międzyrzec Podlaskim, Niepublicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej Przychodni Rejonowej w Międzyrzec Podlaskim i Przychodni Medycznej „Damed” w Międzyrzec Podlaskim zostało objętych 1 653 dzieci do lat 3. Profilaktycznymi badaniami lekarskimi objęto natomiast 1 934 dzieci i młodzieży, w tym 1 765 osób zbadano zgodnie z programem badań profilaktycznych.

W badaniu ankietowym zadano mieszkańcom miasta Międzyrzec Podlaski trzy pytania pozwalające uzyskać opinie na temat funkcjonalności i jakości oferty służby zdrowia w mieście, o deficyty w tym zakresie oraz o działania, jakie należałoby podjąć dla pełniejszego zaspokojenia potrzeb mieszkańców w obszarze ochrony zdrowia. Poniższy wykres ilustruje rozkład odpowiedzi na pytanie o jakość oferty i funkcjonalność w zakresie ochrony zdrowia w mieście.

Wykres 6. Jak Pani/Pan ocenia funkcjonalność i jakość oferty w zakresie ochrony zdrowia w mieście?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Większość respondentów pozytywnie oceniła funkcjonalność i jakość oferty służby zdrowia w mieście. Jako dostateczne określiło je 55,6% badanych, a kolejne 5,6% ankietowanych uznało je za dobre. Jednak 38,9% uczestników badania stwierdziło, że są one niedostateczne.

W odpowiedzi na pytanie: „Jakich lekarzy specjalistów brakuje w mieście?“, ankietowani wymieniali najczęściej: neurologa, okulistę, ortopedę, psychiatrę, laryngologa, alergologa, onkologa, kardiologa i reumatologa. W ramach usprawnienia diagnostyki zaproponowano zatrudnienie lekarza posiadającego potwierdzenie umiejętności wykonywania USG.

Uczestnicy badania wypowiedzieli się także w kwestii działań, jakie należałoby podjąć dla pełniejszego zaspokojenia potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia. Najczęściej postulowano zatrudnienie większej liczby lekarzy specjalistów w ramach NFZ i zmniejszenie czasu oczekiwania na wizytę w specjalistycznych gabinetach, zintensyfikowanie działań profilaktycznych (np. spotkania i pogadanki z zakresu profilaktyki zdrowotnej) oraz monitorowanie stanu zdrowia mieszkańców, a także zorganizowanie opieki lekarskiej w szkołach. Według niektórych ankietowanych należy również rozszerzyć istniejącą ofertę świadczeń zdrowotnych oraz poprawić obsługę w placówkach medycznych.

9. SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA

Propagowany w dzisiejszych czasach zdrowy styl życia obejmuje m.in. właściwe odżywianie, aktywny wypoczynek oraz uprawianie różnorodnych dyscyplin sportowych.

Sport wpływa bowiem nie tylko na kondycję zdrowotną człowieka, ale również na jego cechy charakteru, postawę, relacje z innymi ludźmi, umiejętność współpracy i asertywność.

Wiodącą rolę w zakresie sportu w mieście Międzyrzec Podlaski pełni Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji. Na bazę służącą upowszechnianiu sportu i rekreacji w mieście składają się obiekty administrowane przez MOSiR: pływalnia miejska Oceanik z sauną, stok narciarski z nawierzchnią igelitową oraz wypożyczalnią sprzętu narciarskiego, parkingiem i polem biwakowym, stadion miejski z kompleksem boisk sportowych, pawilonem sportowym oraz kortami tenisowymi, lodowisko sezonowe Biały Orlik przy Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych oraz kąpielisko przy ul. Zahajkowskiej (strzeżone od czerwca do sierpnia). Ponadto na terenie miasta funkcjonują: skatepark, teren rekreacyjny przy promenadzie Zamczysko, teren wypoczynkowo-rekreacyjny z oczkami wodnymi i urządzeniami treningowymi, 15 placów zabaw, Trasa Zdrowia – kompleks turystyczno-rekreacyjny przy „Międzyrzeckich Jeziorkach” z urządzeniami do ćwiczeń oraz obiekty przy placówkach oświatowych: 2 kompleksy boisk sportowych z zapleczem socjalnym „Moje Boisko Orlik 2012”, 2 hale sportowe i sale gimnastyczne, 3 boiska do siatkówki plażowej.

Propagowaniem kultury fizycznej w mieście zajmują się również działające na jego terenie kluby sportowe. Należą do nich: Klub Sportowy „MOSiR Huragan” (w którym aktywnie działają sekcje: piłkarska – około 200 zawodników, pływacka – około 70 zawodników, taekwondo olimpijskiego – około 80 zawodników, siatkarska – 14 zawodników w II lidze mężczyzn, tenisa stołowego – około 12 zawodników w III lidze, rowerowa MTB – około 15 zawodników), Klub Strzelecki „Vis” i Klub Sportowy „PaintSquad” oraz 13 uczniowskich klubów sportowych: MUKS „Gambit”, UKS „Faster”, ULKST „Znicz”, UKS „Dwójka”, UKS „Międzyrzecka Trójka”, UKS „Fala”, UKS „Europtir”, UKS „Błyskawica”, UKS „Tajfun”, UKS „Zryw”, UKS „Sikorski”, UKS „Szkwał” i UKS „Błyskawica”.

Na terenie miasta Międzyrzec Podlaski odbywają się cykliczne imprezy sportowe, których organizatorem jest Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji, są to m.in.: Halowy Turniej Piłki Nożnej, Walentynkowy Turniej Piłki Siatkowej, Otwarte Mistrzostwa Międzyrzecza Podlaskiego w Szachach, Turniej Tenisa Stołowego im. Leszka Dulskiego, Sportowa Olimpiada Przedszkolaków, Bieg 24-godzinny, Grand Prix Międzyrzeczczyny w Siatkówce Plażowej, Mistrzostwa Międzyrzecza Podlaskiego w MTB, Turniej tenisa ziemnego o puchar Burmistrza Miasta, Bieg Międzyrzeckich Jeziorek – bieg z przeszkodami terenowymi oraz Ferie na sportowo.

Walory przyrodniczo-krajoznawcze miasta, dobry stan środowiska naturalnego, ekologicznie czyste lasy, obfitujące w różne gatunki grzybów i stwarzające warunki do

uprawiania myślistwa oraz „Międzyrzeckie jeziora” – to warunki umożliwiające rozwój turystyki, szczególnie kajakarstwa i żeglarstwa.

Międzyrzec Podlaski zajmuje obszar na rozległej nizinie, urozmaiconej pasmami dość długich garbów piaszczystych, wrzynających się w szerokie, ciągnące się kilometrami pasy łąk lub bagnistych zastoisk. Miasto otoczone znacznym kompleksem leśnym, położone jest u zbiegu rzek: Krzna Północna, Krzna Południowa, Piszczka oraz ujściowego odcinka Kanału Wieprz-Krzna – najdłuższego kanału melioracyjnego w Polsce (140 km). W pobliżu miasta przechodzą granice Mazowsza, Podlasia i Polesia. Od zachodu rozciąga się Równina Łukowska, od wschodu Zakłęsłość Łomaska, od południa Równina Radzyńska. Flora okolic Międzyrzecza Podlaskiego obejmuje blisko 26 gatunków roślin podlegających ścisłej ochronie, 11 gatunków objętych ochroną częściową oraz 113 gatunków rzadkich w skali całego kraju. Najpopularniejsze w regionie są bory sosnowe, lasy łąkowe i wiązowe oraz roślinność szuwarowa. Ponadto w Międzyrzeczu Podlaskim znajdują się trzy pomniki przyrody ożywionej: kasztanowiec zwyczajny (przy Placu Zbawiciela), jesion wyniosły (zespół parkowo-pałacowy) i dąb szypułkowy (przy ul. Łukowskiej).

Równie bogata jest fauna, m.in. łosie, kuny, lisy, żółwie błotne i bobry oraz aż 216 gatunków kręgowców. Przyrodniczym ewenementem Międzyrzecza Podlaskiego w skali kraju jest znajdujący się w dolinie rzeki Krzyny Użytek Ekologiczny „Stawy”, zajmujący powierzchnię ok. 28,60 ha. W skład obszaru wchodzi silnie zarośnięte przez roślinność doły powstałe w wyniku eksploatacji torfu oraz otaczające je pastwiska, łąki i nieużytki gospodarcze, w tym dawne koryto rzeki Krzyny. Występuje tu wiele gatunków flory i fauny, m.in.: storczyk krwisty, groszek błotny, ropucha paskówka, błotniak stawowy, brzęczka, dymówka, remiz, trznadel i wodnik.

Do niewątpliwych walorów naturalnych Ziemi Międzyrzeckiej należy utworzony w 1981 r. Rezerwat przyrody „Liski” (o pow. 128,84 ha), zajmujący obszar w obrębie zwartego kompleksu leśnego leżącego na południowy wschód od miasta Międzyrzec Podlaski. Powstanie rezerwatu miało na celu ochronę najcenniejszych siedlisk przyrodniczych i zachowanie lasu o charakterze naturalnym z licznymi zespołami roślinnymi oraz gatunkami roślin rzadkich i chronionych. Rezerwat „Liski” jest ostoją dla gatunków roślin chronionych (widłak jałowcowaty, orlik pospolity, lilia złotogłów, dwa gatunki storczyków: podkolan biały i kruszczyk szerokolistny) oraz rzadko spotykanych (dziurawiec skapolistny, jaskier kaszubski, turzyca pagórkowa, modrzewnica zwyczajna, żurawina błotna i rutewka orlikolistna). Na jego terenie wytyczono pieszą ścieżkę dydaktyczną o długości ok. 3 km, składającą się z 6 przystanków tematycznych.

Szczególną atrakcją turystyczną miasta są składające się z pięciu akwenów wodnych „Międzyrzeckie Jeziora”. Jest to obszar przyrodniczy, ukształtowany na przestrzeni ostatnich 40 lat, powstały po eksploatacji złóż żwiru. Najstarsze zbiorniki posiadają urozmaiconą linię brzegową z licznymi zatokami, półwyspami i wyspami. Ich głębokość jest bardzo zróżnicowana, a dna są piaszczyste lub muliste. Głównym zbiornikiem jest „Żwirownia” o powierzchni 43 ha, II klasie czystości wód i maksymalnej głębokości do 10 m. Przez lata na obszarze tym rozwinął się przypisany mu ekosystem, zadomowiły się także różne gatunki flory i fauny. Akwen przystosowany jest do kąpieli i plażowania, uprawiania wędkarstwa i sportów wodnych. W jego północnej części mieści się moło i plaża, przy części południowo-wschodniej znajduje się przystań żeglarska (wyposażona w sprzęt wodny) oraz stacja wędkarska. Obiekt jest chętnie odwiedzany zarówno przez mieszkańców miasta, jak i gości z regionu.

Międzyrzec Podlaski posiada również sieć szlaków turystycznych umożliwiających uprawianie turystyki pieszej i rowerowej. Szlaki „Dolina Krzny”, „Szlak Południowy” oraz ścieżki spacerowe to doskonałe miejsca aktywnego wypoczynku.

Ponadto do najciekawszych zabytków architektonicznych miasta należą:

- Kościół pw. św. Mikołaja, trójnawowy, początkowo gotycki, ufundowany w 1477 r., obok kościoła znajdują się pochodzące z 1746 r., dzwonnica, kapliczka oraz plebania,
- Kościół pw. św. Józefa wzniesiony w latach 1782-84 dla Unitów, zabrany na cerkiew prawosławną przez rząd rosyjski w 1875 r. i przebudowany w 1899 r. W czasie I wojny światowej świątynia służyła za areszt, a następnie schronienie dla bezdomnych,
- Kościół pw. św. Piotra i Pawła ufundowany przez ks. A. Czartoryskiego w 1774 r. dla Unitów, w 1944 r. kościół został trafiony przez artylerię rosyjską. Po wojnie odbudowany, jednak bez smukłej wieżyczki,
- Cmentarz katolicki założony w 1807 r. wraz z kaplicą św. Rocha z 1838 r.,
- Cmentarz żydowski (kirkut) z 1810 r., znajdują się tu fragmenty ocalałych nagrobków oraz mogiły zbiorowe,
- Plebania – dawna szkoła parafialna z 1852 r., od frontu ozdobiona okazałym dębem,
- obiekty publiczne: Zespół dawnej poczty konnej z 1823 r., Dworzec kolejowy z 1867 r., Szpital miejski z 1846 r., przebudowany w XX wieku, na południowej ścianie znajduje się zegar słoneczny
- Zespół Pałacowo-Parkowy: park podworski, założony w XVIII wieku, neogotycka wieżyczka z 1840 r., budynki dawnych stajni i wozowni, fragmenty pałacu z początku XIX wieku oraz kapliczka św. Floriana z 1777 r.,

- Rynek Miejski – Międzyrzeckie Stare Miasto posiadające wymiary z XV wieku i zabudowę z XIX wieku, z zachowanymi kamienicami o charakterystycznych łukowatych przejściach (pozostałość budownictwa żydowskiego) i pomnikiem poległych w 1918 r. Na szczególną uwagę zasługują także historyczne przedmieścia miasta: „Nowe Miasto”, „Piszczanka” i „Stołpno”.

W mieście funkcjonuje 10 obiektów noclegowych zbiorowego zakwaterowania, oferujących łącznie ponad 282 miejsca noclegowe. Ich dane adresowe zawiera poniższa tabela.

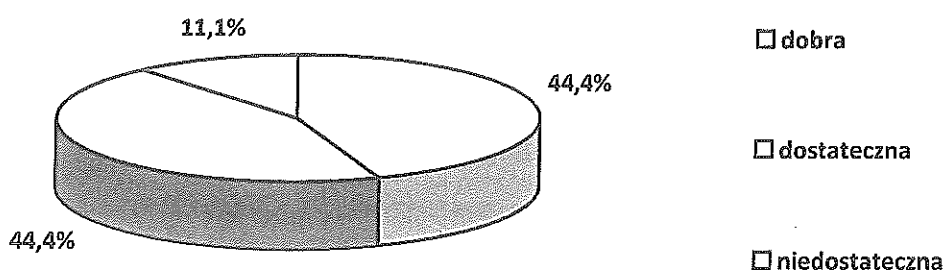
Tabela 14. Obiekty zbiorowego zakwaterowania w mieście w 2015 r.

lp.	nazwa obiektu	adres	liczba miejsc
1.	Hotel „Hesperus”	ul. Radzyńska 4, 21-560 Międzyrzec Podlaski	62
2.	Wschodnie Centrum Informacyjno-Szkoleniowe „Chrobry”	ul. Drohicka 62, 21-560 Międzyrzec Podlaski	65
3.	Hotelik „Las Vegas”	ul. Lubelska 28, 21-560 Międzyrzec Podlaski	25
4.	Hotelik w Kamienicy	ul. Staromiejska 20, 21-560 Międzyrzec Podlaski	50
5.	Pokoje Gościnne	ul. Sikorskiego 27a, 21-560 Międzyrzec Podlaski	25
6.	Interluks Noclegi	ul. Brzeska 96, 21-560 Międzyrzec Podlaski	30
7.	Szkolne Schronisko Młodzieżowe	ul. 3 Maja 40/42, 21-560 Międzyrzec Podlaski	25
8.	Stanica – Ośrodek Szkoleniowo-Wypoczynkowy Stowarzyszenia Rozwoju Żeglarstwa	ul. Zahajkowska 44, 21-560 Międzyrzec Podlaski	brak danych
9.	Ośrodek Szkolno-Wypoczynkowy Państwowej Szkoły Wyższej w Białej Podlaskiej	ul. Zahajkowska 44d, 21-560 Międzyrzec Podlaski	brak danych
10.	Pole biwakowe	ul. Zahajkowska 22-26, 21-560 Międzyrzec Podlaski	brak danych

Dane Urzędu Miasta Międzyrzec Podlaski.

W przeprowadzonym na potrzeby niniejszego opracowania badaniu ankietowym poproszono mieszkańców miasta Międzyrzec Podlaski o ocenę oferty w zakresie sportu i rekreacji w mieście. Rozkład uzyskanych odpowiedzi ilustruje poniższy wykres.

Wykres 7. Jaka jest wg Pani/Pana oferta miasta w zakresie sportu i rekreacji?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Zdecydowana większość respondentów pozytywnie oceniła ofertę miasta w zakresie sportu i rekreacji. Za dobrą uznało ją 44,4% ankietowanych i tyle samo badanych określiło ją jako dostateczną. Przeciwnego zdania było niewiele ponad 11% mieszkańców.

Odpowiadając na pytanie o działania, przedsięwzięcia lub inwestycje dostosowujące ofertę w zakresie sportu i rekreacji do potrzeb mieszkańców miasta, badani najczęściej wymieniali modernizację basenu i stoku narciarskiego, budowę hali widowiskowo-sportowej i aquaparku, przebudowę stadionu miejskiego, wytyczenie ścieżki rowerowej dookoła „Jeziorek Międzyrzeczkich” oraz instalowanie siłowni zewnętrznych. Według ankietowanych ważne jest także zachęcanie i motywowanie dzieci do uprawiania sportu oraz organizowanie pozalekcyjnych zajęć sportowych dla dzieci i młodzieży, także płatnych.

10. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Według danych Komisariatu Policji w Międzyrzec Podlaskim w 2015 r. na terenie miasta popełniono ogółem 283 przestępstwa, w związku z którymi wszczęto 306 postępowań. Wśród popełnionych czynów karalnych dominowało prowadzenie pojazdów w stanie nietrzeźwości (51 czynów/wszczęto 51 postępowań), przestępstwa narkotykowe (38/25), przestępstwa gospodarcze (25/37) i kradzież rzeczy (21/21). Dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 15. Dane dotyczące przestępczości stwierdzonej na terenie miasta w 2015 r.

kategoria przestępstwa	liczba stwierdzonych przestępstw	liczba wszczętych postępowań	wiek sprawców
bójki i pobicia	5	7	16-29 lat

kradzież rzeczy	21	21	14-59 lat
kradzież z włamaniem	18	18	19-28 lat
przestępstwa rozbójnicze	1	1	sprawcy nieletni
uszczerbek na zdrowiu	1	3	23 lata
nękanie	1	2	30 lat
znęcanie się	18	18	24-57 lat
niealimentacja	18	18	24-54 lata
zniszczenie mienia	18	18	15-69 lat
przestępstwa narkotykowe	38	25	16-30 lat
przestępstwa gospodarcze	25	37	16-35 lat
wypadki drogowe	5	5	21-41 lat
kierujący pojazdami w stanie nietrzeźwym	51	51	21-58 lat

Dane Komisariatu Policji w Międzyrzec Podlaskim.

Z analizy danych przedstawionych przez Komisariat Policji w Międzyrzec Podlaskim wynika, że w 2015 r. w wypadkach drogowych odnotowano 7 osób rannych, nie stwierdzono natomiast ofiar śmiertelnych. Wśród przestępstw gospodarczych przeważały przestępstwa internetowe (zakupy na portalach internetowych), akcyzowe oraz odnoszące się do własności przemysłowej. Ponadto na terenie miasta popełniano pojedyncze czyny karalne, które dotyczyły różnych artykułów Kodeksu Karnego i Ustaw pozakodeksowych (np. znęcanie się nad zwierzętami).

Z kolei wobec osób nieletnich w 2015 r. wszczęto 10 postępowań. Małoletni popełnili następujące przestępstwa: spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu (1 postępowanie), bójki i pobicia (1), kradzież rzeczy (2), wykorzystywanie seksualne lub inne czynności seksualne (1), przestępstwa rozbójnicze (1), przestępstwa internetowe (1), niszczenie mienia (1) oraz sprzedaż narkotyków (2).

Bezpieczeństwem mieszkańców i utrzymaniem porządku publicznego zajmuje się także funkcjonująca w Międzyrzec Podlaskim Straż Miejska. W 2015 r. nadzór nad mieszkańcami oraz obiektami komunalnymi i urządzeniami użyteczności publicznej sprawowało 5 funkcjonariuszy.

Kuratorzy z I Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego w Radzynie Podlaskim wykonujący orzeczenia w sprawach karnych w 2015 r. sprawowali nadzór nad 297 osobami z terenu Międzyrzec Podlaskiego.

1. W kategorii spraw dozorowanych – 112 osób, w tym:
  - przemoc wobec najbliższych – 17 osób,

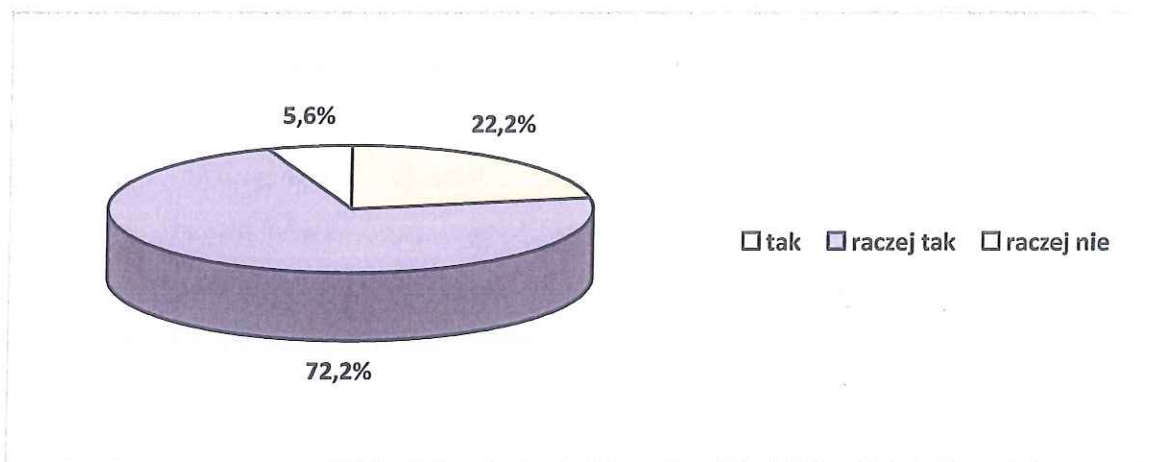
- stosowanie przemocy lub groźby bezprawnej – 29 osób.
2. Sprawy związane z kontrolą okresu próby – 41 osób, w tym:
- stosowanie przemocy lub groźby – 4 osoby.
3. Sprawy związane z karą ograniczenia wolności oraz prace społecznie użyteczne – 94 osoby, w tym:
- stosowanie przemocy lub groźby – 4 osoby.

Według danych z II Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego w Radzynie Podlaskim wykonującego orzeczenia w sprawach rodzinnych i nieletnich w 2015 r. prowadzono 112 spraw, w których pod nadzorem kuratora pozostawało 177 osób z miasta Międzyrzec Podlaski:

- nadzór nad nieletnimi – 31 osób,
- leczenie odwykowe – 56 osób,
- sprawy opiekuńcze – 25 spraw dotyczących 37 osób nadzorowanych i 53 dzieci.

W badaniu ankietowym przeprowadzonym na potrzeby niniejszego opracowania zadano mieszkańcom miasta Międzyrzec Podlaski pytanie na temat ich poczucia bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania. Rozkład odpowiedzi ilustruje poniższy wykres.

Wykres 8. Czy czuje się Pani/Pan bezpiecznie w miejscu zamieszkania?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Zdecydowana większość ankietowanych (94,4%) stwierdziła, że w miejscu zamieszkania czuje się bezpiecznie lub raczej bezpiecznie. Przeciwną opinię wyraziło 5,6% badanych.

W odpowiedzi na pytanie, jakie działania należałoby podjąć w mieście w celu poprawy stanu bezpieczeństwa, ankietowani postulowali zwiększenie liczby patroli policyjnych i częstsze kontrole w miejscach zagrożonych przestępczością (park, „Jeziorka Międzyrzeckie”), rozbudowę monitoringu miejsc publicznych oraz doświetlenie ulic

w niektórych częściach miasta. Respondenci zwrócili także uwagę na polepszenie komunikacji z dzielnicowymi, poprawę skuteczności interwencji policyjnych, zwiększenie działań profilaktycznych w dzielnicach miasta zagrożonych patologiami, szczególnie alkoholizmem. Niektórzy badani zasugerowali stosowanie wyższych kar dla przestępców. Z kolei dla poprawy stanu bezpieczeństwa na drodze respondenci najczęściej wskazywali konieczność częstszych kontroli drogowych, instalowania progów zwalniających, poprawy nawierzchni dróg, wytyczenia ścieżek rowerowych i likwidacji nasadzeń krzewów ograniczających widoczność wzdłuż dróg, a także remontu poboczy, budowy sygnalizacji świetlnej przy szkołach oraz wprowadzenia ograniczeń prędkości. Uczestnicy badania wymieniali także potrzebę zwiększenia działań profilaktycznych dla dzieci i młodzieży, poprawę jakości szkolenia kierowców oraz polepszenie oznakowania dróg.

11. POMOC SPOŁECZNA

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Zadania określone w ustawie o pomocy społecznej realizowane są przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Międzyrzec Podlaskim.

Z końcem 2015 r. kadrę MOPS-u stanowiło 18 osób. Dane szczegółowe na temat stanu zatrudnienia w ośrodku, potrzeb w tym zakresie oraz poziomu wykształcenia pracujących w nim osób przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 16. Stan zatrudnienia w MOPS-ie oraz potrzeby w tym zakresie na koniec 2015 roku

rodzaj stanowiska	liczba etatów	o ile etatów powinno być więcej?
kadra kierownicza	2	–
pracownicy socjalni	9	–
pracownicy wykonujący usługi opiekuńcze	–	–
pracownicy wykonujący specjalistyczne usługi opiekuńcze	–	–
pozostali pracownicy	7	–

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Międzyrzec Podlaskim.

Ustawa o pomocy społecznej nakłada na ośrodek pomocy społecznej obowiązek zatrudnienia 1 pracownika socjalnego na 2 tysiące mieszkańców, nie mniej jednak niż

3 pracowników. W 2015 r. w mieście Międzyrzec Podlaski wskaźnik ten był spełniony, bowiem na 1 pracownika socjalnego przypadało 1 892 mieszkańców.

Tabela 17. Wykształcenie kadry MOPS-u oraz potrzeby w tym zakresie na koniec 2015 roku

rodzaj wykształcenia, dodatkowe kwalifikacje i zainteresowanie w tym zakresie		liczba osób		
		kadra kierownicza	pracownicy socjalni	
wykształcenie	wyższe kierunkowe	–	5	
	wyższe niekierunkowe	1		
	średnie kierunkowe	1	4	
	średnie niekierunkowe	–	–	
	zawodowe i niższe	–	–	
dodatkowe kwalifikacje	specjalizacja z zakresu organizacji pomocy społecznej	ukończona	2	–
		w trakcie realizacji	–	–
	specjalizacja I stopnia w zawodzie pracownika socjalnego	posiadany	–	–
		w trakcie realizacji	–	–
	specjalizacja II stopnia w zawodzie pracownika socjalnego	posiadany	–	–
		w trakcie realizacji	–	–
osoby zainteresowane podjęciem specjalizacji z zakresu organizacji pomocy społecznej		–		
osoby zainteresowane podjęciem specjalizacji I stopnia w zawodzie pracownik socjalny		2		
osoby zainteresowane podjęciem specjalizacji II stopnia w zawodzie pracownik socjalny		–		

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Międzyrzec Podlaskim.

Z końcem 2015 roku wykształcenie wyższe posiadał kierownik i pięciu pracowników socjalnych, natomiast wykształceniem średnim legitymował się zastępca kierownika i czterech pracowników Ośrodka. Dodatkowo kadra kierownicza miała ukończoną specjalizację z zakresu organizacji pomocy społecznej. Spośród osób zatrudnionych w MOPS-ie dwie osoby były zainteresowane podjęciem specjalizacji I stopnia w zawodzie pracownik socjalny.

Prawo do wsparcia udzielanego przez MOPS mają osoby i rodziny, które spełniają określone warunki przedstawione w poszczególnych aktach prawnych. W odniesieniu do świadczeń z pomocy społecznej jednym z nich jest kryterium dochodowe. W analizowanym okresie od października 2012 r. do końca września 2015 r. kryterium to było ustalone na poziomie 542 zł miesięcznie w przypadku osoby samotnie gospodarującej i 456 zł na osobę w rodzinie. Od 1 października 2015 r. kryteria dochodowe dla świadczeń z pomocy

społecznej wynoszą odpowiednio: 634 zł dla osoby samotnie gospodarującej i 514 zł na osobę w rodzinie.

Odrębne kryterium dochodowe obowiązuje przy przyznawaniu zasiłków rodzinnych. Od listopada 2012 r. do końca października 2015 r. w odniesieniu do dochodu rodziny albo dochodu osoby uczącej się kryterium to zostało ustalone na poziomie 539 zł, a gdy członkiem rodziny było dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności – 623 zł. Od 1 listopada 2015 r. wzrosły kryteria właściwe dla przyznawania świadczeń rodzinnych i dodatków im towarzyszących. Dochód na osobę w rodzinie albo dochód osoby uczącej się nie może przekraczać 674 zł, a jeżeli członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, to wówczas kryterium dla tego rodzaju świadczeń wynosi 764 zł. Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące kwot wydatkowanych przez miasto na pomoc mieszkańcom w latach 2013-2015.

Tabela 18. Środki finansowe wydatkowane na pomoc mieszkańcom miasta w latach 2013-2015

wielkość wydatków (w zł)	2013	2014	2015
ogółem	8 405 816	8 647 406	8 856 490
w tym na świadczenia pomocy społecznej	2 602 189	2 518 480	2 501 423
w tym na świadczenia rodzinne	4 509 459	4 615 025	4 703 972
na zadania własne miasta	2 603 608	2 486 082	2 650 798
na zadania zlecone miastu	5 802 208	6 161 324	6 205 692

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Międzyrzeczu Podlaskim.

W analizowanym okresie środki finansowe przeznaczone na pomoc mieszkańcom systematycznie rosły (od 8 405 816 zł w 2013 r. do 8 856 490 zł w 2015 r.). Dominującą pozycję wśród nich stanowiły wydatki na realizację świadczeń rodzinnych (4 509 459 zł w 2013 r., 4 615 025 zł w 2014 r., 4 703 972 zł w 2015 r.). W ramach wykonywania zadań własnych największe kwoty przeznaczono na udzielanie świadczeń pomocy społecznej, głównie w formie zasiłków okresowych, zasiłków stałych, posiłku, zasiłków celowych oraz usług opiekuńczych. Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące liczby mieszkańców miasta objętych przez MOPS wsparciem z zakresu pomocy społecznej w latach 2013-2015.

Tabela 19. Beneficjenci pomocy społecznej w mieście w latach 2013-2015

	2013	2014	2015
liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	1 416	1 412	1 339
liczba rodzin	817	799	752
liczba osób w rodzinach	2 396	2 249	2 119
udział liczby osób w rodzinach objętych pomocą	14,00%	13,15%	12,45%

społeczną w ogóle ludności miasta			
-----------------------------------	--	--	--

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Międzyrzeczu Podlaskim.

Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w mieście w latach 2013-2015 zmniejszała się z roku na rok i wyniosła w ostatnim roku analizy 2 119 osób. Analogicznie wyglądała sytuacja, jeśli chodzi o udział beneficjentów systemu w ogóle ludności miasta, w 2015 r. odsetek ten zmniejszył się do 12,45%. Uzupełnienie powyższych danych stanowią przedstawione w kolejnych tabelach informacje na temat struktury wiekowej oraz aktywności zawodowej odbiorców pomocy społecznej w mieście w 2015 roku.

Tabela 20. Struktura wiekowa beneficjentów pomocy społecznej w mieście w 2015 roku

grupy wiekowe	liczba osób
0-16 lat	718
17-21 lat	92
22-30 lat	161
31-40 lat	200
41-50 lat	160
51-60 lat	191
61-70 lat	61
71 lat i więcej	42

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Międzyrzeczu Podlaskim.

Tabela 21. Aktywność zawodowa beneficjentów pomocy społecznej w mieście w 2015 roku

rodzaj aktywności zawodowej	liczba osób
pracuje	117
pracuje dorywczo	
nie pracuje	243
studiuje	–
uczy się	–
na rencie/na emeryturze	–
na zasiłku dla bezrobotnych	436
bezrobotny bez prawa do zasiłku	345

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Międzyrzeczu Podlaskim.

Analiza struktury wiekowej mieszkańców miasta objętych przez MOPS pomocą społeczną w 2015 r. wykazała, że największą grupę stanowiły dzieci i młodzież do 16 lat (718 osób), osoby w wieku 31-40 lat (200 osób) oraz osoby w wieku 51-60 lat (191 osób). Jeśli chodzi o podział beneficjentów pomocy społecznej w mieście według aktywności zawodowej,

najliczniejszą grupę w 2015 r. stanowiły osoby pobierające zasiłek dla bezrobotnych (436 osób), drugą pod względem liczebności grupą beneficjentów były osoby bezrobotne bez prawa do zasiłku (345 osób), natomiast trzecią grupę stanowiły osoby niepracujące (243 osoby).

Powyższe dane uprawniają do stwierdzenia, iż najliczniejszą grupę wśród mieszkańców miasta korzystających ze wsparcia MOPS-u w 2015 r. stanowiły rodziny ubogie, często zmagające się z bezrobociem. Pochodzące z nich dzieci, z racji niedoborów materialnych w domu, korzystały ze wsparcia w formie dożywiania w szkołach. Diagnozę tę potwierdzają dane dotyczące powodów przyznawania pomocy społecznej w mieście, które za lata 2013-2015 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 22. Powody przyznania pomocy społecznej w mieście w latach 2013-2015

powód przyznania pomocy	liczba rodzin			liczba osób w rodzinach		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
ubóstwo	410	323	303	1 284	959	870
sieroctwo	2	2	–	3	2	–
bezdomność	13	16	10	26	39	14
potrzeba ochrony macierzyństwa	100	46	78	446	195	343
bezrobocie	578	541	499	1 829	1 610	1 485
niepełnosprawność	235	210	218	595	491	469
długotrwała lub ciężka choroba	273	228	208	732	554	495
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	237	224	182	1 000	908	763
w tym rodziny niepełne	149	143	106	498	473	363
w tym rodziny wielodzietne	78	63	65	459	356	362
przemoc w rodzinie	1	3	1	3	11	3
alkoholizm	62	43	41	128	79	83
narkomania	1	–	–	1	–	–
trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	18	15	17	38	24	30
brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży po opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawczej	–	2	–	–	9	–

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Międzyrzec Podlaskim.

W latach 2013-2015 najczęstszą przyczyną przyznawania pomocy społecznej w mieście było bezrobocie. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia MOPS-u z tego powodu z roku na rok malała (578 w 2013 r., 541 w 2014 r. i 499 w 2015 r.). Drugą bardzo częstą przyczyną udzielania pomocy było ubóstwo. Liczba rodzin objętych wsparciem Ośrodka z tego powodu również się zmniejszała (410 w 2013 r., 323 w 2014 r., 303 w 2015 r.).

Bardzo istotnymi przyczynami świadczenia pomocy społecznej w mieście były długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Liczba rodzin objętych wsparciem MOPS-u z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby systematycznie spadała (273 w 2013 r., 228 w 2014 r. i 208 w 2015 r.), wahaniom ulegała natomiast liczba rodzin korzystających ze wsparcia z powodu niepełnosprawności (235 w 2013 r., 210 w 2014 r. i 218 w 2015 r.), zaś liczba rodzin, które uzyskały pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, z roku na rok malała (237 w 2013 r., 224 w 2014 r. i 182 w 2015 r.). Stosunkowo częstymi przyczynami przyznawania pomocy były także: potrzeba ochrony macierzyństwa (liczba rodzin 100 w 2013 r., 46 w 2014 r., 78 w 2015 r.), alkoholizm (liczba rodzin 62 w 2013 r., 43 w 2014 r., 41 w 2015 r.), a także trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego (liczba rodzin 18 w 2013 r., 15 w 2014 r., 17 w 2015 r.) oraz bezdomność (liczba rodzin 13 w 2013 r., 16 w 2014 r., 10 w 2015 r.).

Znacznie rzadziej MOPS udzielał pomocy z takich powodów jak: przemoc w rodzinie, sieroctwo, brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze i narkomania.

Powody przyznania pomocy społecznej w mieście przez MOPS wpływały na formę udzielanego wsparcia. Dane w tym zakresie za lata 2013-2015 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 23. Formy wsparcia udzielanego w mieście przez MOPS w latach 2013-2015

formy pomocy	liczba osób, którym przyznano decyzją administracyjną świadczenie			liczba rodzin			liczba osób w rodzinach		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
pieniężna	748	717	621	704	679	598	1 985	1 802	1 563
rzeczowa	700	726	745	355	353	371	1 451	1 436	1 462
praca socjalna	X	X	X	583	630	480	1 758	1 734	1 378
poradnictwo specjalistyczne	X	X	X	19	12	5	70	44	17
usługi opiekuńcze	41	43	49	40	43	48	79	72	70
specjalistyczne usługi opiekuńcze	22	25	25	21	24	25	62	71	64
odpłatność za pobyt w domu pomocy społecznej	9	13	13	X	X	X	X	X	X

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Międzyrzeczu Podlaskim.

W latach 2013-2015 najważniejszą formą wsparcia udzielaną mieszkańcom miasta była malejąca z roku na rok pomoc finansowa, którą objęto 1 985 osób w rodzinach w 2013 r., 1 802 w 2014 r. i 1 563 w 2015 r.

Bardzo ważną formą wsparcia beneficjentów była również praca socjalna. Polegała ona m.in. na udzielaniu informacji, wskazówek i pomocy przy rozwiązywaniu trudnych spraw życiowych, świadczeniu poradnictwa oraz współpracy z innymi podmiotami pomocy społecznej. W latach 2013-2014 liczba rodzin, którym udzielono tego typu wsparcia, utrzymywała się na podobnym poziomie: 1 758 w 2013 r. i 1 734 w 2014 r., natomiast w 2015 r. liczba ta znacząco spadła do 1 378 osób.

Ważną formę wsparcia udzielonego mieszkańcom miasta stanowiła pomoc rzeczowa, która w analizowanym okresie ulegała wahaniom (1 451 osób w rodzinach w 2013 r., 1 436 w 2014 r., 1 462 w 2015 r.). Była ona świadczona głównie w postaci pomocy żywnościowej i posiłków.

Wśród form wsparcia świadczonego przez MOPS znalazły się także usługi opiekuńcze (79 osób w rodzinach w 2013 r., 72 w 2014 r., 70 w 2015 r.) i specjalistyczne usługi opiekuńcze (62 osoby w rodzinach w 2013 r., 71 w 2014 r., 64 w 2015 r.) oraz poradnictwo specjalistyczne (70 osób w rodzinach w 2013 r., 44 w 2014 r., 17 w 2015 r.).

Istotnym narzędziem pracy socjalnej był kontrakt socjalny. W latach 2013-2015 zawarto odpowiednio: 75, 105 i 39 takich kontraktów.

Osoby niemogące samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, którym nie można było zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych i które tym samym wymagały całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, były kierowane przez MOPS do domów pomocy społecznej. W analizowanym okresie Ośrodek ponosił odpłatność za pobyt w domu pomocy społecznej za 9 osób w 2013 r. i po 13 osób w latach 2014-2015. Dane na temat liczby skierowań do DPS-ów oraz liczby osób w nich przebywających przedstawia kolejna tabela.

Tabela 24. Skierowania i pobyt w domach pomocy społecznej w latach 2013-2015

	2013	2014	2015
liczba osób z miasta skierowanych do DPS-ów	–	–	–
liczba osób z miasta przebywających w DPS-ach	9	13	13

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Międzyrzec Podlaskim.

Rodzinom borykającym się z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego przyznawana jest pomoc asystenta rodziny.

W analizowanym okresie zatrudniano dwóch asystentów rodziny, którzy sprawowali pieczę nad 10 rodzinami dysfunkcyjnymi w latach 2013-2014 i 13 rodzinami w 2015 r.

Ponadto w 2015 r. w ramach realizowania zadań pomocy społecznej 5 osób bezdomnych otrzymało schronienie w Domu Pomocy „Słoneczny”, sprawiono pogrzeb dla 1 osoby oraz zapewniono specjalistyczne usługi opiekuńcze dla 25 osób z zaburzeniami psychicznymi.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Międzyrzeczu Podlaskim udzielał również pomocy w zakresie świadczeń niepieniężnych. Jednym z takich świadczeń była pomoc w formie dożywiania dzieci w szkołach, organizowana w oparciu o wieloletni program rządowy „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. W 2015 r. wsparciem w postaci obiadów w szkołach objęto 585 dzieci (na kwotę 288 754 zł), a kolejnym 141 dzieciom, w związku z trudną sytuacją uczniów, wydano obiady bez decyzji, na wniosek dyrektorów szkół (na kwotę 55 425 zł). W ramach programu 284 rodziny otrzymały zasiłek na zakup posiłku (na kwotę 105 821 zł). Ponadto ze środków własnych miasta sfinansowano śniadania i podwieczorki dla 114 dzieci (na kwotę 35 273 zł).

Poza powyżej przedstawionymi formami wsparcia, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej inicjował wiele działań na rzecz społeczności lokalnej. Ośrodek wspólnie z Bankiem Żywności w Lublinie i OSP „Stołpno” w Międzyrzeczu Podlaskim realizował w okresie od czerwca do grudnia 2015 r. program „Pomoc Żywnościowa POPŻ 2014-2020”, w ramach którego do 1 477 osób z 544 rodzin trafiło 35 806 kg żywności. MOPS uczestniczył wraz z Bankiem Żywności w Lublinie w programie „Wsparcie producentów owoców i warzyw”. Podczas jego trwania rozdysponowano wśród podopiecznych 10 000 kg jabłek i 2 500 kg marchwi. Ponadto w ramach ogólnopolskiej akcji „Szlachetna Paczka” Ośrodek wspólnie ze Stowarzyszeniem „Wiosna” i za pośrednictwem Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej w Międzyrzeczu Podlaskim przekazał paczki świąteczne 16 rodzinom, a w ramach „Szlachetnej Paczki – Senior” – 7 osobom samotnym. MOPS realizował także projekt „Pudełko życia” skierowany do osób starszych oraz dotkniętych długotrwałą chorobą.

W zakresie pomocy rzeczowej dla najuboższych mieszkańców zorganizowano w pomieszczeniach MOPS-u wydawanie używanej odzieży. Ośrodek pośredniczył także w przekazywaniu wyposażenia mieszkań w meble i sprzęt AGD, a w okresach przedświątecznych przekazał 360 rodzinom wyroby wędliniarskie na kwotę 24 982 zł. Poza tym Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej finansował w okresach wolnych od zajęć szkolnych (ferie, wakacje) obiady dla dzieci uczęszczających do świetlicy socjoterapeutycznej oraz

dzięki dofinansowaniu z budżetu miasta częściowo pokrywał koszty utrzymania dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych i placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Ponadto MOPS ściśle współpracował z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarach wspierania rodziny oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

- Stowarzyszenie Rodzicielstwa Zastępczego „Jedno Serce” prowadzące świetlicę socjoterapeutyczną dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych. Pracownicy Ośrodka zajmowali się naborem i kierowaniem do świetlicy dzieci z rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, utrzymywali stały kontakt z kadrą świetlicy (2 wychowawców, psycholog i 15 wolontariuszy) oraz wymieniali informacje i podejmowali wspólne działania na rzecz rozwiązywania kryzysowych sytuacji w rodzinach wychowanków świetlicy. W 2015 r. do świetlicy uczęszczało średnio 27 dzieci w wieku szkolnym od 6 do 15 lat. Placówka organizowała zajęcia również w okresie ferii zimowych i w pierwszym miesiącu wakacji.
- Stowarzyszenie Bona Fides, które w ramach prowadzonego Centrum Pomocy Interdyscyplinarnej świadczyło pomoc prawną, psychologiczną oraz materialną osobom pokrzywdzonym przestępstwem – z bezpłatnej pomocy skorzystało 20 osób.

Ośrodek uczestniczył także w projekcie „Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu e-Inclusion” w ramach, którego 65 rodzin oraz Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy (2 szt.) i Miejski Ośrodek Kultury (2 szt.) otrzymały sprzęt komputerowy z drukarką, dyskiem zewnętrznym oraz bezpłatnym dostępem do Internetu.

Warto dodać, że MOPS regularnie współpracował z instytucjami miejskimi i powiatowymi, m.in.: Urzędem Miasta, Policją, Kuratorami Sądowymi (szczególnie z Wydziału Rodzinnego i Nieletnich) oraz Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną.

W ramach szeroko rozumianej pomocy społecznej Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Międzyrzeczu Podlaskim przyznawał mieszkańcom miasta świadczenia rodzinne, do których należą: zasiłek rodzinny i dodatki do tego zasiłku, świadczenia opiekuńcze w postaci zasiłku pielęgnacyjnego i świadczenia pielęgnacyjnego, specjalnego zasiłku pielęgnacyjnego oraz jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 25. Wartość świadczeń rodzinnych przyznanych w mieście w latach 2013-2015

	2013	2014	2015
wartość przyznanych świadczeń rodzinnych (w zł)	4 514 389	4 333 097	4 531 046
liczba rodzin, którym decyzją przyznano świadczenie rodzinne	2 699	2 434	2 162

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Międzyrzeczu Podlaskim.

Tabela 26. Świadczenia rodzinne przyznane w mieście w latach 2013-2015

rodzaj świadczenia	liczba przyznanych świadczeń			wartość przyznanych świadczeń (zł)		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
zasiłek rodzinny	22 420	21 107	19 445	2 227 934	2 096 016	1 970 248
dodatek do zasiłku z tytułu urodzenia dziecka	88	107	91	88 000	107 000	91 000
dodatek do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	757	514	456	295 428	199 268	176 135
dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka	887	800	629	153 270	139 120	112 910
dodatek do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	1 056	1 038	971	79 500	78 320	76 380
dodatek do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	1 384	1 285	1 214	138 400	128 500	121 400
dodatek do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	886	855	798	55 900	54 110	55 486
dodatek do zasiłku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	3 482	3 353	3 121	278 560	268 240	254 560
zasiłek pielęgnacyjny	3 294	3 216	3 152	503 982	492 048	482 256
świadczenie pielęgnacyjne	915	681	778	503 513	499 288	878 580
jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	127	168	152	127 000	168 000	152 000

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Międzyrzec Podlaskim.

W latach 2013-2015 wielkość wydatków przeznaczonych na realizację świadczeń rodzinnych ulegała wahaniom (4 514 389 zł w 2013 r., 4 333 097 zł w 2014 r., 4 531 046 zł w 2015 r.).

Najczęstszą formą wsparcia w tym zakresie był zasiłek rodzinny, który służy częściowemu pokryciu wydatków na utrzymanie dziecka. Liczba przyznanych tego typu świadczeń z roku na rok malała. Istotne formy wsparcia stanowiły również zasiłki pielęgnacyjne i świadczenia pielęgnacyjne, dodatki do zasiłku rodzinnego z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej, a także zasiłki z tytułu rozpoczęcia roku

szkolnego, kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego oraz podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania.

Świadczenia alimentacyjne stanowiły kolejną formę wsparcia udzielaną w latach 2013-2015 mieszkańcom miasta przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Międzyrzecu Podlaskim. Ta pomoc finansowa, świadczona zgodnie z ustawą o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, była przyznawana dziecku wychowywanemu w rodzinie niepełnej, w przypadku bezskuteczności egzekucji zasądzonych świadczeń alimentacyjnych, oraz dzieciom wychowywanym przez osoby pozostające w związkach małżeńskich, przeprowadzających separację lub rozwód. Dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 27. Świadczenia alimentacyjne przyznane w mieście w latach 2013-2015

	2013	2014	2015
liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie	273	283	278
liczba przyznanych świadczeń	3 379	3 154	3 511
wielkość wydatków na świadczenia (zł)	1 203 408	1 274 459	1 355 724

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Międzyrzecu Podlaskim.

Wartość wydatków na realizację świadczeń alimentacyjnych, które w latach 2013-2015 MOPS wypłacał mieszkańcom miasta, systematycznie rosła (od 1 203 408 zł w 2013 r. do 1 355 724 zł w 2015 r.).

Pomoc społeczna polega m.in. na prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej. Składają się na nią zarówno jednostki środowiskowe, jak i instytucjonalne. Obok Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Międzyrzecu Podlaskim funkcjonują przedstawione w poniższej tabeli podmioty.

Tabela 28. Instytucje działające w obszarze pomocy społecznej w mieście w 2015 r.

nazwa instytucji	adres
Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi	ul. Wiejska 5, 21-560 Międzyrzec Podlaski
Warsztaty Terapii Zajęciowej	ul. Zarówie 86, 21-560 Międzyrzec Podlaski
Świetlica Socjoterapeutyczna Stowarzyszenia Rodzicielstwa Zastępczego „Jedno Serce” (30 dzieci i rodzin)	ul. Piłsudskiego 6, 21-560 Międzyrzec Podlaski
Punkt Informacyjny dla Osób Niepełnosprawnych i Starszych	
Centrum Pomocy Interdyscyplinarnej	
Punkt Interwencyjno-Konsultacyjny	

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Międzyrzecu Podlaskim.

W 2015 roku mieszkańcy miasta Międzyrzec Podlaski korzystali również z oferty jednostek wsparcia działających poza miastem. Wykaz tych jednostek wraz z informacją na temat ogólnej liczby osób objętych przez nie wsparciem przedstawia poniższa tabela.

Tabela 29. Jednostki wsparcia spoza miasta, z oferty których korzystali mieszkańcy miasta w 2015 roku

nazwa i adres instytucji	kategoria klienta oraz liczba osób objętych wsparciem w jednostkach
Dom Pomocy Społecznej w Konstancynie, ul. Kardynała Wyszyńskiego 6-12, 21-543 Konstancynów	osoby z zaburzeniami psychicznymi – 108 osób
Dom Pomocy Społecznej w Kozuli, Kozula 1, 21-500 Biała Podlaska	osoby w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chore – 220 osób
Dom Pogodnej Starości w Kodniu, Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta, Koło Kodeńskie, ul. 1-go Maja 30, 21-509 Kodeń	osoby starsze – 26 osób
Dom Pomocy Społecznej w Kostomłotach, Kostomłoty 10, 21-509 Kodeń	osoby przewlekle i psychicznie chore – 40 osób
Punkt Interwencji Kryzysowej przy PCPR w Białej Podlaskiej ul. Brzeska 41, 21-500 Biała Podlaska	osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej – 10 osób
Ośrodek Interwencji Kryzysowej Stowarzyszenie Pomocy Rodzinie Profilaktyki i Terapii z siedzibą w Konstancynie ul. Piłsudskiego 27, 21-543 Konstancynów	osoby doświadczające przemocy domowej
Ośrodek Szkoleniowo-Terapeutyczny Dołha 56, 21-570 Drelów	osoby uzależnione od środków psychoaktywnych i osoby bezdomne

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Międzyrzec Podlaskim.

Ponadto mieszkańców miasta Międzyrzec Podlaski obejmują zasięgiem swego działania zlokalizowane w Białej Podlaskiej jednostki powiatowe: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie i Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Filia w Międzyrzec Podlaskim. Poniższa tabela przedstawia dane o działalności PCPR-u w Białej Podlaskiej w odniesieniu do ludności miasta w zakresie pieczy zastępczej.

Tabela 30. Działalność PCPR-u w odniesieniu do ludności miasta w zakresie pieczy zastępczej w latach 2013-2015

	2013	2014	2015
liczba dzieci z miasta zgłoszonych do adopcji	brak danych	brak danych	brak danych
liczba dzieci z miasta adoptowanych	1	brak danych	brak danych
liczba dzieci z miasta umieszczonych w rodzinach zastępczych	4	5	1
liczba dzieci z miasta umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	0	2	1
liczba dzieci z miasta przebywających w rodzinach zastępczych	30	35	36
liczba dzieci z miasta przebywających w placówkach opiekuńczo-	9	10	8

wychowawczych			
liczba rodzin zastępczych, które objęły opieką dzieci z miasta	19	18	17
liczba usamodzielnianych dzieci z miasta	16	12	11

Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Białej Podlaskiej.

Z danych przedstawionych przez PCPR w Białej Podlaskiej wynika, że w 2013 r. adoptowano jedno dziecko z terenu Międzyrzec Podlaskiego, brak natomiast szczegółowych informacji o dzieciach adoptowanych i zgłoszonych do adopcji w analizowanym okresie.

W latach 2013-2015 w rodzinach zastępczych umieszczono odpowiednio: 4, 5 i 1 dziecko z terenu miasta, natomiast w placówkach opiekuńczo-wychowawczych umieszczono 2 dzieci w 2014 r. i 1 dziecko w 2015 r. W analizowanym okresie w rodzinach zastępczych przebywało każdego roku odpowiednio: 30, 35, 36 dzieci z Międzyrzec Podlaskiego. W latach 2013-2015 liczba rodzin zastępczych, które obejmowały opieką dzieci z terenu miasta, utrzymywała się na zbliżonym poziomie – odpowiednio: 19, 18 i 17.

Jeśli chodzi o pobyt w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, to w rozpatrywanym okresie przebywało tam 9 dzieci w 2013 r., 10 w 2014 r. i 8 w 2015 r. Warto dodać, iż w 2013 r. usamodzielniono 16 pochodzących z Międzyrzec Podlaskiego wychowanków rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych, w roku następnym 12, a w ostatnim roku analizy 11.

Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Białej Podlaskiej Filia w Międzyrzec Podlaskim w roku szkolnym 2014/2015 objęła różnymi formami pomocy 321 dzieci i młodzieży z terenu miasta Międzyrzec Podlaski. W ramach diagnozy i postdiagnostycznego wsparcia wydano:

- 45 orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego dla dzieci z różnego rodzaju niepełnosprawnościami, tj. niepełnosprawnością intelektualną i ruchową, słabowidzeniem i słabosłyszeniem, afazją i autyzmem,
- 5 orzeczeń dla dzieci zagrożonych niedostosowaniem społecznym,
- 11 dzieci niepełnosprawnych w wieku do 5. roku życia z opóźnionym rozwojem psychoruchowym – wydano opinię o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju.

Ponadto prowadzono terapię indywidualną: psychologiczną, pedagogiczną i logopedyczną dzieci z trudnościami szkolnymi i wychowawczymi oraz terapię rodzinną. W przeprowadzanych na potrzeby terapii wywiadach rodzice często zgłaszali problemy związane z: nadużywaniem alkoholu i uzależnieniem od alkoholu przez jednego z rodziców, brakiem pracy i trudnościami materialnymi rodziny, rozpadem rodziny i związanymi z tym faktem konfliktami w ustaleniu warunków opieki nad dziećmi i kontaktów z dziećmi, słabą

skutecznością oddziaływań wychowawczych podejmowanych przez rodziców oraz słabym dostępem do różnego rodzaju form zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży.

12. SEKTOR POZARZĄDOWY

Organizacje pozarządowe są przejawem społeczeństwa obywatelskiego, jedną z form aktywności społecznej. W 2015 r. na terenie miasta Międzyrzec Podlaski funkcjonowało 40 organizacji pozarządowych. Samorząd miasta, w oparciu o akt prawa miejscowego (Program współpracy Miasta Międzyrzec Podlaski z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie), podejmował z nimi współpracę, która przybierała formę zlecenia organizacjom realizacji zadań własnych, wsparcia rzeczowego i lokalowego oraz doradztwa i konsultacji. Poniższa tabela przedstawia dane na temat sektora pozarządowego funkcjonującego w mieście.

Tabela 31. Organizacje pozarządowe w mieście w 2015 roku

lp.	nazwa organizacji	adres
1.	Stowarzyszenie Miłośników Historii Międzyrzecza Podlaskiego;	ul. Nassuta 11, 21-560 Międzyrzec Podlaski
2.	Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Międzyrzeczu Podlaskim	ul. Warszawska 37, 21-560 Międzyrzec Podlaski
3.	Międzyrzeckie Stowarzyszenie Teatralne	ul. Warszawska 31a/11, 21-560 Międzyrzec Podlaski
4.	Stowarzyszenie „Międzyrzecka Inicjatywa Edukacyjna”	ul. Leśna 2, 21-560 Międzyrzec Podlaski
5.	Stowarzyszenie Rozwoju Edukacji Informatyczno-Ekonomicznej	ul. 3 Maja 40/42, 21-560 Międzyrzec Podlaski
6.	Integracyjne Centrum Edukacji i Kultury	ul. Lubelska 57/59, 21-560 Międzyrzec Podlaski
7.	Podlaskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych	ul. Zarówie 86, 21-560 Międzyrzec Podlaski
8.	Polski Związek Niewidomych koło w Międzyrzeczu Podlaskim	ul. Warszawska 37, 21-560 Międzyrzec Podlaski
9.	Polski Związek Emerytów Rencistów i Inwalidów Oddział Rejonowy	ul. Piłsudskiego 6, 21-560 Międzyrzec Podlaski
10.	Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych „Zrozumieć Ich Świat”	ul. Leśna 2A, 21-560 Międzyrzec Podlaski
11.	Międzyrzecka Fundacja na rzecz Ochrony Zdrowia	ul. Warszawska 38, 21-560 Międzyrzec Podlaski
12.	Polski Związek Hodowców Gołębi Pocztowych Oddział 0391	ul. Lubelska 63, 21-560 Międzyrzec Podlaski

13.	Międzyrzeckie Towarzystwo Wędkarskie „Żwirek”	ul. Zahajkowska 44, 21-560 Międzyrzec Podlaski
14.	Stowarzyszenie Rozwoju Żeglarstwa „Stanica”	ul. Zahajkowska 44 c, 21-560 Międzyrzec Podlaski
15.	Międzyrzeckie Stowarzyszenie Motocyklowe	ul. 3-go Maja 8 21-560 Międzyrzec Podlaski
16.	Stowarzyszenie Konna Straż Ochrony Przyrody i Tradycji im. 1 Pułku Strzelców Konnych	ul. Warszawska 53, 21-560 Międzyrzec Podlaski
17.	Stowarzyszenie „Consensus”	ul. Lubelska 45A, 21-560 Międzyrzec Podlaski
18.	Organizacja „Podaj Dziecku Pomocną Dłoń”	ul. Zarówie 13b, 21-560 Międzyrzec Podlaski
19.	Stowarzyszenie Rodzin Zastępczych „Nadzieja”	ul. Lipowa 2, 21-560 Międzyrzec Podlaski
20.	Stowarzyszenie Wspierania Rodzin „Konkret”	ul. Lubelska 38c, 21-560 Międzyrzec Podlaski
21.	Klub Abstynenta „Oaza Spokoju”	ul. Piłsudskiego 6, 21-560 Międzyrzec Podlaski
22.	Klub Strzelecki Vis	ul. Pułaskiego 23, 21-560 Międzyrzec Podlaski
23.	Klub Sportowy MOSiR „Huragan”	ul. Zarówie 86, 21-560 Międzyrzec Podlaski
24.	Klub Sportowy „PaintSquad”	ul. Wierzbowa 8, 21-560 Międzyrzec Podlaski
25.	Międzyszkolny Uczniowski Klub Szachowy „Gambit”	ul. Leśna 2, 21-560 Międzyrzec Podlaski
26.	Uczniowski Klub Sportowy „Faster” przy Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych im. Unitów Podlaskich	ul. Warszawska 30/32, 21-560 Międzyrzec Podlaski
27.	Uczniowski Ludowy Klub Sportowo-Turystyczny „Znicz” przy Zespole Szkół Ekonomicznych im. Marii Dąbrowskiej	ul. 3 Maja 40, lok 42, 21-560 Międzyrzec Podlaski
28.	Uczniowski Klub Sportowy „Dwójka”	ul. Partyzantów 8, 21-560 Międzyrzec Podlaski
29.	Uczniowski Klub Sportowy „Międzyrzeczka Trójka”	ul. Leśna 2, 21-560 Międzyrzec Podlaski
30.	Uczniowski Klub Sportowy „Fala” przy Szkole Podstawowej Nr 2 im. Bolesława Prusa	ul. Partyzantów 8, 21-560 Międzyrzec Podlaski
31.	Uczniowski Klub Sportowy „Europtir”	ul. Leśna 2, 21-560 Międzyrzec Podlaski
32.	Uczniowski Klub Sportowy „Błyskawica”	ul. Partyzantów 8, 21-560 Międzyrzec Podlaski
33.	Uczniowski Klub Sportowy „Tajfun”	ul. Warszawska 40, 21-560 Międzyrzec Podlaski
34.	Uczniowski Klub Sportowy „Zryw”	ul. Warszawska 40, 21-560 Międzyrzec Podlaski
35.	Uczniowski Klub Sportowy „Sikorski”	ul. Lubelska 57, lok. 59, 21-560 Międzyrzec Podlaski

36.	Uczniowski Klub Sportowy „Szkwał”	ul. Leśna 2, 21-560 Międzyrzec Podlaski
37.	Koło Polskiego Stowarzyszenia Diabetyków	ul. Piłsudskiego 6, 21-560 Międzyrzec Podlaski
38.	Ochotnicza Straż Pożarna „Stołpno”	ul. Kościuszki 2, 21-560 Międzyrzec Podlaski
39.	Ochotnicza Straż Pożarna „Zawadki”	ul. Zawadki 8, 21-560 Międzyrzec Podlaski
40.	Ochotnicza Straż Pożarna „Śródmieście”	ul. Staromiejska 19, 21-560 Międzyrzec Podlaski

Dane Urzędu Miasta Międzyrzec Podlaski.

Podczas badań ankietowych respondenci wskazywali organizacje pozarządowe, których w mieście brakuje, a które mogłyby integrować, aktywizować lokalną społeczność lub przyczyniać się do łagodzenia bądź rozwiązywania lokalnych problemów. W pierwszej kolejności wymieniono fundacje wspierające ciężko chore dzieci i dorosłych, organizacje NGO, które utworzyłyby spółdzielnię socjalną oraz stowarzyszenia wspierające dorosłe dzieci alkoholików. Uczestnicy badania postulowali także zwiększenie zaangażowania Kościoła w rozwiązywanie problemów społecznych oraz spożytkowanie wiedzy i doświadczenia emerytów i rencistów, np. prowadzenie zajęć z dziećmi i młodzieżą.

W 2015 r. w mieście Międzyrzec Podlaski funkcjonowały 4 parafie Kościoła rzymskokatolickiego. Dane na ich temat zawiera poniższa tabela.

Tabela 32. Parafie Kościoła rzymskokatolickiego w mieście w 2015 roku

lp.	nazwa – działania na rzecz rodzin	adres
1.	Parafia pw. Chrystusa Króla – Schola dziecięco-młodzieżowa – Parafialny Zespół Caritas	Al. Prymasa Stefana Wyszyńskiego 4, 21-560 Międzyrzec Podlaski
2.	Parafia pw. św. Apostołów Piotra i Pawła	ul. Lubelska 61, 21-560 Międzyrzec Podlaski
3.	Parafia pw. św. Józefa Oblubieńca NMP – Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży	ul. Staromiejska 11, 21-560 Międzyrzec Podlaski
4.	Parafia pw. św. Mikołaja – Szkolne Koło Caritas – Schola parafialna	ul. Łukowska 6, 21-560 Międzyrzec Podlaski

Dane Urzędu Miasta Międzyrzec Podlaski.

13. PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII ŚRODOWISKA LOKALNEGO

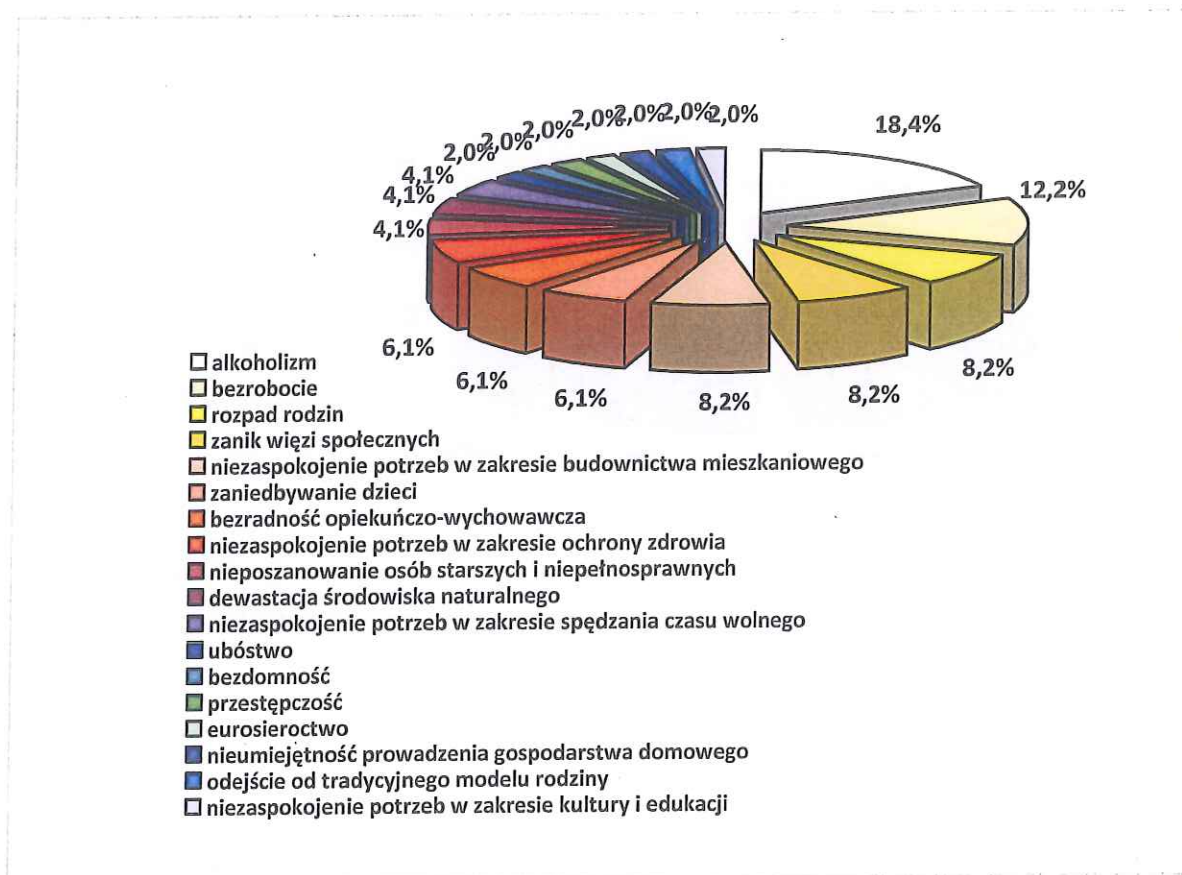
Ważnym elementem każdego postępowania diagnostycznego są badania, których celem jest poznanie opinii środowiska lokalnego na temat przedmiotu diagnozy. W ramach diagnozy problemów społecznych miasta Międzyrzec Podlaski oraz określenia stopnia ich

natężenia badania takie zostały przeprowadzone przy zastosowaniu ankiety rozesyłanej do osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej (m.in. radnych, pracowników Urzędu Miasta, członków komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, przedstawiciele placówek oświatowo-wychowawczych, kulturalnych, pomocy społecznej, służby zdrowia, Policji, organizacji pozarządowych, kościoła) oraz mieszkańców miasta. Do analizy – jak wspomniano we wstępie do niniejszego dokumentu – przedłożono 18 anonimowo wypełnionych ankiet, w których badani odnieśli się do wybranych zagadnień.

Uczestników badania poproszono na wstępie o wskazanie problemów i niekorzystnych zjawisk, które najbardziej uwidaczniają się w mieście. Respondenci mieli możliwość dokonania wielokrotnego wyboru odpowiedzi. Rozkład uzyskanych odpowiedzi ilustruje poniższy wykres.

Wykres 9. Jakie problemy, niekorzystne zjawiska najbardziej uwidaczniają się w mieście?

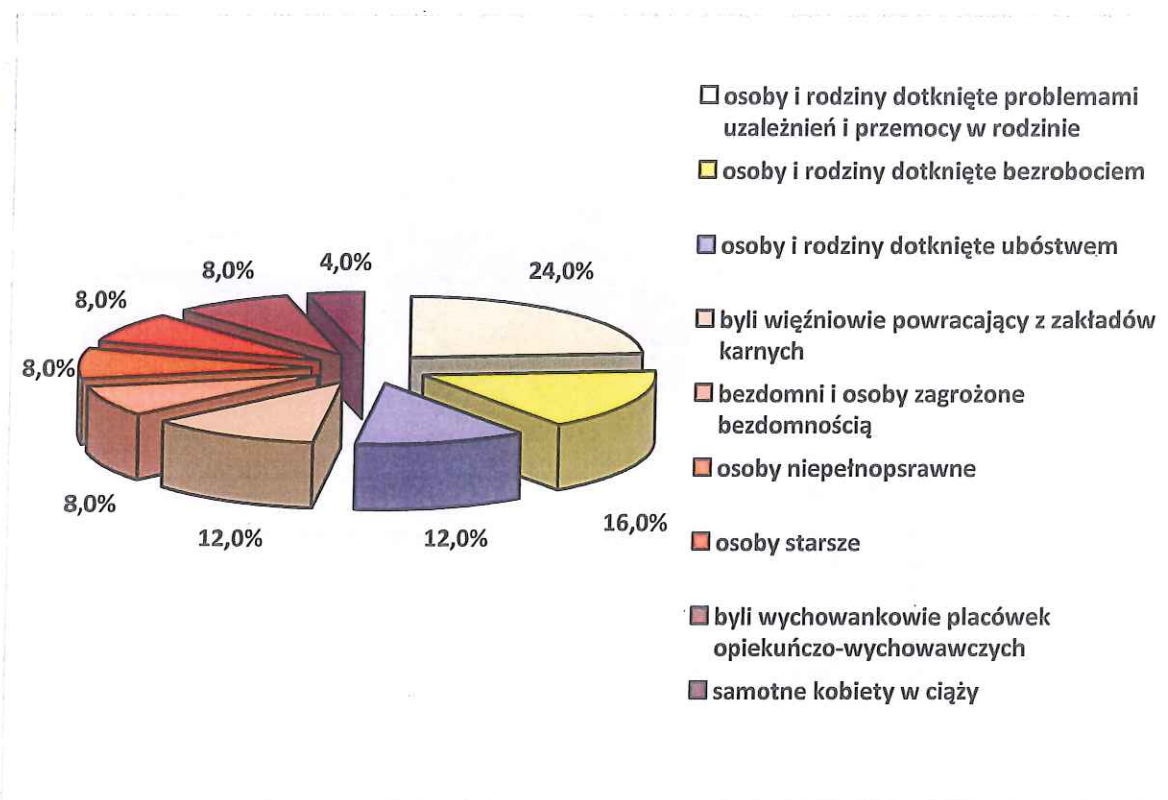
Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Wśród problemów, które najbardziej uwidaczniają się w mieście, respondenci najczęściej wymieniali alkoholizm (18,4%) i bezrobocie (12,2%). Często wskazywano na rozpad rodzin, zanik więzi społecznych i niezaspokojenie potrzeb w zakresie budownictwa mieszkaniowego (po 8,2%) oraz zaniechanie dzieci, bezradność opiekuńczo-

wychowawczą i niezaspokojenie potrzeb w zakresie ochrony zdrowia (po 6,1%), a także nieposzanowanie osób starszych i niepełnosprawnych, dewastację środowiska naturalnego i niezaspokojenie potrzeb w zakresie spędzania czasu wolnego (po 4,1%). W dalszej kolejności wymieniano: ubóstwo, bezdomność, przestępczość, eurosieroctwo, nieumiejętność prowadzenia gospodarstwa domowego, odejście od tradycyjnego modelu rodziny oraz niezaspokojenie potrzeb w zakresie kultury i edukacji (po 2,0%).

Odpowiadając na następne pytanie, ankietowani podali kategorie osób, rodzin i grup mieszkańców, które są najbardziej zagrożone marginalizacją i wykluczeniem społecznym. Rozkład odpowiedzi ilustruje kolejny wykres.

Wykres 10. Jakie osoby, rodziny, grupy mieszkańców miasta są najbardziej Pani/Pana zdaniem zagrożone marginalizacją i wykluczeniem społecznym?

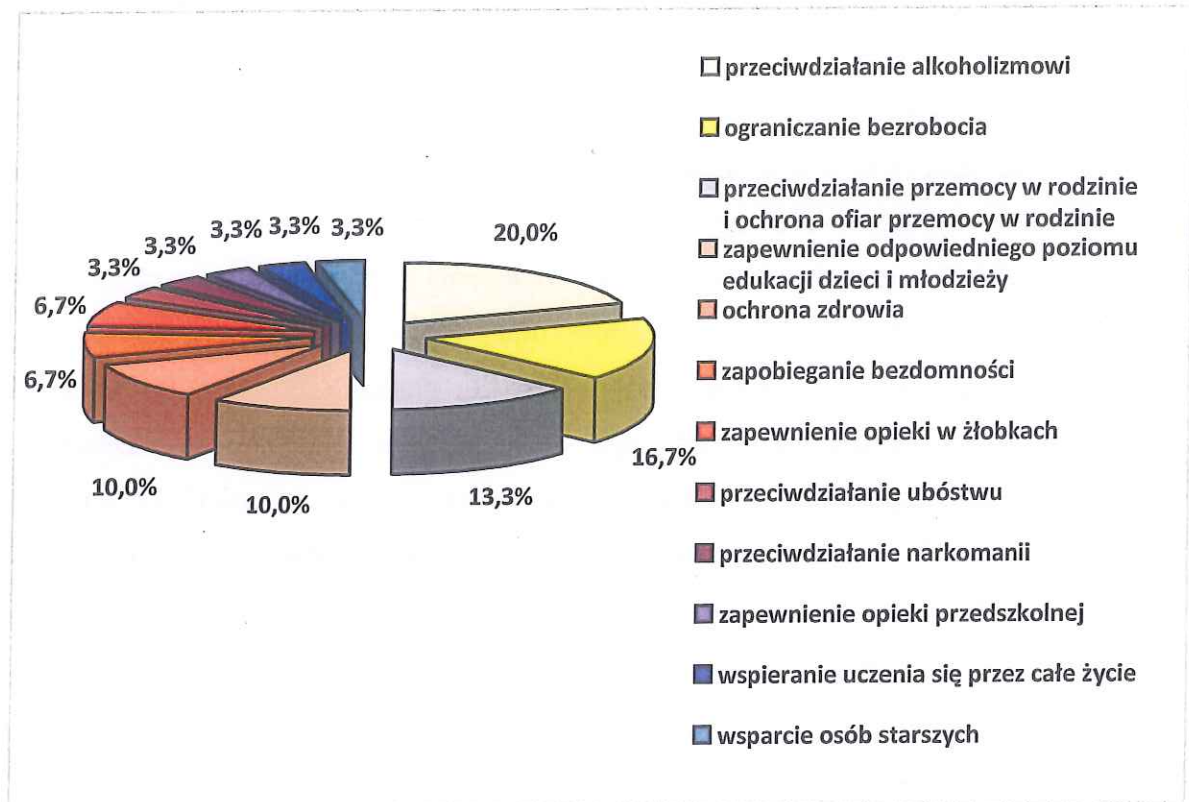
Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Najczęściej wskazywaną przez badanych grupą najbardziej zagrożoną marginalizacją i wykluczeniem społecznym były osoby i rodziny dotknięte problemami uzależnień i przemocy w rodzinie (24% wskazań). Liczne wskazania odnosiły się do osób i rodzin dotkniętych bezrobociem (16%), osób i rodzin dotkniętych ubóstwem oraz byłych więźniów powracających z zakładów karnych (po 12%). Do często wskazywanych kategorii osób, rodzin i grup zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym zaliczono również bezdomnych i osoby zagrożone bezdomnością, osoby niepełnosprawne, osoby starsze, a także

byłych wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych (po 8%) oraz samotne kobiety w ciąży (4%).

W kolejnym pytaniu poproszono badanych o wskazanie obszarów, w których oferta pomocy świadczonej osobom i rodzinom dotkniętym problemami społecznymi w mieście jest najbardziej niezadowolająca. Rozkład odpowiedzi ilustruje poniższy wykres.

Wykres 11. W jakich Pani/Pana zdaniem obszarach działania podejmowane na terenie miasta bądź oferowane wsparcie są najbardziej niezadowolające?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

W opinii ankietowanych oferta pomocy świadczonej osobom i rodzinom w mieście jest najmniej zadowolająca przede wszystkim w takich obszarach, jak: przeciwdziałanie alkoholizmowi (20%), ograniczanie bezrobocia (16,7%), przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i ochrona ofiar przemocy w rodzinie (13,3%), zapewnienie odpowiedniego poziomu edukacji dzieci i młodzieży oraz ochrona zdrowia (po 10%), zapobieganie bezdomności i zapewnienie opieki w żłobkach (po 6,7%), a także przeciwdziałanie ubóstwu, przeciwdziałanie narkomanii, zapewnienie opieki przedszkolnej oraz wspieranie uczenia się przez całe życie i wsparcie osób starszych (po 3,3%).

Jakie działania należałoby podjąć w mieście w celu poprawy sytuacji i zaspokojenia potrzeb osób i rodzin wymagających wsparcia?

W ankiecie znalazło się również pytanie pozwalające badanym wskazać działania, jakie należałoby podjąć w mieście w celu poprawy sytuacji osób i rodzin dotkniętych problemami społecznymi. Odpowiadając na nie, ankietowani szczególnie nacisk położyli na pomoc rodzinom, w których występuje problemem uzależnień oraz niewydolnym wychowawczo. W tym kontekście badani wskazywali na potrzebę organizowania warsztatów, szkoleń i kursów pedagogizujących oraz zwiększenie nadzoru nad rodzinami dysfunkcyjnymi. Za równie ważne uznali przedsięwzięcia służące wsparciu rodzin z problemami (pomoc materialna i niematerialna, dostęp do psychologów, porad prawnych, poradnictwa i terapii rodzinnej).

Według badanych konieczne jest zwiększenie liczby miejsc pracy poprzez stworzenie dogodnych warunków dla inwestorów oraz aktywizacja osób bezrobotnych poprzez organizację kursów i szkoleń umożliwiających podniesienie lub zmianę kwalifikacji, świadczenie poradnictwa zawodowego oraz zachęcanie i pomoc w zakładaniu własnej działalności gospodarczej. Za istotne uznano również budowę mieszkań socjalnych dla osób wymagających tego rodzaju wsparcia. Zdaniem ankietowanych niezbędna jest właściwa ocena w kwalifikowaniu osób wymagających pomocy i wspieranie poprzez edukację oraz pracę socjalną, a nie tylko finansową.

Podmioty mogące przyczynić się do zniwelowania problemów społecznych w mieście

Podczas badań ankietowych respondenci identyfikowali także instytucje i organizacje działające w mieście bądź obejmujące zasięgiem działania jego mieszkańców, które mogą w największym stopniu przyczynić się do złagodzenia bądź rozwiązania lokalnych problemów społecznych, w tym problemów rodzin i dzieci. W pierwszej kolejności zaliczono do nich: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, Powiatowy Urząd Pracy i Kościół.

14. BEZROBOCIE

Problemy na rynku pracy, objawiające się niedostateczną liczbą miejsc pracy, prowadzą do obniżenia standardu życia ludności. Długotrwałe pozostawanie bez zatrudnienia ogranicza szanse na podjęcie pracy, przyczynia się do ubożenia ludności, a nawet prowadzi do wykluczenia społecznego.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Białej Podlaskiej Oddziału Zamiejscowego Ewidencji i Rynku Pracy w Międzyrzecu Podlaskim, w latach 2013-2015 liczba osób bezrobotnych w mieście, co budzi zadowolenie, sukcesywnie malała: 1 334 osoby na koniec 2013 roku, 1 216 osób na koniec roku następnego, 1 071 osób na koniec roku 2015. Podobnie zmniejszał się udział bezrobotnych w liczbie ludności miasta w wieku produkcyjnym. W analizowanym okresie wśród pozostających bez pracy większość stanowili mężczyźni, których liczba wyniosła odpowiednio: 747 (w stosunku do 587 kobiet) na koniec 2013 r., 687 (w stosunku do 529 kobiet) na koniec roku następnego oraz 615 (w stosunku do 456 kobiet) na koniec 2015 r. Dane w tym zakresie przedstawia kolejna tabela.

Tabela 33. Bezrobotni w mieście i ich udział w liczbie ludności miasta w wieku produkcyjnym w latach 2013-2015

	2013	2014	2015
liczba bezrobotnych w mieście	1 334	1 216	1 071
udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	12,12%	11,16%	9,94%
liczba bezrobotnych kobiet w mieście	587	529	456
udział kobiet w liczbie bezrobotnych	44,00%	43,50%	42,58%

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Białej Podlaskiej Oddziału Zamiejscowego Ewidencji i Rynku Pracy w Międzyrzecu Podlaskim.

Uzupełnienie powyższych danych stanowią przedstawione w kolejnej tabeli informacje na temat stopy bezrobocia, jaką odnotowano w latach 2013-2015 w powiecie białskim, województwie lubelskim i w kraju.

Tabela 34. Stopa bezrobocia w powiecie, województwie i w kraju w latach 2013-2015

	2013	2014	2015
stopa bezrobocia w powiecie białskim	15,8%	14,5%	13,0%
stopa bezrobocia w województwie lubelskim	14,4%	12,7%	11,7%
stopa bezrobocia w kraju	13,4%	11,5%	9,8%

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

W latach 2013-2015 powiat bialski charakteryzował się wyższą w stosunku do województwa lubelskiego i kraju, stopą bezrobocia. Zarówno w powiecie, województwie jak i w kraju poziom bezrobocia sukcesywnie malał w trakcie rozpatrywanego okresu.

Dla scharakteryzowania problemu bezrobocia w mieście ważna jest analiza danych dotyczących podziału bezrobotnych według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i wykształcenia. Dane szczegółowe w tym zakresie na koniec 2015 r. przedstawia poniższa tabela.

Tabela 35. Bezrobotni w mieście na koniec 2015 roku według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i wykształcenia

wiek	liczba bezrobotnych		udział kobiet (w %)
	ogółem	kobiet	
18-24 lata	136	56	41,18
25-34 lata	296	140	47,30
35-44 lata	225	101	44,89
45-54 lata	206	82	39,81
55-59 lat	147	68	46,26
60 lat i więcej	58	7	12,07
czas pozostawania bez pracy	liczba bezrobotnych		udział kobiet (w %)
	ogółem	kobiet	
do 1 miesiąca	83	29	34,94
1-3 miesiące	181	54	29,83
3-6 miesięcy	135	72	53,33
6-12 miesięcy	166	72	43,37
12-24 miesięcy	171	79	46,20
powyżej 24 miesięcy	332	148	44,58
staż pracy	liczba bezrobotnych		udział kobiet (w %)
	ogółem	kobiet	
bez stażu	180	76	42,22
do 1 roku	331	125	37,76
1-5 lat	245	96	39,18
5-10 lat	137	69	50,36
10-20 lat	79	44	55,70
20-30 lat	67	36	53,73
30 lat i więcej	29	8	27,59
wykształcenie	liczba bezrobotnych		udział kobiet (w %)
	ogółem	kobiet	
wyższe	142	86	60,56
policealne i średnie zawodowe	233	105	45,06
średnie ogólnokształcące	114	67	58,77
zasadnicze zawodowe	320	197	61,56
gimnazjalne i niższe	259	89	34,36

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Białej Podlaskiej Oddziału Zamiejscowego Ewidencji i Rynku Pracy w Międzyrzeczu Podlaskim.

Na koniec 2015 roku wśród bezrobotnych w mieście największe grupy stanowiły osoby w wieku 25-34 lata (296 osób), 35-44 lata (225 osób) oraz w wieku 45-54 lata (206 osób), osoby pozostające bez pracy długotrwale, powyżej 24 miesięcy (332 osoby) i osoby

z niewielkim doświadczeniem zawodowym do 1 roku (331 osób) oraz ze stażem od 1 roku do 5 lat (245 osób), a także osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (320 osób) oraz gimnazjalnym i niższym (259 osób).

Liczne grupy wśród będących bez zatrudnienia stanowiły również osoby w wieku 55-59 lat (147 osób) i 18-24 lata (136 osób), osoby pozostające bez zatrudnienia od 1 do 3 miesięcy (181 osób), od 12 do 24 miesięcy (171 osób) i od 6 do 12 miesięcy (166. osób), osoby bez doświadczenia zawodowego (180 osób) oraz ze stażem pracy od 5 do 10 lat (137 osób), a także osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (233 osoby) i wyższym (142 osoby).

Największy udział kobiet w ogóle bezrobotnych odnotowano wśród osób w wieku 25-34 lata (47,30%) i 55-59 lat (46,26%), osób pozostających bez zatrudnienia od 3 do 6 miesięcy (53,33%), osób ze stażem pracy od 10 do 20 lat (55,70%), od 20 do 30 lat (53,73%) i od 5 do 10 lat (50,36%) oraz osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (61,56%), wykształceniem wyższym (60,56%) i średnim ogólnokształcącym (58,77%).

Tabela 36. Bezrobotni w mieście na koniec 2015 roku według wybranych rodzajów działalności ostatniego miejsca pracy oraz oferty pracy

rodzaj działalności ostatniego miejsca pracy	liczba bezrobotnych	liczba ofert pracy
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	96	12
górnictwo i wydobywanie	1	0
przetwórstwo przemysłowe	215	7
wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	6	1
dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	18	0
budownictwo	128	0
handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	191	4
działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	15	1
transport i gospodarka magazynowa	73	1
informacja i komunikacja	14	1
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	19	3
działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	11	0
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	34	0
działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	93	2
administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	35	1
edukacja	44	1

opieka zdrowotna i pomoc społeczna	36	0
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	8	0
pozostała działalność usługowa	24	0
działalność niezidentyfikowana	15	0

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Białej Podlaskiej Oddziału Zamiejscowego Ewidencji i Rynku Pracy w Międzyrzeczu Podlaskim.

Na koniec 2015 roku wśród bezrobotnych w mieście dominowały osoby, dla których ostatnimi miejscami pracy były podmioty gospodarcze prowadzące działalność w takich działach, jak: przetwórstwo przemysłowe (215 osób), handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych (191 osób) oraz budownictwo (128 osób).

Z kolei oferty pracy dla bezrobotnych na koniec 2015 roku dostępne były w następujących sektorach: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (12 ofert), przetwórstwo przemysłowe (7), handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (4), działalność finansowa i ubezpieczeniowa (3), działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca (2) oraz wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych; działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi; transport i gospodarka magazynowa; informacja i komunikacja; administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne; a także edukacja (po 1).

Z powyższych danych wynika, że programami aktywizującymi osoby bezrobotne z miasta należy objąć przede wszystkim osoby z krótkim stażem pracy lub bez stażu pracy, którym powinno się zapewnić możliwość poszerzenia doświadczenia zawodowego lub podjęcia pierwszej pracy. Nie należy również zapominać o osobach mających za sobą kilkanaście lat pracy, którym powinno się zapewnić możliwość przekwalifikowania, aby wzmocnić ich konkurencyjność na rynku pracy. W szczególności dotyczy to tych, którzy przed zwolnieniem z pracy byli zatrudnieni w takich gałęziach, jak przetwórstwo przemysłowe, handel hurtowy i detaliczny, rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo oraz budownictwo.

Ze względu na to, że problem bezrobocia w mieście w największym stopniu osiągał osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i niższym, warto nadal zachęcać młodzież do zdobywania wykształcenia, natomiast w przypadku osób pozostających na rynku pracy bez zatrudnienia, szczególny nacisk należy położyć na dokończanie oraz podniesienie lub zmianę kwalifikacji zawodowych.

Brak zatrudnienia jest na terenie miasta jednym z najważniejszych problemów społecznych. Taka konkluzja płynie też z badania ankietowego przeprowadzonego wśród

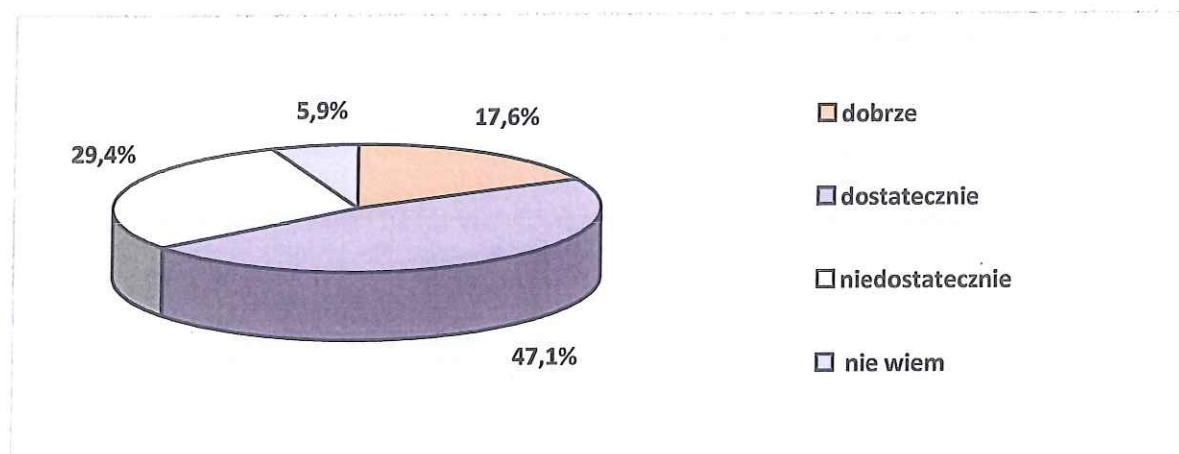

mieszkańców. Uznali oni bezrobocie za jeden z najważniejszych problemów, które najbardziej uwidaczniają się w mieście, ograniczanie jego skutków za jedną z najbardziej nieefektywnych sfer działania pomocy społecznej, a osoby i rodziny dotknięte bezrobociem wymienili jako grupy najbardziej zagrożone marginalizacją i wykluczeniem społecznym. Nie należy przy tym zapominać, że pozostawanie bez pracy prowadzi zwykle do powstawania kolejnych problemów, wśród których bardzo dotkliwie odczuwanym przez doświadczonych nim osoby i rodziny jest radykalne obniżenie statusu materialnego. Może to być powodem rozlicznych dysfunkcji, ograniczania udziału w życiu społecznym, utraty możliwości realizowania planów życiowych i rozwoju. Co prawda w mieście Międzyrzec Podlaski w 2015 r. odnotowano spadek poziomu bezrobocia, ale w dalszym ciągu jest on jednak wysoki.

Problemy, jakie powoduje brak zatrudnienia, odciskają silne piętno w życiu i świadomości dotkniętych bezrobociem osób, rodzin i całych środowisk. Sytuacja ta wymaga uwagi ze strony instytucji pomocowych i służb społecznych, przed którymi stoi trudne zadanie w zakresie niwelowania skutków bezrobocia.

Uczestników przeprowadzonego na potrzeby niniejszego opracowania badania poproszono o ocenę realizowanych w mieście działań w zakresie przeciwdziałania bezrobociu. Rozkład odpowiedzi ilustruje poniższy wykres.

Wykres 12. Jak Pani/Pan ocenia realizowane w mieście działania w zakresie przeciwdziałania bezrobociu?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Ponad 47% respondentów stwierdziło, że realizowane w mieście działania w zakresie przeciwdziałania bezrobociu są dostateczne, a jako dobre określiło je 17,6% badanych. Jednocześnie 29,4% ankietowanych uznało je za niedostateczne. Zdania w tej sprawie nie miało 5,9% pytanych.

Kolejne pytanie dotyczyło działań, jakie należałoby podjąć w celu przeciwdziałania bezrobociu i poprawy sytuacji osób i rodzin dotkniętych bezrobociem. Uczestnicy badania postulowali najczęściej stworzenie atrakcyjnej oferty dla inwestorów i firm tworzących nowe miejsca pracy, budowanie na terenie miasta nowych zakładów pracy oraz organizowanie kursów doszkalających. Według respondentów należy także zintensyfikować działania PUP-u w tym zakresie poprzez aktywizację zawodową osób długotrwale bezrobotnych i osób nieposiadających kwalifikacji zawodowych oraz profesjonalną pomoc kompetentnych doradców zawodowych i psychologów. Niektórzy ankietowani zwrócili także uwagę na poprawę warunków mieszkaniowych rodzin zmagających się z brakiem pracy.

15. BEZDOMNOŚĆ

Bezdomność jest problemem społecznym charakteryzującym się brakiem stałego miejsca zamieszkania. Wiąże się ze zmianami demograficznymi i ruchliwością społeczną, z recesją gospodarczą, bezrobociem, ubóstwem, kryzysem polityki mieszkaniowej i wzrostem cen mieszkań oraz dysfunkcjonalnością instytucji opiekuńczo-resocjalizacyjnych i karnych zaniebujących obowiązek opieki następczej. Osobami bezdomnymi, obok tych, które są nimi z wyboru, najczęściej stają się ludzie w starszym wieku, matki z nieletnimi dziećmi, rodziny pełne nieposiadające środków finansowych na opłacenie mieszkania oraz osoby, które opuściły zakłady karne.

Pomoc osobom bezdomnym i zagrożonym bezdomnością z terenu miasta świadczy Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Międzyrzecu Podlaskim. Przybiera ona głównie formę wsparcia rzeczowego (odzież i posiłek).

Tabela 37. Pomoc społeczna przyznana w mieście z powodu bezdomności w latach 2013-2015

	2013	2014	2015
liczba rodzin	13	16	10
liczba osób w rodzinach	26	39	14

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Międzyrzecu Podlaskim.

W latach 2013-2015 liczba osób objętych wsparciem z powodu bezdomności ulegała wahaniom, najwyższy poziom osiągając w 2014 r. – 39 osób, najniższy zaś w 2015 r. – 14 osób.

16. PROBLEMY UZALEŻNIEŃ I PRZEMOCY W RODZINIE

Alkoholizm, narkomania i przemoc w rodzinie należą do najpoważniejszych problemów społecznych. Zjawiska te powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka, mając istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego, jak również na ogólny stan zdrowia, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy oraz relacje rodzinne i międzyludzkie.

Przemoc w rodzinie jest patologią mającą w wielu przypadkach swoje źródło w ubóstwie i uzależnieniach. Jej ofiarami są osoby słabe fizycznie, psychicznie, o niskim poczuciu własnej wartości, zależne w jakiś sposób od sprawcy. Na ogół należą do nich kobiety i dzieci, rzadziej osoby niepełnosprawne, starsze i chore.

Skuteczne przeciwdziałanie problemom uzależnień i przemocy w rodzinie oraz eliminacja ich niekorzystnego wpływu na społeczeństwo wymaga prowadzenia działań związanych z profilaktyką i ich rozwiązywaniem oraz integracji społecznej osób nimi dotkniętych. Na szczeblu lokalnym działania te wyznaczane są w ramach programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii, a także przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, a ich inicjowanie należy do Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Miejskiego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące środków finansowych przeznaczonych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie w mieście Międzyrzec Podlaski w latach 2013-2015.

Tabela 38. Środki finansowe przeznaczone w mieście w latach 2013-2015 na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie

wielkość wydatków	2013	2014	2015
na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych (w zł)	225 641,16	236 758,81	236 724,47
na profilaktykę i rozwiązywanie problemów narkomanii (w zł)	51 118,94	49 927,09	56 855,21
na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie (w zł)	–	–	–
razem	276.760,10	286.685,90	293.579,68

Dane Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Międzyrzec Podlaskim.

W latach 2014-2015 kwoty przeznaczane na walkę z alkoholizmem pozostawały na bardzo podobnym poziomie i były wyższe niż w 2013 r., natomiast środki mające służyć przeciwdziałaniu narkomanii ulegały wahaniom. W analizowanym okresie nie przeznaczano odrębnych środków na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Wybrane dane dotyczące lokalnego rynku napojów alkoholowych oraz działalności MKRPA w Międzyrzeczu Podlaskim przedstawia poniższa tabela.

Tabela 39. Lokalny rynek napojów alkoholowych oraz działalność MKRPA w latach 2013-2015 w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w mieście

	2013	2014	2015
liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w mieście	64	65	70
liczba przeprowadzonych kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych	137	129	126
liczba wydanych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	75	34	25
liczba decyzji podjętych w sprawie cofnięcia zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych	0	0	0
liczba pozytywnych opinii MKRPA w sprawie wydania zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych	78	35	29
liczba negatywnych opinii MKRPA w sprawie wydania zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych	0	0	0
liczba osób, z którymi MKRPA przeprowadziła rozmowy interwencyjno-motywuujące w związku z nadużywaniem alkoholu	157	123	85
liczba osób uzależnionych od alkoholu, wobec których MKRPA wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	48	38	46
liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, z którymi kontaktowali się członkowie MKRPA	25	27	25
liczba sprawców przemocy w rodzinie, których MKRPA skierowała na terapię	0	0	0
liczba sprawców przemocy w rodzinie, przeciwko którym MKRPA złożyła zawiadomienie do prokuratury o popełnieniu przestępstwa	0	0	0

Dane Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Międzyrzeczu Podlaskim.

W latach 2013-2014 liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w mieście utrzymywała się na podobnym poziomie, odpowiednio: 64 i 65, w 2015 r. ich liczba wzrosła do 70 punktów. Liczba wydawanych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych drastycznie spadała (75 w 2013 r., 34 w 2014 r., 25 w 2015 r.), podobnie liczba pozytywnych opinii w sprawie wydawania zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych (78 w 2013 r., 35 w 2014 r., 29 w 2015 r.). Negatywnych opinii w sprawie wydania zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych nie wydawano, nie podejmowano również decyzji w sprawie cofnięcia zezwolenia. W analizowanym okresie liczba przeprowadzanych kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych z roku na rok malała (137 w 2013 r., 129 w 2014 r., 126 w 2015 r.).

W ramach podejmowanych działań w 2013 r. MKRPA przeprowadziła rozmowy interwencyjno-motywuujące w związku z nadużywaniem alkoholu ze 157 osobami, w 2014 r. ze 123 osobami, natomiast w 2015 liczba takich osób zmniejszyła się do 85.

W rozpatrywanych latach MKRPA wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego wobec odpowiednio: 48, 38 i 46 osób.

Jeśli chodzi o działalność w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w latach 2013-2015 MKRPA kontaktowała się z odpowiednio: 25, 27 i 25 osobami dotkniętymi tym problemem. W analizowanym okresie nie kierowano na terapię sprawców przemocy w rodzinie, nie złożono też ani jednego zawiadomienia do prokuratury o popełnieniu przestępstwa.

Obok Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych istotną funkcję w profilaktyce i rozwiązywaniu problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie w mieście pełnią mieszczące się w Międzyrzecu Podlaskim przy ul. Piłsudskiego 6 – Miejski Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, Centrum Pomocy Interdyscyplinarnej, Punkt Interwencyjno-Konsultacyjny, Klub AA „Oaza Spokoju”, Grupa Al-Anon oraz Świetlica Socjoterapeutyczna (prowadzona przez Stowarzyszenie Rodzicielstwa Zastępczego „Jedno Serce”), a także Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Psyche” (Poradnia Terapii Uzależnień od Alkoholu i Współuzależnień) zlokalizowany przy ul. Wiejskiej 13 i Grupa AA „Quovadis” działająca przy ul. Wyszyńskiego 4. Pomoc w rozwiązywaniu lokalnych problemów alkoholowych i przemocy w rodzinie oferują także Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Filia w Międzyrzecu Podlaskim oraz dwa telefony zaufania. Ponadto wsparciem służą jednostki powiatowe: Ośrodek Interwencji Kryzysowej Stowarzyszenie z siedzibą w Konstantynowie, Punkt Interwencji Kryzysowej działający przy PCPR w Białej Podlaskiej i Ośrodek Szkoleniowo-Terapeutyczny w Dołdze.

Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych prowadziła działalność w trzech zespołach problemowych: Zespole ds. Profilaktyki, Zespole ds. Interwencyjnych i Zespole ds. kontroli punktów sprzedaży i podawania napojów alkoholowych.

- **Zespół Interwencyjny** na 24 posiedzeniach podejmował działania mające na celu ustalenie stopnia uzależnienia od alkoholu i rozpoczęcia procedury zmierzającej do orzeczenia leczenia odwykowego, motywowano również do dobrowolnego podjęcia leczenia. W wyniku tych działań przeprowadzono 148 rozmów z osobami nadużywającymi alkoholu i 90 rozmów ze świadkami. Do Sądu Rejonowego – Wydziału Rodzinnego i Nieletnich w Radzynie Podlaskim skierowano 46 spraw (leczenie stacjonarne – 13, leczenie niestacjonarne – 18, leczenie z doprowadzeniem do biegłych – 15). Ze względu na opinię lekarską, odbywanie kary, prośbę rodziny lub zgon umorzono 15 postępowań, natomiast 7 zawieszono. W roku 2015 zarejestrowano 112 wniosków, z czego 60 nowych, niektóre rozpatrywano kilkakrotnie. Dzięki współpracy

z Komisariatem Policji i MOPS-em uzyskano wywiady środowiskowe w związku z nadużywaniem alkoholu dotyczące 53 osób (Policja) oraz 5 osób (MOPS). W ramach konkursu na zadanie: „Promocja zdrowia, profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień” przekazano dofinansowanie na łączną kwotę 120.000 zł:

1. Klub Sportowy „MOSiR Huragan” w Międzyrzeczu Podlaskim, na zadanie: „Promocja zdrowia, profilaktyka i rozwiązywanie uzależnień” (taekwondo olimpijskie, tenis stołowy, kolarstwo górskie, udział w rozgrywkach piłkarskich, trampkarzy starszych i trampkarzy młodszych, udział w rywalizacji sportowej – pływanie).
  2. Stowarzyszenie Rodzicielstwa Zastępczego „Jedno Serce” w Żabcach na zadanie: „Prowadzenie działalności socjoterapeutycznej wśród dzieci i młodzieży z rodzin niewydolnych wychowawczo oraz zagrożonej uzależnieniami, w formie świetlicy lub innych działań stałych i długookresowych”.
  3. Międzyszkolny Uczniowski Klub Szachowy „Gambit” na zadanie: „Edukacja przez szachy w szkole – Mistrzostwa klas I i II szkół podstawowych” oraz „Wszystkie dzieci nasze są”.
  4. Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej w Międzyrzeczu Podlaskim na zadanie: „Tworzenie warunków do zdrowego i trzeźwego stylu życia młodego pokolenia poprzez organizację czasu wolnego dzieci i młodzieży metodą harcerską”.
- **Punkt Interwencyjno-Konsultacyjny Niebieskiej Linii** – działający od XI 1999 r., obejmował profesjonalną pomoc osoby z problemami alkoholowymi, przemocowymi i narkotykowymi z Międzyrzecza Podlaskiego oraz gmin sąsiednich. Udzielono łącznie 814 porad i informacji, w tym: terapeuta – 446, psycholog – 92, konsultant – 100, pełnomocnik – 176.
  - **Zespół ds. Profilaktyki**
    - przeprowadzenie konkursu „Młodość – Trzeźwość 2015”, edycja pn. „Wybieram trzeźwość i bezpieczeństwo” – wpłynęło 221 prac uczniów ze szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych;
    - zorganizowanie dla 350 osób „Dnia Życia”, podczas którego nagrodzono laureatów konkursu „Młodość – Trzeźwość 2015” oraz przedstawiono spektakl „Uwierz w siebie” w wykonaniu teatru Kurtyna z Krakowa;
    - kontynuowanie ogólnopolskiej kampanii społecznej STOP – pijanym kierowcom (zakup i kolportaż ulotek);

- udział 30 osób (członkowie Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, nauczyciele, pracownicy socjalni, policjanci oraz strażnicy miejscy) w szkoleniu na temat „Dopalacze – diagnoza, profilaktyka, pomoc”;
- uczestnictwo członkiń Komisji Profilaktycznej, w ramach podnoszenia kompetencji, w konferencji „Współczesne środki uzależniające” w Białej Podlaskiej;
- zorganizowanie warsztatów profilaktycznych o tematyce uzależnień, używek, przemocy i agresji dla łącznie 600 uczniów klas IV-VI szkół podstawowych, prowadzonych przez pracownika Instytutu Rozwoju i Edukacji „Progres”;
- przeprowadzenie szkolenia dla rodziców na temat „Szukaj porozumienia ze swoim dzieckiem”, w którym uczestniczyło 200 rodziców;
- zorganizowanie warsztatów profilaktycznych dla łącznie 466 uczniów szkół podstawowych, prowadzonych przez trenerów z Ośrodka Profilaktyki Społecznej z Zakliczyna, prelekcji dla rodziców dotyczącej problemu cyberprzemocy oraz „Jak rozmawiać z dzieckiem, by uchronić je przed uzależnieniami XXI”, w których uczestniczyło 50 rodziców;
- przeprowadzenie spotkań profilaktycznych – psychoedukacja w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych, z udziałem terapeuty, których celem było propagowanie wartości w życiu młodego człowieka oraz ukazanie negatywnych skutków zażywania substancji odurzających. Program pt. „Na rozdrożach” obejrzało łącznie 348 uczniów, a program „Żyj poza klatką” – 450 uczniów;
- zakup pakietów o tematyce profilaktycznej – 3 zestawy po 7 płyt o tematyce uzależnień, przekazano je do ZPO nr 1, ZPO nr 2 i ZPO nr 3;
- przeprowadzenie przez zewnętrzną firmę „Progres” ankiety wśród uczniów, nauczycieli i dorosłych mieszkańców miasta na temat Diagnozy lokalnych zagrożeń społecznych w środowisku;
- zorganizowanie 4 spektakli profilaktycznych dla dzieci ze szkół podstawowych w wykonaniu Teatru Moralitet z Krakowa. Sztuki „Bella” oraz „Bajka o psotnym krasnoludku” obejrzało łącznie 930 uczniów.

Ponadto w 2015 r. miasto Międzyrzec Podlaski przystąpiło do udziału w ogólnopolskiej kampanii społecznej „Zachowaj Trzeźwy Umysł” oraz „Przeciw pijanym kierowcom”.

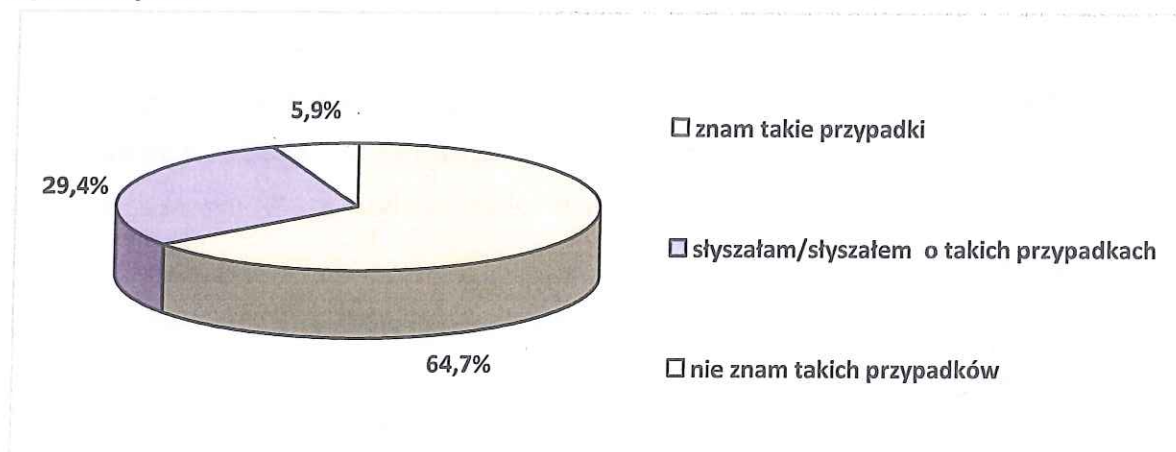
W ramach realizacji zadań MKRPA współpracowała również ze Szpitalem Psychiatrycznym – Oddział Odwykowy w Suchowoli, Sądem Rejonowym w Radzynie Podlaskim – Wydział Rodzinny i Nieletnich, kuratorami zawodowymi i społecznymi, Policją, MOPS-em, placówkami oświatowymi, Klubem Abstynenta „Oaza Spokoju”, Poradnią

Odwykową w Międzyrzecu Podlaskim, Miejskim Ośrodkiem Kultury i Miejskim Ośrodkiem Sportu i Rekreacji.

Osobom dotkniętym problemami uzależnień i przemocy w rodzinie pomoc świadczy również Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Wsparcia z powodu alkoholizmu udzielono 62 rodzinom (liczba osób w rodzinach: 128) w 2013 r., 43 rodzinom (79 osób w rodzinach) w 2014 r. i 41 rodzinom (83 osoby w rodzinach) w 2015 r., natomiast z powodu narkomanii pomoc otrzymała 1 osoba w 2014 r. Przemoc w rodzinie była przyczyną przyznania wsparcia 1 rodzinie (liczba osób w rodzinie 3) w 2013 r., 3 rodzinom (11 osób w rodzinach) w 2014 r. i 1 rodzinie (3 osoby w rodzinie) w 2015 r.

W przeprowadzonym badaniu ankietowym mieszkańcy miasta Międzyrzec Podlaski odnieśli się także do zjawiska przemocy w rodzinie. Rozkład odpowiedzi na pytanie o znajomość przypadków przemocy ilustruje poniższy wykres.

Wykres 13. Czy zna Pani/Pan przypadki przemocy w rodzinie na terenie miasta lub o nich słyszała/słyszał?

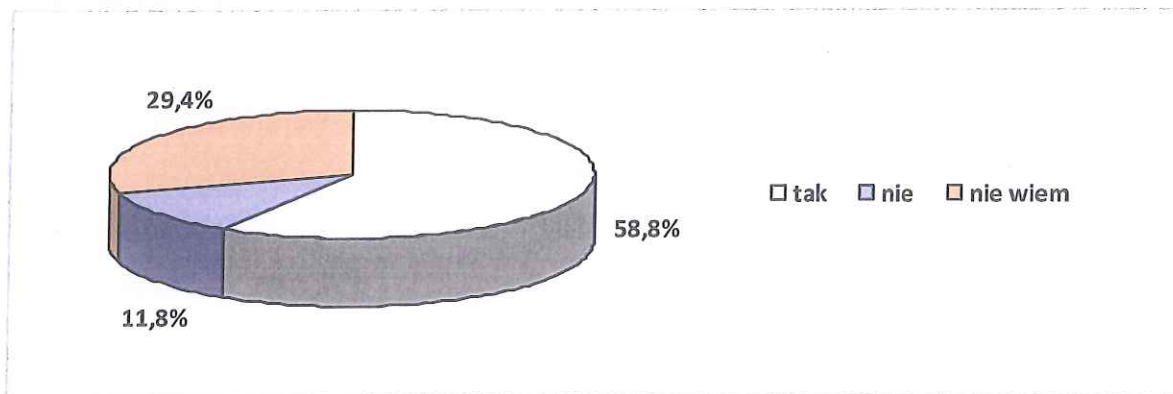

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Przypadki przemocy w rodzinie zna aż 64,7% respondentów, a kolejne 29,4% badanych o nich słyszało. Tylko 5,9% respondentów stwierdziło, że takich przypadków nie zna. Odpowiadając na pytanie, czy istnieje ryzyko nasilenia się zjawiska przemocy w rodzinie na terenie miasta, prawie 59% ankietowanych odpowiedziało twierdząco. Przeciwnego zdania było 11,8% badanych, natomiast 29,4% respondentów nie było w stanie tego ryzyka ocenić. Rozkład uzyskanych odpowiedzi ilustruje poniższy wykres.

Wykres 14. Czy Pani/Pan zdaniem istnieje ryzyko nasilenia się zjawiska przemocy w rodzinie na terenie miasta?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Na potrzeby opracowania Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Miasta Międzyrzec Podlaski przeprowadzono w 2015 r. badania ankietowe dotyczące diagnozy zagrożeń społecznych, w których wzięło udział łącznie 700 osób. Ankieta objęła: 155 uczniów szkół podstawowych, 445 uczniów klas gimnazjalnych oraz 100 dorosłych mieszkańców miasta. Wśród badanych uczniów 48% stanowiły dziewczynki, zaś 52% chłopcy, wśród dorosłych natomiast liczniejszą grupę stanowiły kobiety 68%, pozostałe 32% mężczyźni. Analizie poddano wybrane problemy społeczne: problem spożywania alkoholu przez młodzież i dorosłych, problem przyjmowania narkotyków przez młodzież, ich dostępność na terenie miasta oraz opinie i postawy wobec substancji psychoaktywnych, zjawisko uzależnienia od Internetu wśród młodzieży, problem przemocy rówieśniczej, a przede wszystkim cyberprzemocy, zjawisko przemocy w rodzinie, postawy i opinie względem tego problemu.

Wyniki przeprowadzonych badań wskazały główne problemy, wymagające szczególnej uwagi ze strony władz samorządowych, m.in.:

- bieżące spożywanie alkoholu zadeklarowało 15% gimnazjalistów i 2% uczniów szkoły podstawowej, a 7% wskazało, że upiło się 1-2 razy. Warto dodać, że 91% uczniów szkoły podstawowej i 75% gimnazjalistów popiera zakaz sprzedaży alkoholu dzieciom i młodzieży,
- 26% respondentów ze szkół podstawowych i 16% z gimnazjów stwierdziło, że po raz pierwszy piło alkohol z rodzicami lub innymi dorosłymi członkami rodzin, a aż 61% uczniów szkół podstawowych i 26% uczniów gimnazjów przyznało, że spożywało alkohol we własnym domu,
- pierwszy kontakt z narkotykami miało już 15% gimnazjalistów i 2% uczniów szkół podstawowych,

- 51% osób z gimnazjum, 58% ze szkół podstawowych i 54% dorosłych stwierdziło, że ich wiedza na temat narkotyków jest niewystarczająca, a 82% uczniów szkoły i 67% uczniów gimnazjów dodało, że nie rozmawia na temat zażywania narkotyków z rodzicami,
- zarówno młodzież, jak i dorośli (30%) potwierdzili łatwość dostępu do narkotyków,
- znaczna część respondentów, zwłaszcza gimnazjalistów, doświadczyła zjawiska przemocy w rodzinie (wzywiska, groźby, bicie),
- problem z nadmiernym używaniem komputera i Internetu zadeklarowało 29% osób ze szkoły podstawowej i 41% z gimnazjów,
- około 25% młodzieży padło ofiarą cyberprzemocy (wzywanie, straszenie, ośmieszanie za pomocą Internetu i SMS-ów),
- za najważniejsze problemy w środowisku lokalnym dorośli mieszkańcy miasta uznali: bezrobocie, picie alkoholu przez młodzież oraz alkoholizm, a za istotny problem zjawisko przemocy w rodzinie,
- 71% dorosłych respondentów oczekuje od władz lokalnych działań zmierzających do ograniczenia problemów alkoholowych (udzielanie pomocy osobom uzależnionym i ich rodzinom, działania edukacyjne i profilaktyczne),
- 51% dorosłych uczestników badania zaobserwowało wzrost spożycia alkoholu, również część ankietowanych przyznała się do częstego picia alkoholu,
- istotnymi kwestiami pozostają: edukacja rodziców dotycząca metod wychowawczych, bowiem 19% respondentów uważa, że stosowanie kar fizycznych jest dobrą metodą wychowywania dzieci oraz rozwiązywanie problemu przemocy w rodzinie, ponieważ 16% badanych stwierdziło, że jest to prywatna sprawa i nikt nie powinien się wtrącać.

17. PROBLEMY RÓWNOŚCI PŁCI

Polityka równości szans płci jest celowym, systematycznym i świadomym ocenianiem prowadzonych działań z perspektywy wpływu na warunki życia kobiet i mężczyzn, które ma na celu przeciwdziałanie dyskryminacji ze względu na płeć i osiągnięcie równości kobiet i mężczyzn. Problemy oraz doświadczenia kobiet i mężczyzn powinny być integralnym elementem planowania, wdrażania i monitorowania realizowanych programów i projektów, aby nierówność się nie utrwałała, a kobiety i mężczyźni odnosili równe korzyści. Dzięki wdrażaniu zasady równości szans płci w realizowanych przedsięwzięciach, odpowiadają one lepiej na specyficzne potrzeby zarówno kobiet, jak i mężczyzn.

Zasada równości szans kobiet i mężczyzn wynika z postanowień Traktatu Amsterdamskiego oraz Rozporządzeń Rady Europejskiej i jest obligatoryjna dla wszystkich podmiotów korzystających ze środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Społecznego. Według Komisji Europejskiej barierami równości płci są:

- segregacja pionowa i pozioma rynku pracy,
- różnice w płacach kobiet i mężczyzn,
- mała dostępność elastycznych form czasu pracy,
- niski udział mężczyzn w wypełnianiu obowiązków rodzinnych,
- niski udział kobiet w podejmowaniu decyzji,
- przemoc ze względu na płeć,
- niewidoczność kwestii płci w ochronie zdrowia,
- niewystarczający system opieki przedszkolnej,
- stereotypy płci we wszystkich obszarach,
- dyskryminacja wielokrotna, szczególnie w odniesieniu do kobiet starszych, imigrujących, niepełnosprawnych, należących do mniejszości etnicznych.

Wprowadzenie w życie zasad polityki równości płci wymaga przeprowadzenia analizy sytuacji kobiet i mężczyzn, która opiera się na przedstawieniu danych ilościowych i jakościowych w podziale na płeć i odniesieniu się do występujących barier równości płci. W rozpatrywanym okresie struktura ludności miasta pod względem płci nie ulegała zasadniczym zmianom. W latach 2013-2015 wśród ludności miasta Międzyrzec Podlaski stałe więcej niż połowę stanowiły kobiety. Odsetek kobiet w ogólnej liczbie ludności miasta ulegał niewielkiemu wzrostowi – 51,47% w 2013 r., 51,54% w 2014 r., 51,55% w 2015 r. Dane w tym zakresie przedstawia kolejna tabela.

Tabela 40. Udział kobiet w liczbie ludności miasta w latach 2013-2015

	2013	2014	2015
liczba ludności miasta ogółem	17 117	17 102	17 024
liczba kobiet	8 810	8 815	8 776
udział kobiet w liczbie ludności miasta ogółem	51,47%	51,54%	51,55%

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

W analizowanym okresie ponad połowę ogólnej liczby osób bezrobotnych w mieście stanowili mężczyźni, a ich odsetek zwiększał się z roku na rok. Dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 41. Udział kobiet w liczbie osób bezrobotnych w mieście w latach 2013-2015

	2013	2014	2015
liczba osób bezrobotnych w mieście ogółem	1 334	1 216	1 071
liczba bezrobotnych kobiet	587	529	456
udział kobiet bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych	44,00%	43,50%	42,58%

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Białej Podlaskiej Oddziału Zamiejscowego Ewidencji i Rynku Pracy w Międzyrzecu Podlaskim.

Z powyższych danych wynika, że w latach 2013-2015 w mieście Międzyrzec Podlaski liczba bezrobotnych kobiet była niższa niż liczba bezrobotnych mężczyzn. W rozpatrywanym okresie udział bezrobotnych kobiet w liczbie osób bezrobotnych był niższy niż udział kobiet w ludności miasta, z czego wynika, iż w tym okresie skala bezrobocia była wyższa wśród mężczyzn niż wśród kobiet.

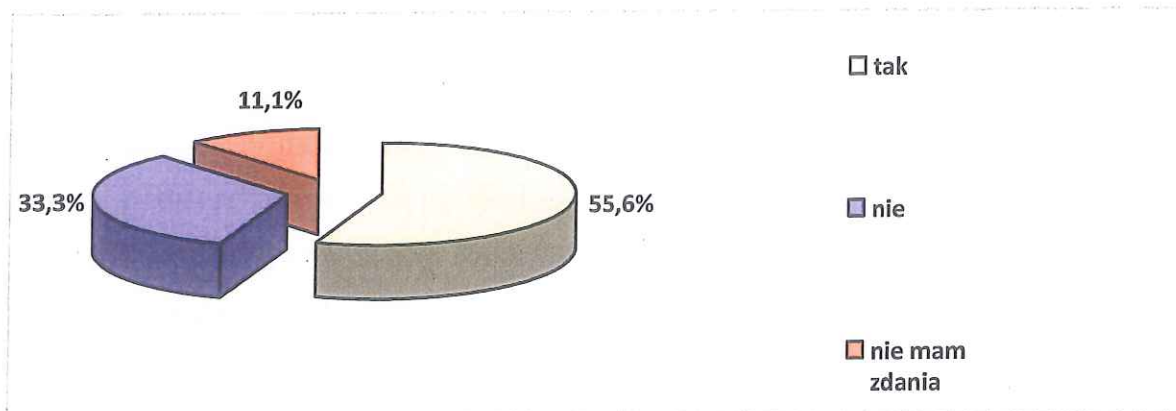
Jednak analiza struktury bezrobocia w mieście pod względem płci wykazała, że kobiety stanowiły większość wśród osób bezrobotnych ze stażem pracy od 10 do 20 lat – 55,70%, ze stażem pracy od 20 do 30 lat – 53,73% i od 5 do 10 lat – 50,36%, wśród osób pozostających bez pracy od 3 do 6 miesięcy – 53,33%, jak również wśród osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 61,56%, z wykształceniem wyższym – 60,56%, a także średnim ogólnokształcącym – 58,77%.

Problemy dotyczące równości szans płci nie ograniczają się jedynie do zagadnień związanych z zatrudnieniem. O ile analiza struktury bezrobocia pod względem płci jest oparta na dostępnych danych liczbowych, to w wielu innych obszarach życia społecznego tego typu statystyki nie są prowadzone, a występowanie problemów nierówności i dyskryminacji można szacować na podstawie subiektywnych opinii przedstawicieli danej społeczności. Dlatego w ramach diagnozy sytuacji w zakresie równości płci w mieście przeprowadzono badanie przy zastosowaniu anonimowej ankiety, w której pytano o wybrane zagadnienia dotyczące równości szans kobiet i mężczyzn oraz dyskryminacji ze względu na płeć.

Do analizy przedłożono 18 ankiet wypełnionych przez wybranych losowo mieszkańców miasta oraz pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

W pierwszej poruszanej kwestii poproszono uczestników badania o odpowiedź na pytanie, czy istnienie nierówności szans kobiet i mężczyzn jest dużym problemem społecznym. Rozkład odpowiedzi ilustruje poniższy wykres.

Wykres 15. Czy nierówność szans kobiet i mężczyzn to wg Pani/Pana problem społeczny?

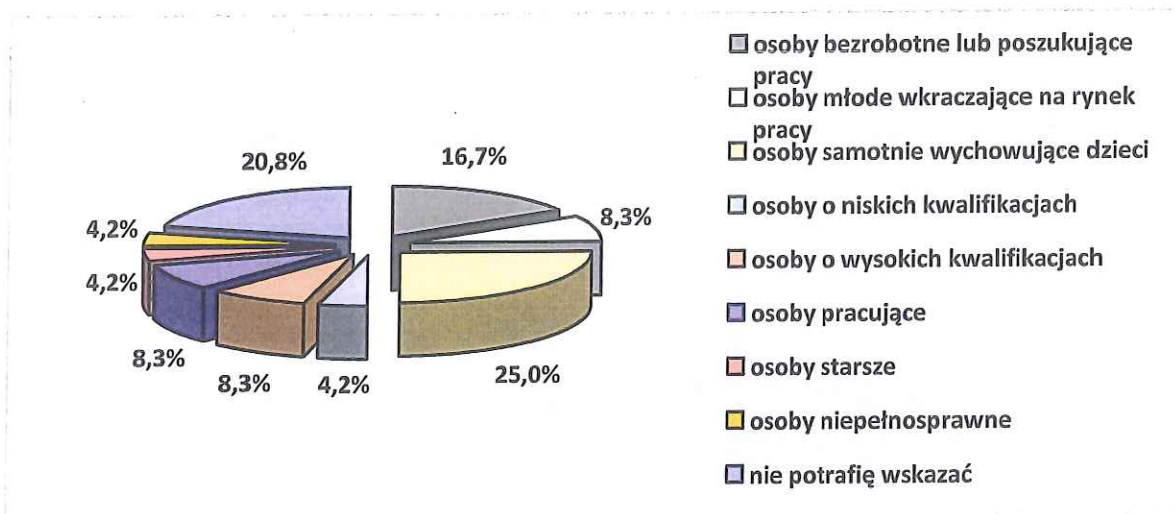
Dane z badania ankietowego.

Większość ankietowanych (55,6%) odpowiedziała na to pytanie twierdząco. Przeciwnego zdania była jedna trzecia respondentów. Opinii w tej sprawie nie wyraziło 11,1% badanych.

W następnym pytaniu zapytano respondentów, kto ich zdaniem jest bardziej zagrożony problemem nierówności szans kobiet i mężczyzn. W odpowiedzi 76,5% badanych stwierdziło, że zagrożone problemem nierówności są kobiety. Prawie 24% ankietowanych nie potrafiło odpowiedzieć na to pytanie. Nikt z uczestników badania nie odpowiedział, że problem ten dotyczy mężczyzn.

Odpowiadając na następne pytanie ankiety, respondenci wskazywali grupy osób najbardziej zagrożone w mieście dyskryminacją ze względu na płeć. Rozkład odpowiedzi ilustruje kolejny wykres.

Wykres 16. Jakie grupy mieszkańców miasta Pani/Pana zdaniem są lub mogą być najbardziej zagrożone dyskryminacją ze względu na płeć?

Dane z badania ankietowego.

Najczęściej wskazywano odpowiedź, że są to osoby samotnie wychowujące dzieci (25%), osoby bezrobotne lub poszukujące pracy (16,7%) oraz osoby młode, wkraczające na rynek pracy, osoby o wysokich kwalifikacjach i osoby pracujące (po 8,3%). Wymieniono również m.in. osoby o niskich kwalifikacjach, osoby starsze oraz osoby niepełnosprawne (po 4,2%). Wysoki odsetek uczestników badania nie potrafił wskazać żadnej grupy (20,8%).

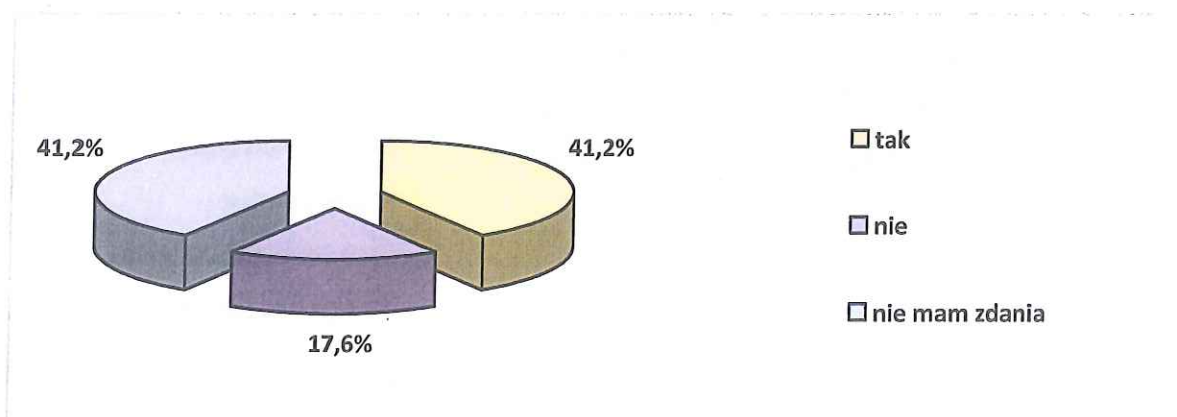
Kolejna kwestia dotyczyła opinii na temat ograniczenia przez płeć możliwości kariery zawodowej. Według większości respondentów (55,6%) płeć ogranicza możliwości kariery zawodowej, natomiast 44,4% badanych jest przekonane, że płeć nie ogranicza możliwości w tym zakresie.

W następnym pytaniu sondowano ankietowanych, czy spotkali się z przypadkami dyskryminacji ze względu na płeć w mieście lub o nich słyszeli. Większość ankietowanych (61,1%) nie zetknęła się z przypadkami dyskryminacji ze względu na płeć. Jednocześnie prawie 17% badanych stwierdziło, że zna takie przypadki, a kolejne 22,2% respondentów przyznało, że o nich słyszało. Odpowiadając na pytanie, czy ich osobiście lub członków ich rodzin dotknęła dyskryminacja ze względu na płeć, przeważająca większość badanych (88,9%) odpowiedziała przecząco, natomiast 11,1% respondentów zetknęło się z dyskryminacją wśród najbliższych.

Kolejne pytanie dotyczyło skali problemu nierówności płci występującego w mieście. Prawie 39% uważa skalę problemu za średnią, a kolejne 22,2% respondentów określiło ją jako niską. Odpowiedzi na to pytanie nie było w stanie udzielić 38,9% badanych.

Ankietowani udzielali również odpowiedzi na pytania dotyczące prowadzonych w mieście działań na rzecz równości szans kobiet i mężczyzn lub przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na płeć. Rozkład udzielonych odpowiedzi ilustruje poniższy wykres.

Wykres 17. Czy powinno się podejmować w mieście działania na rzecz równości szans kobiet i mężczyzn lub w celu przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na płeć?

Dane z badania ankietowego.

41,2% uczestników badania potwierdziło potrzebę prowadzenia takich działań. Tyle samo respondentów nie miało zdania w tej sprawie, natomiast 17,6% pytanych uważa podejmowanie takich działań za bezzasadne. W odpowiedzi na pytanie o konkretne działania, jakie należy podejmować na rzecz równości szans kobiet i mężczyzn lub w celu przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na płeć, ankietowani wymieniali najczęściej wyrównywanie wynagrodzenia za pracę kobiet i mężczyzn na tych samych stanowiskach i posiadających takie same kwalifikacje, wprowadzenie parytetów w miejscach, gdzie praca nie jest uciążliwa dla kobiet oraz aktywne zachęcanie kobiet i mężczyzn do zdobywania nowych, przydatnych na rynku pracy kwalifikacji, które głównie kojarzą się z płcią przeciwną. Według badanych należy także uświadamiać pracodawcom, że większość kobiet posiada cechy wskazane na każdym stanowisku pracy, tj.: dokładność, punktualność, koncentracja i umiejętność godzenia wielu obowiązków.

Z przeprowadzonego badania wynika, że problemy dotyczące równości płci w mieście są dostrzegane przez mieszkańców i uwidaczniają się nie tylko w obszarze zatrudnienia. Ponad 55% respondentów odpowiedziało, że kwestie istnienia nierówności płci postrzegają jako problem społeczny, nadto większość (ponad 55%) ankietowanych uznała, że płeć ogranicza możliwości kariery zawodowej, a łącznie prawie 39% uczestników badania zna lub słyszało o przypadkach dyskryminacji ze względu na płeć w mieście. Na dodatek skalę tego problemu jako średnią ocenia 38,9% respondentów, a jako niską 22,2% ankietowanych. To uprawnia do sformułowania wniosku, iż należy podejmować działania zmierzające do poprawy sytuacji w zakresie równości płci, położyć nacisk na przyczynianie się do osłabienia istniejących nierówności w obszarze rynku pracy, a także uwzględnić zagadnienie równości płci w działaniach ukierunkowanych na wspieranie rodzin i wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży.

18. SYTUACJA DZIECKA

Analiza sytuacji dziecka w mieście Międzyrzec Podlaski została dokonana na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w funkcjonujących na jego terenie placówkach oświatowych. Badania te pozwoliły zdiagnozować środowisko przedszkolne, szkolne i rodzinne uczniów pod kątem występowania zachowań o cechach patologii społecznej oraz uzyskać informacje na temat prowadzonych w szkołach działań opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych i leczniczych.

Do analizy przedłożono ankiety – wypełnione przez pedagogów szkolnych lub dyrektorów – z następujących placówek oświatowych i wychowawczych:

- Zespół Placówek Oświatowych Nr 1 w Międzyrzecu Podlaskim (liczba uczniów: 492, liczba nauczycieli: 47),
- Zespół Placówek Oświatowych Nr 2 w Międzyrzecu Podlaskim (liczba uczniów: 539, liczba nauczycieli: 46),
- Zespół Placówek Oświatowych Nr 3 w Międzyrzecu Podlaskim (liczba uczniów: 681, liczba nauczycieli: 84),
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Międzyrzecu Podlaskim (liczba uczniów: 371, liczba nauczycieli: 43),
- Liceum Ogólnokształcące w Międzyrzecu Podlaskim (liczba uczniów: 318, liczba nauczycieli: 32),
- Zespół Szkół Ekonomicznych w Międzyrzecu Podlaskim (liczba uczniów: 456, liczba nauczycieli: 45),
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Międzyrzecu Podlaskim (liczba uczniów: Przedszkole – 15, Szkoła Podstawowa – 40, Gimnazjum – 14, Szkoła Przysposobienia do Zawodu – 11, liczba nauczycieli: pedagogicznych – 49, niepedagogicznych – 25),
- Świetlica Socjoterapeutyczna w Międzyrzecu Podlaskim (liczba uczniów: 30, liczba nauczycieli: 2 oraz wolontariusze: uczniowie szkół średnich).

Zasoby i oferta szkolna

Z analizy ankiet wynika, że 6 placówek zatrudnia pedagoga (brak wskazań w Zespole Placówek Oświatowych Nr 2 i Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych), opieką pielęgniarską objęci są uczniowie także 6 szkół (brak wskazań w Zespole Placówek Oświatowych Nr 1 i w Zespole Placówek Oświatowych Nr 3), 3 placówki zatrudniają psychologa (Zespół Placówek Oświatowych Nr 2, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych i Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy), z pomocy logopedy mogą skorzystać jedynie uczniowie ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego. Ani jedna placówka nie zatrudnia doradcy zawodowego.

Sześć placówek prowadzi dożywianie uczniów (posiłków nie zapewniają Liceum Ogólnokształcące i Świetlica Socjoterapeutyczna). Wszystkie szkoły zapewniają dzieciom i młodzieży dostęp do sali gimnastycznej i Internetu. Tylko dwie placówki posiadają klasy integracyjne (Zespół Placówek Oświatowych Nr 3 i Świetlica Socjoterapeutyczna). Przedstawiciele 3 szkół (Zespół Placówek Oświatowych Nr 3, Zespołu Szkół Ekonomicznych

i Liceum Ogólnokształcącego) zauważyli trudności z dojazdem do placówek spowodowane niedostatecznymi połączeniami komunikacyjnymi.

Pięć placówek zapewnia dzieciom opiekę w ramach zajęć świetlicowych (brak wskazań w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych, Liceum Ogólnokształcącym i Zespole Szkół Ekonomicznych). Wszystkie szkoły umożliwiają nauczanie indywidualne.

Ankietowane placówki oferują dzieciom i młodzieży zajęcia dodatkowe. Najczęściej przyjmują one postać różnorodnych tematycznie kół zainteresowań (m.in. koła przedmiotowe, językowe, informatyczne, czytelnicze, szachowe, sportowe (SKS), wokalne (chór), przyjaciół biblioteki, logistyczne, żeglarskie, katechetyczne, teatralne, hipoterapia, fakultety maturalne, zajęcia przygotowujące do egzaminów zawodowych, olimpiad i konkursów, wolontariat).

Jednocześnie we wszystkich jednostkach prowadzone są zajęcia dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Wśród nich najczęściej organizowane są: zajęcia wyrównawcze (8 placówek), korekcyjno-kompensacyjne (3), logopedyczne (1), socjoterapeutyczne (3), psychoterapeutyczne (3) oraz rewalidacyjne (1).

Problemy dosięgające uczniów i ich rodziny

Ankietowani identyfikowali problemy, które w najpoważniejszym stopniu dosięgają uczniów i ich rodziny, w dwojaki sposób, tj. odpowiadając na pytanie o charakterze otwartym oraz wypełniając zamknięte katalogi zachowań negatywnych i zjawisk patologicznych, obejmujące 12 i 6 zmiennych. Określając problemy w odpowiedzi na pytanie otwarte, badani wskazywali głównie na trudną sytuację materialną rodzin, często wynikającą z bezrobocia bezradność i niewydolność opiekuńczo-wychowawczą, dysfunkcje występujące w domu, odnoszące się głównie do nadużywania alkoholu przez rodziców i przemocy w rodzinie, a także brak konsekwencji we wspólnych działaniach ustalanych ze szkołami. Wspomniano również o uzależnieniu od nowoczesnych technologii (komputer, telewizja), braku systematycznej kontroli i chorobach psychicznych dzieci.

Wypełniając zamknięte katalogi negatywnych zachowań i zjawisk patologicznych, ankietowani stwierdzali ich obecność, podając jednocześnie liczbę ujawnionych przypadków. Szczegółowe informacje na temat zdiagnozowanych w środowisku szkolnym i w domu rodzinnym uczniów problemów społecznych zawierają poniższe tabele.

Tabela 42. Negatywne zachowania i zjawiska patologiczne występujące w społeczności uczniowskiej w mieście w roku szkolnym 2015/2016

rodzaj negatywnych zachowań i zjawisk patologicznych	obecność poszczególnych cech	
	liczba ujawnionych przypadków	nie stwierdzono
palenie papierosów	191	–

sięganie po alkohol	16	4
sięganie po narkotyki	1	6
niszczenie mienia szkolnego	14	4
kradzieże na terenie szkoły	13	3
dyskryminacja w grupie rówieśniczej	48	3
udział w grupach negatywnych	37	4
agresja i przemoc w grupie rówieśniczej	47	3
autoagresja	4	5
ucieczki z domu	–	7
przestępczość ujawniona	6	4
przypadki wymagające nadzoru kuratora sądowego	34	–

Dane z badania ankietowego przeprowadzonego w placówkach oświatowych miasta.

Do najczęściej występujących wśród uczniów zachowań negatywnych należały: palenie papierosów, dyskryminacja w grupie rówieśniczej, agresja i przemoc w grupie rówieśniczej, udział w grupach negatywnych oraz przypadki wymagające nadzoru kuratora sądowego. W opinii 6 przedstawicieli badanych placówek skala tych zachowań i zjawisk negatywnych w ostatnich trzech latach spadała, natomiast wg przedstawiciela jednej z placówek negatywne zachowania nasilają się. Trudności z odpowiedzią na to pytanie miał jeden z uczestników badania.

Tabela 43. Występowanie zjawisk patologicznych w otoczeniu rodzinnym uczniów z miasta

rodzaj zjawiska	obecność poszczególnych cech	
	liczba ujawnionych przypadków	nie występuje
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	65	–
zaniedbanie dziecka	89	2
uzależnienia (alkoholizm, narkomania)	49	3
przemoc w rodzinie	9	4
wykorzystywanie seksualne dzieci	–	8
przestępczość	–	8

Dane z badania ankietowego przeprowadzonego w placówkach oświatowych miasta.

Jeśli chodzi o zjawiska patologiczne w otoczeniu rodzinnym uczniów, ankietowani potwierdzili przypadki zaniedbania dziecka (89 przypadków), bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (65), uzależnień (49) oraz przemocy w rodzinie (9). Zdaniem 4 badanych w ostatnich trzech latach skala zjawisk negatywnych w środowisku rodzinnym uczniów nie zwiększyła się, natomiast

2 ankietowanych potwierdziło zwiększenie liczby zjawisk patologicznych w rodzinach uczniów. Przedstawiciele 2 placówek nie potrafili wypowiedzieć się w tej kwestii.

Działania profilaktyczne adresowane do uczniów podejmowane na terenie szkół

We wszystkich ankietowanych placówkach podejmowane są różnorodne działania wychowawcze i profilaktyczne. Wśród nich prowadzone są warsztaty, pogadanki z uczniami, godziny wychowawcze, prelekcje z psychologiem, spotkania z policją, spektakle teatralne, indywidualne rozmowy z uczniami oraz kontakty z instytucjami wspierającymi szkołę. Placówki edukacyjne aktywnie promują zdrowy styl życia, dostarczają informacji na temat skutków zachowań ryzykownych, wspierają rozwój umiejętności psychospołecznych, stwarzają możliwości rozwoju zainteresowań, zapoznają młodzież z obowiązującym prawem oraz wyrabiają nawyki poszanowania go, a także kształtują postawę odpowiedzialności za własne życie i zdrowie oraz organizują zajęcia z profilaktyki uzależnień.

W szkołach prowadzone były następujące programy profilaktyczne i edukacyjne: „Trzymaj formę”, „Witamy wiosnę zdrowo i na sportowo”, „Dorastam, więc jestem siebie świadomy”, „Bezpieczny uczeń na drodze”, „Nasze małe działania chroniące środowisko”, „Stop agresji i przemocy”, „Znajdź właściwe rozwiązanie”, „Czyste powietrze wokół nas”, „Młodość trzeźwość”. Organizowano również warsztaty profilaktyczne: „Profilaktyka zaburzeń depresyjnych wśród młodzieży w wieku 16-17 lat”, „Wybierz życie – pierwszy krok”, „Mechanizmy uzależnień – na rozdrożach”.

Ponadto nauczyciele z niektórych placówek uczestniczyli w szkoleniach: „Dopalacze jako współczesny środek psychoaktywny”, „Dopalacze”, „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie” oraz „Problemy związane z chorobą alkoholową”.

Działania skierowane do rodziców uczniów podejmowane przez szkoły

We wszystkich ankietowanych placówkach podejmowane są różnorodne działania skierowane do rodziców. Organizowane są warsztaty, pogadanki i spotkania profilaktyczne dotyczące dopalaczy, uzależnień, komunikacji w rodzinie, bezpieczeństwa w sieci. Prowadzone są także indywidualne rozmowy pedagogów, psychologów i wychowawców z rodzicami uczniów stwarzających problemy wychowawcze.

Szkoły wspierają rodziców dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, analizują i informują ich o postępach uczniów oraz proponują odpowiednie formy pomocy. Ankietowani wspomnieli również o udostępnianiu rodzicom ulotek z zakresu uzależnień,

promowaniu instytucji pomocowych i zorganizowaniu spotkań z psychologiem z cyklu: „Jak rozmawiać z nastolatkiem” i „Współczesne zagrożenia”.

Działania konieczne do przeprowadzenia w celu usprawnienia funkcjonowania placówek i polepszenia efektywności procesu kształcenia i wychowania

Według ankietowanych niezbędne jest zwiększenie dofinansowania szkół, z przeznaczeniem na zatrudnienie logopedy, psychologa, specjalisty terapii pedagogicznej i doradcy zawodowego w placówkach, które takich etatów nie posiadają, doposażenie sal informatycznych, rozwinięcie oferty zajęć pozalekcyjnych, wzmocnienie współpracy z rodzicami i Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną oraz zmniejszenie liczby uczniów w klasach. Należy także lepiej dopasować rozkład jazdy komunikacji miejskiej do potrzeb i planu zajęć oraz uaktywnić Straż Miejską, aby częściej patrolowała okolice szkół w czasie przerw.

Najpilniejsze do zaspokojenia potrzeby uczniów

Wskazując najpilniejsze potrzeby dzieci i młodzieży, badani zwrócili uwagę na zapewnienie poczucia bezpieczeństwa i wsparcia zarówno w szkole, jak i w domu rodzinnym, zwiększenie zainteresowania ze strony rodziców sprawami dzieci, a także potrzebę akceptacji, sprawiedliwego traktowania, wzmocniania wiary we własne możliwości oraz rozwoju zainteresowań i zdolności. Respondenci za konieczne uznali także rozszerzenie pomocy materialnej, objęcie programem dożywiania większej liczby uczniów oraz organizowanie specjalistycznych zajęć dostosowanych do rozpoznanych potrzeb i problemów psychofizycznych (wg orzeczeń i opinii Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej).

Współpraca szkół z instytucjami i organizacjami wspierającymi dzieci, młodzież i rodziny

Przedstawiciele wszystkich ankietowanych placówek uznali współpracę z instytucjami i organizacjami wspierającymi dzieci, młodzież i rodziny za zadowalającą. Do podmiotów tych zaliczyli: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Urząd Miasta, Policję, Straż Miejską, Sąd Rodzinny ds. rodzinnych i nieletnich, kuratorów sądowych, Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Caritas, Stowarzyszenie „Zrozumieć ich świat”, Fundację DKMS oraz placówki oświatowe.

Współpraca szkół z rodzicami uczniów

Przedstawiciele 5 placówek uznali współpracę z rodzicami uczniów za zadowalającą, według jednego uczestnika badania współpraca ta jest niewystarczająca, natomiast 2 ankietowanych nie było w stanie udzielić jednoznacznej odpowiedzi na to pytanie. W jej ramach odbywają się zebrania ogólne, zebrania klasowe z wychowawcami, jak również konsultacje indywidualne, kontakty telefoniczne i korespondencyjne, organizowane są prelekcje, warsztaty, pogadanki i szkolenia oraz spotkania dotyczące trudności wychowawczych, prowadzona jest również pedagogizacja rodziców. Ponadto w niektórych szkołach podpisywane są kontrakty między uczniem, nauczycielem i rodzicem. Rodzice aktywnie uczestniczą także w życiu szkoły, pomagając przy organizacji np. Dni otwartych.

Ankietowani, którzy uznali współpracę za niezadowalającą, zaobserwowali brak zainteresowania postępami dydaktyczno-wychowawczymi i znikome zaangażowanie rodziców w sprawy dzieci oraz sporadyczne kontakty z wychowawcami.

Działania niezbędne do pełniejszego rozpoznania problemów rodzin uczniów w zakresie dysfunkcji, uzależnień i przemocy w rodzinie

Wśród działań niezbędnych do pełniejszego rozpoznania problemów rodzin uczniów w zakresie dysfunkcji, uzależnień i przemocy w rodzinie przedstawiciele placówek oświatowych wymienili potrzebę polepszenia komunikacji pomiędzy instytucjami wspierającymi rodziny (MOPS, GOPS), wsparcia psychologicznego, organizowania spotkań pedagogów szkolnych z pracownikami socjalnymi, a także konieczność monitorowania sytuacji rodzinnej uczniów oraz zwiększenie działań profilaktycznych i przeprowadzenie ankiet dotyczących diagnozy problemów społecznych.

Pomoc oferowana przez szkoły uczniom z rodzin dotkniętych problemem przemocy w rodzinie

W ramach działań szkoły na rzecz uczniów z rodzin dotkniętych problemem przemocy ankietowani wymieniali m.in. obejmowanie pomocą psychologiczno-pedagogiczną (terapia, porady i konsultacje), przeprowadzanie indywidualnych rozmów wspierających, kierowanie do specjalistów i instytucji pomocowych funkcjonujących w obszarze przeciwdziałania przemocy, współpracę z policją, kuratorami sądowymi, MOPS-em i Zespołem Interdyscyplinarnym, wsparcie ze strony wychowawcy i całej społeczności szkolnej, a także zapewnienie całodobowej opieki oraz edukację.

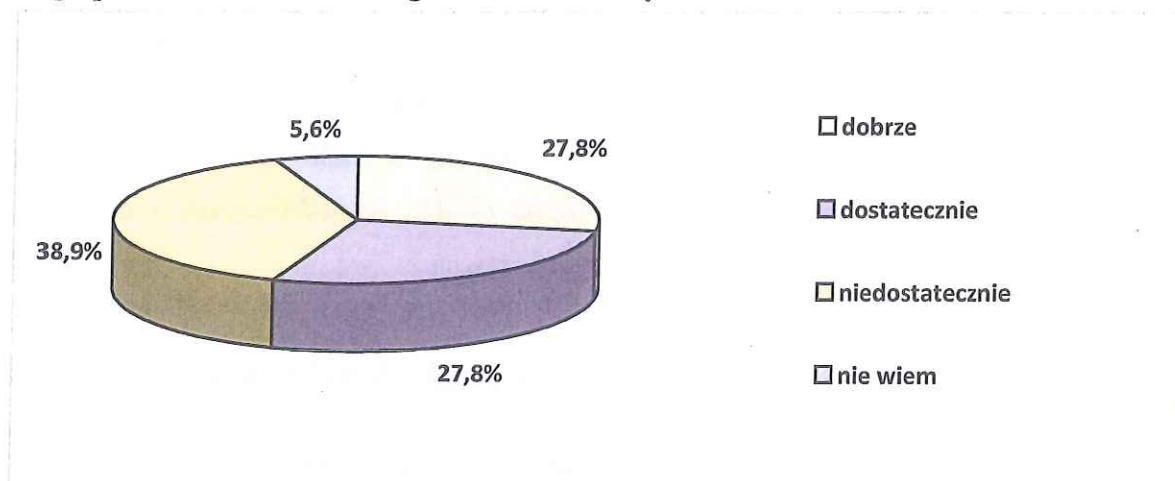
Współpraca szkół z Policją i innymi instytucjami lub organizacjami w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Wszystkie ankietowane placówki współpracują z Policją i innymi instytucjami lub organizacjami w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W jej ramach organizowane są akcje profilaktyczne, prelekcje dla uczniów, pogadanki dla rodziców, konsultacje, zajęcia edukacyjne oraz spotkania z pracownikami ośrodków pomocy społecznej. Placówki oświatowe są w stałym kontakcie z przedstawicielami policji, kuratorami zawodowymi i instytucjami pomocowymi, na bieżąco informują o zaistniałych problemach i wykroczeniach uczniów. Ponadto pedagodzy i psycholodzy z międzyrzeckich szkół uczestniczą w pracach Zespołu Interdyscyplinarnego, a także opracowują procedury w zakresie bezpieczeństwa dzieci w ramach programu „Chrońmy dzieci”.

Organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży w mieście w opinii mieszkańców

O wyrażenie swoich opinii na temat organizacji i zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży w mieście poproszono także przedstawicieli społeczności lokalnej. Rozkład uzyskanych odpowiedzi ilustruje poniższy wykres.

Wykres 18. Jak Pani/Pan ocenia działania podejmowane w mieście w zakresie organizacji i zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

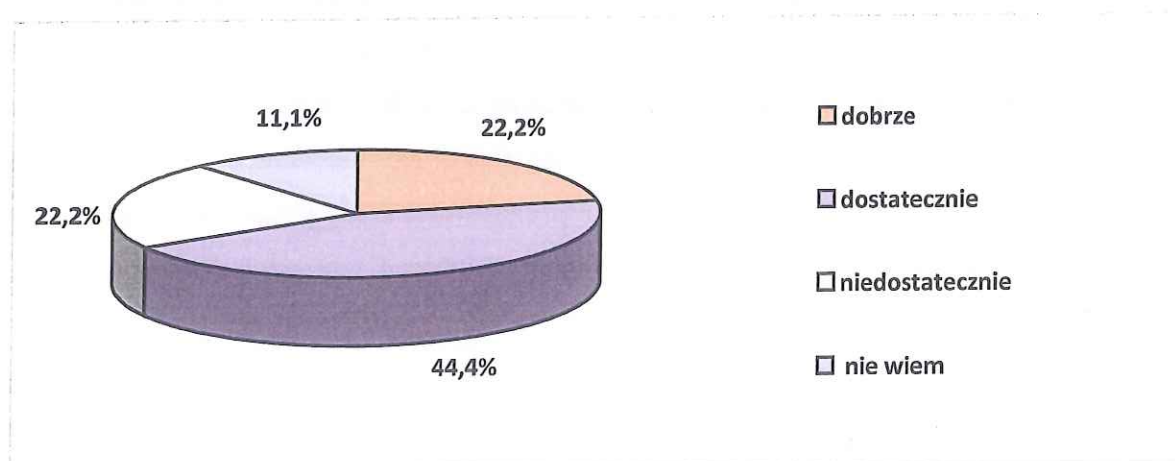
Według 27,8% ankietowanych organizacja i zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży w mieście są dobre, tyle samo respondentów uznało, że są one dostateczne. Jednocześnie 38,9% badanych oceniło je jako niedostateczne. Zdania w tej kwestii nie wyraziło 5,6% pytanych.

Uczestnicy badania zgłaszali także propozycje działań, które należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji dzieci i młodzieży. Najczęściej postulowali rozszerzenie oferty bezpłatnych

zajęć pozalekcyjnych i kółek zainteresowań, atrakcyjne zagospodarowanie czasu wolnego, budowę placów zabaw i siłowni plenerowych, organizowanie wypoczynku letniego i zimowego oraz utworzenie nowych placówek wsparcia dziennego. Za równie ważne respondenci uznali poszerzenie dostępu do profesjonalnej kadry animatorów zajęć, stworzenie systemu bezpłatnej pomocy w uczeniu się i odrabianiu lekcji oraz uatrakcyjnienie oferty nauczania w szkołach gimnazjalnych. Według ankietowanych należy również uczynić szkoły bardziej przyjazne i zaangażowane w przewyżnianie trudności uczniów.

W badaniu ankietowym zapytano również mieszkańców o realizowane w mieście działania edukacyjne, wychowawcze i profilaktyczne adresowane do rodzin i dzieci, czynniki ograniczające prawidłowy rozwój dzieci i młodzieży oraz czynniki ograniczające w największym stopniu prawidłowe funkcjonowanie rodzin w mieście. Rozkład odpowiedzi oceniających działania edukacyjne, wychowawcze i profilaktyczne adresowane do rodzin i dzieci ilustruje poniższy wykres.

Wykres 19. Jak Pani/Pan ocenia realizowane w mieście działania edukacyjne, wychowawcze i profilaktyczne adresowane do rodzin i dzieci?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Realizowane w mieście działania edukacyjne, wychowawcze i profilaktyczne adresowane do rodzin i dzieci zostały ocenione jako dostateczne przez 44,4% badanych, a jako dobre przez 22,2% respondentów. Jednocześnie 22,2% pytanych uznało je za niedostateczne. Opinii w tej sprawie nie przedstawiło 11,1% ankietowanych.

Odpowiadając na pytanie, jakie czynniki ograniczają prawidłowy rozwój dzieci i młodzieży, respondenci wymieniali najczęściej niedostateczną ofertę zajęć pozalekcyjnych i kółek zainteresowań, niewystarczającą organizację czasu wolnego po zajęciach w szkole i brak alternatywnych form spędzania czasu wolnego oraz niedostatek atrakcyjnych obiektów dla młodzieży. Za równie ważne uznano zbyt małe zainteresowanie ze strony rodziców, słabą

współpracę opiekunów ze szkołami, problemy i dysfunkcje występujące w domu, związane głównie z alkoholizmem, brak wykształcenia i świadomości, co jest dla dzieci najlepsze oraz bierność życiową i niski potencjał intelektualny rodziców.

Uczestnicy badania zwrócili także uwagę na zagrożenia płynące z nadmiernego korzystania z nowoczesnych technologii, uzależnienie od gier komputerowych, nadmierne znaczenie telewizji i portali społecznościowych w rozwoju dzieci oraz zły wpływ rówieśników. Wspomniano także o niedostatecznym dostępie do specjalistycznej kadry, niewystarczająco wyszkolonych pracowników dydaktycznych w szkołach oraz przeciążeniu dzieci nauką i obowiązkami, co skutkuje brakiem czasu na relaks, zabawę i sport.

Z kolei identyfikując czynniki ograniczające w największym stopniu prawidłowe funkcjonowanie rodzin w mieście, ankietowani najczęściej wskazywali brak miejsc pracy i wynikający z tego niski status materialny rodzin. Bezrobocie zaś i związane z nim problemy finansowe mają bezpośredni i najczęściej negatywny wpływ na właściwe funkcjonowanie rodzin. Za równie ważne badani uznali uzależnienia, szczególnie alkoholizm, eurosieroctwo będące efektem emigracji zarobkowej rodziców, przesadne koncentrowanie się na życiu zawodowym rodziców i wynikający z tego brak czasu dla dzieci, a także bierne oczekiwanie na pomoc państwa i nadmierną roszczeniowość, niski potencjał intelektualny oraz brak mieszkań i zbyt duże koszty najmu. Według niektórych mieszkańców istotnymi czynnikami mającymi wpływ na funkcjonowanie rodzin są również środowisko oraz słabe efekty uczenia w szkołach kultury osobistej, uprzejmości i wrażliwości dla drugiego człowieka.

19. SYTUACJA OSÓB STARSZYCH

Struktura wiekowa ludności miasta Międzyrzec Podlaski jest w pewnym sensie potwierdzeniem tendencji obserwowanej w ostatnich latach na terenie kraju. Można zaobserwować wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym przy jednoczesnym spadku populacji osób w wieku przedprodukcyjnym, co świadczy o starzeniu się społeczności miasta. W latach 2013-2015 udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności wynosił odpowiednio: 16,84%, 17,48 i 18,21%. Dane szczegółowe zawiera poniższa tabela.

Tabela 44. Osoby w wieku poprodukcyjnym w strukturze ludności miasta w latach 2013-2015

	2013	2014	2015
liczba mieszkańców miasta ogółem	17 117	17 102	17 024
liczba osób w wieku poprodukcyjnym	2 882	2 990	3 100
udział osób w wieku poprodukcyjnym w ludności miasta	16,84%	17,48%	18,21%

Dane Urzędu Miasta Międzyrzec Podlaski.

Tendencja starzenia się społeczeństwa wymusza zmiany organizacyjne w funkcjonowaniu rodzin zobligowanych moralnie i prawnie do opieki nad członkiem rodziny, ale też jest istotną przesłanką do reorganizacji lokalnego rynku usług społecznych, z uwagi na konieczność dostosowania tych usług do potrzeb osób niesamodzielnych, niepełnosprawnych i wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Należy zauważyć, że wśród beneficjentów pomocy społecznej udzielanej przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Międzyrzeczu Podlaskim, w 2015 r. było 61 osób w wieku 61-70 lat oraz 42 osoby w wieku 71 lat i więcej.

W ramach swojej działalności MOPS świadczy także usługi opiekuńcze. Jest to szczególna forma pomocy kierowana przede wszystkim do osób starszych, chorych i samotnych, które pozbawione są opieki i pomocy ze strony rodziny. Usługi te polegają na pomocy w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, pielęgnacji oraz zapewnieniu kontaktu z otoczeniem. W latach 2013-2015 Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Międzyrzeczu Podlaskim przyznawał tego rodzaju świadczenie odpowiednio: 41, 43 i 49 osobom z terenu miasta.

Warto dodać, że od 2007 r. przy Miejskim Ośrodku Kultury funkcjonuje Uniwersytet Trzeciego Wieku w Międzyrzeczu Podlaskim, będący filią Lubelskiego UTW. Do podstawowych działań uniwersytetu należą: aktywizacja społeczna, stymulowanie rozwoju osobowego oraz intelektualnej, psychicznej i fizycznej sprawności osób starszych, prowadzenie działalności edukacyjnej, kulturalnej, twórczej i krajoznawczej oraz upowszechnienie profilaktyki gerontologicznej. W zajęciach UTW uczestniczy ok. 80 słuchaczy. Zaspokajaniem potrzeb społecznych, kulturalnych i rekreacyjno-sportowych zajmuje się także Klub Seniora oraz Oddział Rejonowy Polskiego Związku Emerytów Rencistów i Inwalidów.

Z przeprowadzonego na potrzeby niniejszego opracowania badania ankietowego wynika, że 8% jego uczestników uznało osoby starsze za grupę najbardziej zagrożoną marginalizacją i wykluczeniem społecznym, a działania podejmowane w mieście na rzecz wsparcia osób starszych wskazało jako najbardziej niezadowolające 3,3% respondentów.

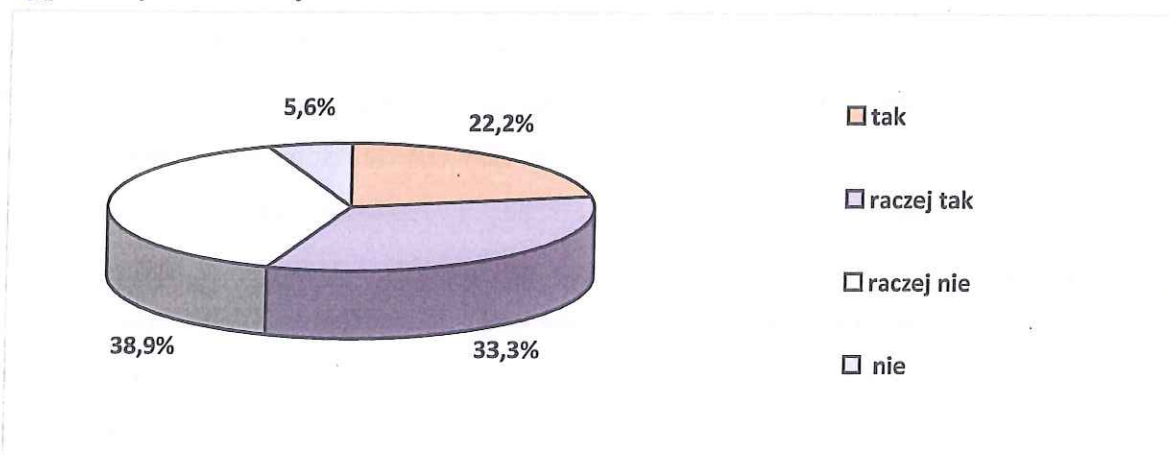
Odpowiadając na pytanie, jakie problemy najczęściej dotyczą osób starszych w mieście, respondenci wskazywali głównie samotność oraz brak zainteresowania i opieki ze strony rodziny, a także niedostateczny dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej, w szczególności do lekarzy specjalistów. Za równie ważne bolączki uznali niepełnosprawność, brak ofert pracy i możliwości kontynuowania aktywności zawodowej, niski poziom życia i niewystarczające środki finansowe (niewielkie emerytury) oraz trudności

komunikacyjne. Ankietowani zwrócili także uwagę na brak ofert kulturalnych i rekreacyjnych skierowanych do seniorów oraz niedostateczną pomoc w nagłych wypadkach.

W ankiecie znalazło się też pytanie dotyczące działań, jakie należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób starszych. Najczęściej postulowano budowę Domu Dziennego Pobytu na terenie miasta, stworzenie systemu całodobowej opieki nad osobami wymagającymi tego rodzaju pomocy, zorganizowanie wsparcia wolontariuszy oraz zwiększenie dostępu do świadczeń opieki medycznej, szczególnie do lekarzy specjalistów i badań profilaktycznych. Według badanych konieczna jest również aktywizacja i integracja seniorów ze społecznością lokalną oraz stworzenie placówki umożliwiającej realizację zawodową i społeczną osób starszych.

Pragnąc poznać opinie mieszkańców na temat sytuacji osób starszych, zawarto w ankiecie pytanie odnoszące się do uwzględniania potrzeb osób starszych w działaniach realizowanych na terenie miasta. Rozkład uzyskanych odpowiedzi ilustruje poniższy wykres.

Wykres 20. Czy Pani/Pana zdaniem w działaniach realizowanych na terenie miasta uwzględnia się potrzeby osób starszych?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Większość badanych (łącznie 55,5%) stwierdziła, że w działaniach realizowanych na terenie miasta uwzględnia się lub raczej uwzględnia się potrzeby osób starszych. Jednocześnie 38,9% respondentów było przeciwnego zdania. Opinii w tej sprawie nie wyraziło 5,6%. Taki podział wskazań może sugerować, iż problemy osób starszych są dostrzegane przez mieszkańców, a działania adresowane do seniorów zostały pozytywnie ocenione przez większość ankietowanych. Z pewnością dla lepszego rozpoznania potrzeb osób starszych w mieście należałoby przeprowadzić odpowiednie badania adresowane tylko i wyłącznie do tej grupy wiekowej, bowiem 77,78% uczestników badania wykonywanego na potrzeby opracowania niniejszego dokumentu to osoby poniżej 55. roku życia, a 22,22% to

osoby z grupy wiekowej 56-65 lat, natomiast osoby powyżej 65. roku życia, czyli najbardziej uwrażliwione na kwestie odnoszące się do grupy seniorów, nie były w ogóle reprezentowane.

20. SYTUACJA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Schorzeniami, które najczęściej przyczyniają się do niepełnosprawności, są choroby układu krążenia oraz dysfunkcje narządu ruchu. Z uwagi na to, że, jedynym pełnym badaniem, którego wyniki pozwalają ustalić liczbę osób niepełnosprawnych oraz umożliwiają ich charakterystykę, są narodowe spisy powszechne, w analizie sytuacji tej grupy ludności miasta wykorzystano dane z ostatniego opublikowanego spisu, który został przeprowadzony w 2002 roku.

Z danych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, iż w 2002 roku w mieście Międzyrzec Podlaski mieszkały ogółem 2 542 osoby niepełnosprawne. Były wśród nich 1 363 kobiety i 1 180 mężczyzn. W ramach ogólnej liczby osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w mieście odnotowano 2 265 osób niepełnosprawnych prawnie i 278 osób niepełnosprawnych tylko biologicznie. Udział osób dotkniętych niepełnosprawnością w ogóle ludności miasta wynosił 14,6%.

Informacje, które w pewnym stopniu umożliwiają obserwację zachodzących w kolejnych latach zmian liczebności osób niepełnosprawnych w mieście oraz wskazanie trendu tych zmian, zawierają dane dotyczące liczby rodzin w mieście, korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności. Z danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Międzyrzeczu Podlaskim wynika, że w latach 2013-2015 niepełnosprawność była czwartym, pod względem liczby beneficjentów, powodem przyznawania pomocy społecznej w mieście. Poniższa tabela przedstawia dane na temat liczby rodzin oraz liczby osób w tych rodzinach, które korzystały z pomocy społecznej świadczonej przez MOPS w latach 2013-2015.

Tabela 45. Rodziny w mieście korzystające z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w latach 2013-2015

	2013	2014	2015
liczba rodzin	235	210	218
liczba osób łącznie w rodzinach	595	491	469

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Międzyrzeczu Podlaskim.

W 2013 r. z pomocy społecznej udzielonej przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Międzyrzeczu Podlaskim z powodu niepełnosprawności skorzystało 235 rodzin liczących 595 osób. Ponadto w 2013 r. wypłacono 1 056 świadczeń (na łączną kwotę 79 500 zł) w postaci dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego. W 2014 r. z pomocy MOPS-u z powodu niepełnosprawności skorzystało 210 rodzin liczących 491 osób. W tym samym roku wypłacono 1 038 świadczeń (na łączną kwotę 78 320 zł) w postaci dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego. W ostatnim roku analizy ze wsparcia MOPS-u z powodu niepełnosprawności skorzystało 218 rodzin liczących 469 osób. Wypłacono także 971 dodatków do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego (na łączną kwotę 76 380 zł).

Warto w tym miejscu przytoczyć informacje Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Białej Podlaskiej, dotyczące orzeczeń o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności (z uwzględnieniem orzeczonego stopnia niepełnosprawności). Ze względu na brak możliwości wygenerowania danych dotyczących wyłącznie mieszkańców miasta Międzyrzec Podlaski, w poniższej tabeli zawarto szczegółowe informacje odnoszące się do mieszkańców całego powiatu.

Tabela 46. Orzeczenia o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności wydane mieszkańcom powiatu w latach 2013-2015

	2013	2014	2015
liczba orzeczeń o niepełnosprawności wydanych dzieciom do lat 16	182	175	203
liczba orzeczeń o stopniu niepełnosprawności wydanych mieszkańcom powyżej 16. roku życia	538	453	509
w tym o znacznym stopniu niepełnosprawności	153	127	183
w tym o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności	188	157	185
w tym o lekkim stopniu niepełnosprawności	197	169	141

Dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Białej Podlaskiej.

Z przedstawionych danych wynika, że w analizowanym okresie wahała się zarówno liczba orzeczeń wydanych dzieciom, jak i liczba orzeczeń wydanych osobom dorosłym z powiatu. Podobnie wahaniom ulegała liczba decyzji o znacznym i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, zmniejszała się natomiast liczba orzeczeń o lekkim stopniu niepełnosprawności.

Osoby niepełnosprawne zamieszkałe w mieście Międzyrzec Podlaski mogą korzystać ze wsparcia finansowego udzielanego przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Białej Podlaskiej, które dysponuje środkami na dofinansowanie uczestnictwa w turnusach

rehabilitacyjnych, zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, likwidacji barier architektonicznych, technicznych lub w komunikowaniu się, dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych oraz dofinansowanie do działalności bieżącej warsztatów terapii zajęciowej. Poniższa tabela przedstawia dane na temat liczby osób niepełnosprawnych z miasta, które w latach 2013-2015 skorzystały z tego wsparcia.

Tabela 47. Wsparcie udzielone przez PCPR niepełnosprawnym mieszkańcom miasta w latach 2013-2015

	2013	2014	2015
liczba osób niepełnosprawnych z miasta, którym dofinansowano uczestnictwo w turnusach rehabilitacyjnych	28	44	34
liczba osób niepełnosprawnych z miasta, którym dofinansowano zakup sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych, środków pomocniczych	190	105	151
liczba osób niepełnosprawnych z miasta, którym dofinansowano likwidację barier architektonicznych, technicznych, w komunikowaniu się	7	5	7

Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Białej Podlaskiej.

W Międzyrzeczu Podlaskim działają także jednostki i organizacje, z pomocy których mogą korzystać osoby niepełnosprawne, są to: Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi, Warsztat Terapii Zajęciowej, Punkt Informacyjny dla Osób Niepełnosprawnych i Starszych, Podlaskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych, Polski Związek Niewidomych koło w Międzyrzeczu Podlaskim i Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych „Zrozumieć Ich Świat”. Ponadto w Zespole Placówek Oświatowych nr 3 w Międzyrzeczu Podlaskim i w Świetlicy Socjoterapeutycznej w Międzyrzeczu Podlaskim funkcjonują klasy i grupy integracyjne.

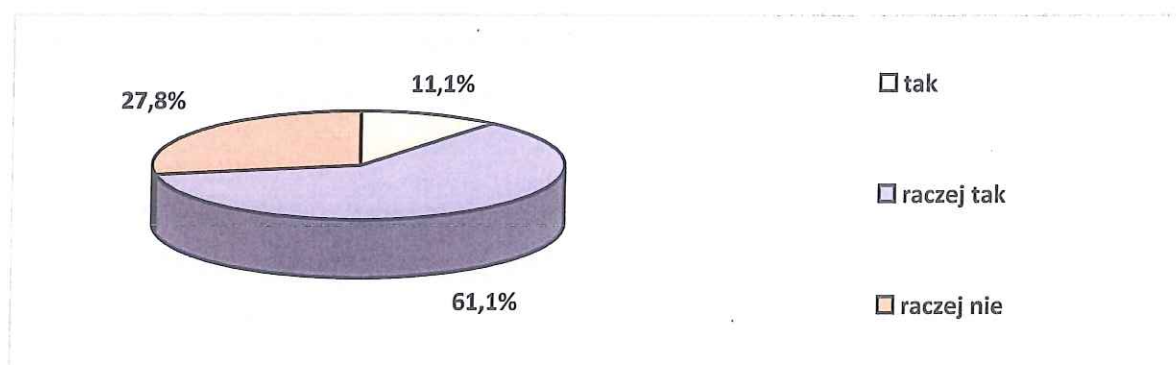
W przeprowadzonym na potrzeby niniejszego opracowania badaniu ankietowym zapytano mieszkańców o problemy, jakie najczęściej dotyczą osób niepełnosprawnych oraz o działania, jakie należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób niepełnosprawnych w mieście. Odpowiadając na pytanie, z jakimi problemami borykają się osoby niepełnosprawne, ankietowani wskazywali przede wszystkim niedostosowanie infrastruktury miejskiej i budynków użyteczności publicznej, bariery architektoniczne, brak miejsc pracy, a także trudności komunikacyjne oraz niewystarczający dostęp do lekarzy specjalistów i usług rehabilitacyjnych. Niektórzy badani zwrócili również uwagę na trudną sytuację ekonomiczną oraz niewielkie zaangażowanie osób zdrowych w wolontariat na rzecz osób niepełnosprawnych.

Z kolei w odpowiedzi na pytanie o działania, jakie należy podjąć, aby poprawić sytuację osób niepełnosprawnych i ich rodzin, najczęściej wymieniano poprawę infrastruktury i dostępu do budynków użyteczności publicznej poprzez likwidację barier architektonicznych (budowa podjazdów, obniżanie krawężników, dostosowanie wejść), ułatwienie dostępu do świadczeń opieki medycznej, utworzenie nowych stanowisk pracy, polepszenie warunków lokalowych ośrodków pracujących na rzecz osób niepełnosprawnych, oraz wsparcie asystenta rodziny zapewniającego pomoc w codziennych sprawach, a także integrację osób niepełnosprawnych ze społecznością lokalną i zwiększenie nakładów finansowych na świadczenia.

W kolejnych pytaniach uczestnicy badania ankietowego zostali poproszeni o ocenę realizowanych w mieście działań adresowanych do osób niepełnosprawnych. Zdecydowana większość badanych (72,2%) stwierdziła, że w realizowanych działaniach uwzględnia się lub raczej uwzględnia się potrzeby osób niepełnosprawnych. Przeciwnego zdania było 27,8% respondentów.

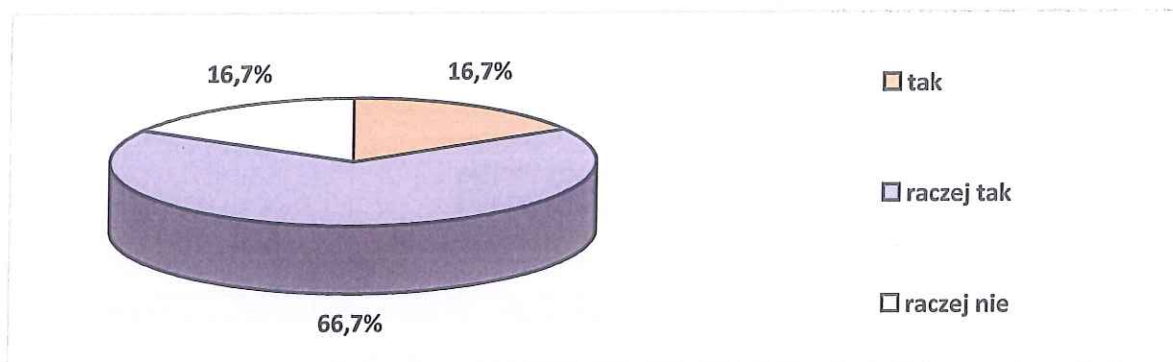
Odpowiadając na pytanie, czy miasto zapewnia wsparcie rodzinom z dziećmi niepełnosprawnymi, łącznie aż 83,4% ankietowanych odpowiedziało, że tak lub raczej tak. Prawie 17% badanych uznało, że miasto takiego wsparcia raczej nie zapewnia. Rozkład uzyskanych odpowiedzi ilustrują poniższe wykresy.

Wykres 21. Czy Pani/Pana zdaniem w działaniach realizowanych na terenie miasta uwzględnia się potrzeby osób niepełnosprawnych?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Wykres 22. Czy Pani/Pana zdaniem miasta zapewnia wsparcie rodzinom z dziećmi niepełnosprawnymi?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Należy odnotować, iż problemy osób niepełnosprawnych i ich rodzin są w mieście na tyle istotne, że zauważa je większość ankietowanych mieszkańców. Jednocześnie 8% uczestników badania zaliczyło osoby niepełnosprawne i ich rodziny do grup szczególnie zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym, a 4,1% ankietowanych wskazało problemy osób niepełnosprawnych wśród niekorzystnych zjawisk najbardziej uwidaczniających się w mieście. Wypływa stąd wniosek, że osoby niepełnosprawne w mieście nie są izolowane. Mogą liczyć na zrozumienie lokalnej społeczności i wsparcie instytucji pomocowych, choć w powszechnym odczuciu oferowane im wsparcie i podejmowane na ich rzecz działania nie są w pełni dostosowane do potrzeb.

Biorąc pod uwagę wszystkie dane dotyczące sytuacji osób niepełnosprawnych zgromadzone na potrzeby tego opracowania diagnostycznego, trzeba zaliczyć tę kwestię do istotnych problemów, z jakimi muszą się zmierzyć instytucje pomocowe działające na terenie miasta.

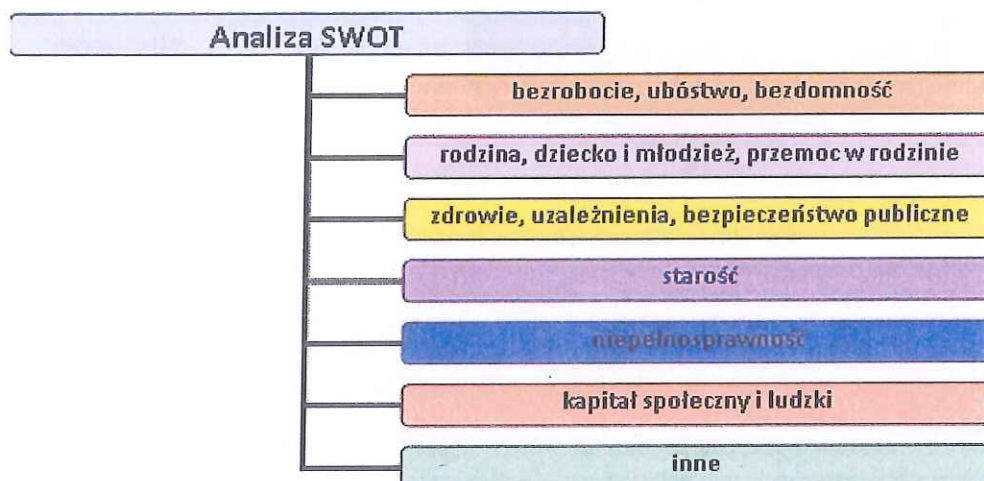
21. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT opiera się na wspólnym usystematyzowaniu posiadanych informacji z danego obszaru poprzez przyporządkowanie ich do jednej z czterech grup (mocne strony, słabe strony, szanse i zagrożenia). Przedstawiona poniżej analiza została przeprowadzona w ujęciu: mocne strony i słabe strony to czynniki zależne od nas (te, na które mamy wpływ planistyczny i zarządczy), a szanse i zagrożenia, to czynniki obiektywne, na które nie mamy bezpośredniego wpływu sprawczego.

Niniejsza analiza obejmuje następujące obszary: bezrobocie, ubóstwo, bezdomność; rodzina, dziecko i młodzież, przemoc w rodzinie; zdrowie, uzależnienia, bezpieczeństwo

publiczne; starość; niepełnosprawność; kapitał społeczny i ludzki. Wzięto także pod uwagę kwestie spoza wymienionych obszarów.

Diagram 1. Obszary analizy SWOT

BEZROBOCIE, UBÓSTWO, BEZDOMNOŚĆ	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • podejmowanie działań mających na celu pozyskiwanie inwestorów mogących tworzyć nowe miejsca pracy (specjalna strefa nowoczesnych usług i produkcji) • stwarzanie przez samorząd warunków do rozwoju przedsiębiorczości wśród mieszkańców (preferencyjne zasady opodatkowania dla nowych inwestorów) • prowadzenie działań mających na celu aktywizację zawodową osób bezrobotnych • podejmowanie działań na rzecz ograniczenia bezrobocia wśród różnych grup wiekowych, w tym osób powyżej 45. roku życia • prowadzenie działań na rzecz przeciwdziałania bezrobociu wśród kobiet • upowszechnianie wśród osób bezrobotnych informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego i szkoleniach zawodowych • pozyskiwanie środków finansowych z funduszy zewnętrznych na przeciwdziałanie bezrobociu (m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej) • organizowanie akcji charytatywnych na rzecz osób ubogich i zagrożonych ubóstwem (Szlachetna Paczka – program organizowany przez stowarzyszenie „Wiosna”, zbiórka 	<ul style="list-style-type: none"> • niepodejmowanie działań zmierzających do tworzenia w mieście podmiotów ekonomii społecznej (np. spółdzielnie socjalne), mogących tworzyć nowe miejsca pracy • brak oferty sektora pozarządowego wspierającej osoby bezrobotne w mieście • niedostateczne środki finansowe umożliwiające tworzenie mieszkań socjalnych • niski poziom wykształcenia osób długotrwale bezrobotnych • alkoholizm • niewielkie zainteresowanie podejmowaniem zatrudnienia przez osoby bezrobotne i biedne

<p>produktów żywnościowych w marketach przez OSP i stowarzyszenie „Podaj Dziecku Pomocną Dłoń”)</p> <ul style="list-style-type: none"> • podejmowanie działań służących ograniczeniu zjawiska dziedziczenia biedy • realizowanie programów lub projektów na rzecz osób zagrożonych i dotkniętych ubóstwem • diagnozowanie problemu bezdomności w mieście • funkcjonowanie na terenie miasta organizacji pozarządowych zajmujących się problemami osób bezdomnych lub zagrożonych bezdomnością (Fundacja Tarkowskich – Dom Pomocy „Słoneczny”) • tworzenie nowych miejsc pracy • wykwalifikowana kadra pomocy społecznej pracująca z osobami bezrobotnymi • podejmowanie pracy za granicą 	
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • realne zainteresowanie potencjalnych inwestorów tworzeniem nowych miejsc pracy na terenie miasta • rosnące zainteresowanie podejmowaniem własnej działalności gospodarczej przez mieszkańców miasta • pozyskiwanie zatrudnienia na lokalnym rynku pracy przez osoby objęte działaniami aktywizującymi • zmniejszająca się liczba osób długotrwale bezrobotnych • stale rosnąca liczba ofert pracy dla osób bezrobotnych • wzrastające zainteresowanie usługami poradnictwa zawodowego oraz udziałem w szkoleniach zawodowych przez osoby bezrobotne • dysponowanie środkami finansowymi z funduszy zewnętrznych umożliwiających ograniczanie bezrobocia • przyczyniająca się do łagodzenia skutków bezrobocia oferta organizacji pozarządowych • realne zainteresowanie społeczności lokalnej problemami osób ubogich i włączanie się w działania mające na celu zaspokojenie potrzeb ubogich (wolontariat) • malejąca liczba osób zagrożonych bezdomnością i bezdomnych • włączanie się organizacji pozarządowych funkcjonujących w mieście w rozwiązywanie problemów osób zagrożonych bezdomnością i bezdomnych • rozbudowa poradnictwa zawodowego w PUP • powstawanie nowych miejsc pracy 	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost poziomu bezrobocia wśród kobiet • brak działań mających na celu tworzenie przez osoby bezrobotne podmiotów ekonomii społecznej • zwiększająca się skala zjawiska dziedziczenia biedy w mieście • postępujące zjawisko ubożenia mieszkańców miasta • stale rosnące zapotrzebowanie na mieszkania socjalne • alkoholizm • wielopokoleniowe bezrobocie i bieda • emigracja wykształconej młodzieży • zjawisko nielegalnego zatrudnienia

<ul style="list-style-type: none"> • wyjazdy do pracy za granicę • projekty unijne • tworzenie nowych zakładów pracy 	
---	--

RODZINA, DZIECKO I MŁODZIEŻ, PRZEMOC W RODZINIE	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • analizowanie problemów rodzin, dzieci i młodzieży w mieście • podejmowanie inicjatyw na rzecz przeciwdziałania dysfunkcjom rodzin • zapewnianie przez miasto rodzinom dysfunkcyjnym wsparcia asystentów rodziny • dostęp do poradnictwa specjalistycznego dla rodzin wymagających tej formy wsparcia (Centrum Pomocy Interdyscyplinarnej – psycholog, prawnik) • analizowanie potrzeb osób samotnie wychowujących dzieci • funkcjonowanie na terenie miasta placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (świetlica socjoterapeutyczna) • monitorowanie zapotrzebowania na opiekę przedszkolną (powstanie żłobka) • dysponowanie przez szkolnictwo w mieście bazą dydaktyczną, zapewniającą właściwy rozwój uczniów • oferowanie uczniom zajęć pozalekcyjnych przez placówki oświatowe • organizowanie przez miasto oferty spędzania czasu wolnego adresowanej do dzieci i młodzieży (organizacja półkolonii w okresie letnim) • funkcjonowanie organizacji pozarządowych zajmujących się problemami rodzin (stowarzyszenia „Jedno Serce”, „Podaj Dziecku Pomocną Dłoń”, OSP) • propagowanie idei wolontariatu wśród dzieci i młodzieży • odpowiednio przygotowana kadra do pracy z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie (Centrum Pomocy Interdyscyplinarnej) • prowadzenie poradnictwa i podejmowanie interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (Centrum Pomocy Interdyscyplinarnej) • działanie Zespołu Interdyscyplinarnego • zapewnianie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia • wystarczający dostęp ofiar przemocy w rodzinie do informacji o możliwych formach wsparcia • prowadzenie na terenie miasta akcji 	<ul style="list-style-type: none"> • brak możliwości kierowania sprawców przemocy w rodzinie z miasta do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych • niski potencjał intelektualny • mała liczba zajęć pozalekcyjnych • niewielka aktywność mieszkańców • niska świadomość

<p>uwrażliwiających społeczność lokalną na problemy przemocy w rodzinie</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyspecjalizowana kadra • większa liczba przedszkoli i dostęp do żłobka • zapewnienie rodzinom dysfunkcyjnym asystenta rodziny 	
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • zaspokajająca potrzeby oferta w zakresie opieki przedszkolnej • pozwalająca na utrzymanie i rozwój bazy dydaktycznej szkół sytuacja finansowa miasta • wystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych • dostosowana do potrzeb i oczekiwań dzieci i młodzieży oferta spędzania czasu wolnego • zaangażowanie dzieci i młodzieży z terenu miasta w działania wolontariackie • wystarczająca liczebność i fachowość kadry pracującej z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie • malejąca liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, wymagających umieszczenia w ośrodkach wsparcia • wykształcona kadra służb działających na rzecz rodzin • nadzór kuratorów sądowych • nadzór asystenta rodziny • podnoszenie świadomości społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> • nasilająca się skala problemów rzutujących na prawidłowe funkcjonowanie rodzin w mieście • stale rosnąca liczba rodzin dysfunkcyjnych • wzrost zapotrzebowania na wsparcie asystentów rodziny • nieadekwatne do potrzeb rodzin poradnictwo specjalistyczne • zwiększająca się liczba osób samotnie wychowujących dzieci wymagających wsparcia • stale rosnące zapotrzebowanie na tworzenie placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży • wzrastająca liczba rodzin zgłaszających potrzebę wsparcia ze strony organizacji pozarządowych • nieefektywne poradnictwo i podejmowane interwencje pozostające bez wpływu na zmianę zachowań ofiar i sprawców przemocy w rodzinie • zwiększająca się liczba osób, w stosunku do których istnieje potrzeba podjęcia działań interdyscyplinarnych • wzrastająca liczba osób wymagających działań korekcyjno-edukacyjnych • nasilająca się skala zjawiska przemocy w rodzinie • utrzymujące się społeczne przyzwolenie na stosowanie przemocy w rodzinie • bezradność i bierność w rozwiązywaniu własnych problemów • niekonsekwencja w korzystaniu ze wsparcia specjalistycznego

ZDROWIE, UZALEŻNIENIA, BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • zabezpieczenie przez miasto dostępu do świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, położnictwa, ginekologii i stomatologii • prowadzenie działań na rzecz poszerzenia zakresu świadczeń medycznych • inicjowanie przedsięwzięć propagujących zdrowy styl życia • podejmowanie przez samorząd miasta 	<ul style="list-style-type: none"> • nieprowadzenie działań w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień przez sektor pozarządowy • wysoki poziom bezrobocia • wzrost uzależnień • brak dostępu do lekarzy specjalistów

<p>inicjatyw na rzecz poprawy stanu środowiska naturalnego</p> <ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie działalności terapeutycznej i rehabilitacyjnej w obszarze uzależnień • zapewnienie rodzinom z miasta dotkniętym problemami uzależnień dostępu do pomocy psychospołecznej i prawnej • kierowanie osób uzależnionych na leczenie odwykowe • diagnozowanie w mieście problemu spożywania alkoholu i narkotyków przez nieletnich • funkcjonowanie grup lub instytucji wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych • odpowiednio przygotowana kadra do pracy z osobami uzależnionymi • prowadzenie przez placówki oświatowe działań profilaktycznych, informacyjnych i edukacyjnych w zakresie uzależnień wśród dzieci i młodzieży • realizowanie w placówkach oświatowych programów profilaktyczno-edukacyjnych poświęconych przestępczości i jej negatywnym skutkom społecznym • podejmowanie działań na rzecz poprawy stanu bezpieczeństwa w mieście oraz realizowanie inwestycji mających na celu podniesienie poziomu bezpieczeństwa na drodze • zachęcanie mieszkańców do włączania się w działania na rzecz ochrony przeciwpożarowej, zwalczania klęsk żywiołowych i innych miejscowych zagrożeń • funkcjonowanie klubu AA • działalność Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych • funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego • monitorowanie miasta • dobry dostęp do placówek 	
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • wystarczające zabezpieczenie finansowe i lokalowe prawidłowego dostępu mieszkańców do świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, położnictwa, ginekologii i stomatologii • dostateczne środki finansowe i lokalowe na rozszerzenie zakresu świadczeń medycznych dostępnych dla mieszkańców • wzrastające zainteresowanie zdrowym trybem życia wśród mieszkańców miasta • poprawa stanu środowiska naturalnego w mieście w ostatnich latach • odpowiednio liczebna i fachowa kadra 	<ul style="list-style-type: none"> • nieefektywne działania terapeutyczne i rehabilitacyjne podejmowane w mieście w obszarze uzależnień • wzrastające zapotrzebowanie rodzin dotkniętych problemami uzależnień na pomoc psychospołeczną i prawną • niezadowalające rezultaty leczenia odwykowego z uzależnień • zwiększająca się liczba nieletnich sięgających po alkohol lub narkotyki • wzrastająca liczba osób uzależnionych i współuzależnionych wymagających wsparcia • rosnąca skala zagrożenia przestępczością

<p>pracująca z osobami uzależnionymi</p> <ul style="list-style-type: none"> • wzrastająca świadomość dzieci i młodzieży na temat zagrożeń uzależnieniami • zapewnianie wsparcia osób uzależnionych i współuzależnionych ze strony sektora pozarządowego • stale rosnący poziom bezpieczeństwa mieszkańców miasta oraz poziom bezpieczeństwa na drodze • angażowanie się mieszkańców w działania na rzecz ochrony przeciwpożarowej • utworzenie przychodni specjalistycznych • zmniejszenie liczby uzależnień • podwyższenie świadomości społecznej – traktowanie uzależnień jako problemów społecznych 	<p>nioletnich</p> <ul style="list-style-type: none"> • kradzieże, rozboje • przemoc w rodzinie • brak środków finansowych na leczenie • łatwa dostępność alkoholu i narkotyków • niedostatecznie rozbudowany system profilaktyki uzależnień dla młodzieży
---	--

STAROŚĆ	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • analizowanie sytuacji demograficznej miasta z uwzględnieniem struktury wiekowej mieszkańców • monitorowanie warunków codziennego funkcjonowania osób starszych w mieście • informowanie osób starszych o dostępnych formach pomocy • prowadzenie działań na rzecz wzmocnienia potencjału osób starszych • wystarczająca kadra pracowników świadczących osobom starszym usługi opiekuńcze • funkcjonowanie na terenie miasta instytucji i organizacji świadczących pomoc członkom rodzin sprawujących opiekę nad osobami starszymi • działalność w mieście takich form wsparcia osób starszych, jak: kluby seniora • dostateczna oferta spędzania czasu wolnego dla osób starszych z miasta • zapewnianie miejsca w domach pomocy społecznej osobom starszym, wymagającym całodobowej opieki • stwarzanie osobom starszym warunków do kontynuowania aktywności społecznej, edukacyjnej i zawodowej • uwrażliwianie społeczności lokalnej na problemy i potrzeby osób starszych • funkcjonowanie na terenie miasta organizacji pozarządowych zajmujących się działalnością na rzecz osób starszych • działalność wolontariacka na rzecz osób starszych 	<ul style="list-style-type: none"> • niskie emerytury • mała liczba wolontariuszy • brak funduszy na pokrycie kosztów DPS-u • ograniczona aktywność ze względu na stan zdrowia, apatia, zniechęcenie do podejmowania aktywności • brak poczucia bezpieczeństwa • brak Domu Dziennego Pobytu

<ul style="list-style-type: none"> • funkcjonowanie Klubu Seniora • działalność Uniwersytetu Trzeciego Wieku • usługi opiekuńcze • stałe źródła dochodów • dobre warunki mieszkaniowe i duży zasób czasu • potencjał intelektualny 	
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • dostateczne środki przyczyniające się do poprawy warunków codziennego funkcjonowania osób starszych • wystarczający dostęp osób starszych z miasta do takich form wsparcia, jak kluby seniora • dostosowana do potrzeb i oczekiwań osób starszych oferta spędzania czasu wolnego • zaspokajająca potrzeby osób starszych, dostępność domów pomocy społecznej • wystarczające możliwości miasta pozwalające na kontynuowanie aktywności społecznej, edukacyjnej i zawodowej przez osoby starsze • dostrzeganie przez społeczność lokalną problemów i potrzeb osób starszych • funkcjonowanie Domu Dziennego Pobytu • waloryzacja rent i emerytur, podniesienie kryterium dochodowego w pomocy społecznej • zwiększenie zainteresowania władz lokalnych działaniami na rzecz osób starszych • wykorzystanie potencjału intelektualnego 	<ul style="list-style-type: none"> • wzrastający udział osób w wieku poprodukcyjnym w społeczności miasta • istnienie barier ograniczających przekaz informacji o dostępnych formach pomocy dla osób starszych i ich rodzin • niewystarczające zasoby umożliwiające wzmacnianie potencjału osób starszych • zwiększająca się liczba osób starszych wymagających wsparcia w formie usług opiekuńczych • częste przypadki pozostawiania osób starszych bez należytej opieki przez najbliższych członków rodzin • brak zainteresowania ze strony sektora pozarządowego prowadzeniem działalności na rzecz osób starszych • niewielkie angażowanie się mieszkańców miasta w pomoc wolontariacką mającą na celu wspieranie osób starszych w ich codziennym życiu • wzrost przestępstw na osobach starszych • potencjalny proces starzenia • coraz mniejsze zainteresowanie ze strony rodziny • zanik więzi sąsiedzkich, powodujący izolację i osamotnienie • narastające zjawisko ukrytej przemocy w rodzinie wobec osób starszych

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • monitorowanie liczby orzeczeń o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności wydawanych mieszkańcom miasta • informowanie osób niepełnosprawnych z miasta o przysługujących im prawach oraz dostępnych formach pomocy • dysponowanie przez miasto kadrami pracowników świadczących opiekę i udzielających wsparcia osobom niepełnosprawnym (Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, Warsztaty Terapii Zajęciowej, 	<ul style="list-style-type: none"> • brak ofert pracy • bariery architektoniczne • niewystarczające środki finansowe na realizację programów profilaktycznych w zakresie zdrowia psychicznego • ograniczenia wynikające z niepełnosprawności

<p>Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy, Szkoła Przynależności do Zawodu)</p> <ul style="list-style-type: none"> • podejmowanie działań w zakresie organizowania i świadczenia specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi • funkcjonowanie na terenie miasta domu dziennego pobytu dla osób niepełnosprawnych • likwidowanie barier utrudniających codzienne życie osobom niepełnosprawnym • upowszechnianie wśród osób niepełnosprawnych z miasta ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy • prowadzenie działań na rzecz tworzenia w mieście podmiotów ekonomii społecznej (jak np. warsztaty terapii zajęciowej, zakłady aktywności zawodowej, spółdzielnie inwalidów, spółdzielnie socjalne), mogących zatrudniać osoby niepełnosprawne (WTZ) • przekazywanie informacji przedsiębiorcom z miasta o możliwościach refundacji ze środków PFRON-u kosztów zatrudniania osób niepełnosprawnych • prowadzenie działań na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży dotkniętych niepełnosprawnością (klasy i grupy integracyjne) • podejmowanie działań zapobiegających marginalizacji i wykluczeniu osób niepełnosprawnych • funkcjonowanie w mieście organizacji pozarządowych zajmujących się działalnością na rzecz osób niepełnosprawnych • prowadzenie w mieście wolontariatu na rzecz osób niepełnosprawnych • wykwalifikowana i kompetentna kadra • duża liczba organizacji w zakresie wspierania osób niepełnosprawnych • umiejętne pozyskiwanie środków z UE oraz istniejące ośrodki wsparcia dla osób niepełnosprawnych • możliwości uzyskania stopnia orzeczenia o niepełnosprawności • miejsca parkingowe w mieście • przepływ informacji wśród osób niepełnosprawnych 	
<p>szanse</p>	<p>zagrożenia</p>
<ul style="list-style-type: none"> • brak barier ograniczających przekaz informacji o dostępnych formach pomocy dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin • dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych liczebność i poziom fachowości kadry świadczącej opiekę 	<ul style="list-style-type: none"> • wzrastająca liczba osób niepełnosprawnych • zwiększająca się liczba osób z zaburzeniami psychicznymi, wymagających świadczenia specjalistycznych usług opiekuńczych • brak mieszkań dla osób niepełnosprawnych • pogarszanie się stanu zdrowia

<p>i udzielającej wsparcia</p> <ul style="list-style-type: none"> • wystarczający dostęp osób niepełnosprawnych z miasta do domów dziennego pobytu • społeczna akceptacja dla potrzeby likwidacji barier utrudniających codzienne życie osobom niepełnosprawnym • dysponowanie ofertami pracy dla osób niepełnosprawnych na lokalnym rynku • funkcjonowanie w mieście podmiotów ekonomii społecznej (jak np. warsztaty terapii zajęciowej, zakłady aktywności zawodowej, spółdzielnie inwalidów, spółdzielnie socjalne), mogących zatrudniać osoby niepełnosprawne • zainteresowanie lokalnych przedsiębiorców zatrudnianiem osób niepełnosprawnych • zaspokajające potrzeby zasoby i możliwości miasta w zakresie wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży dotkniętych niepełnosprawnością • wzrastające w społeczności miasta przekonanie o potrzebie zapewnienia osobom niepełnosprawnym pełnego uczestnictwa w życiu społecznym • zainteresowanie ze strony sektora pozarządowego prowadzeniem działalności na rzecz osób niepełnosprawnych • wzrastające zainteresowanie mieszkańców miasta działalnością wolontariacką na rzecz osób niepełnosprawnych • finanse z UE • wykorzystanie potencjału osób niepełnosprawnych 	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczający dostęp do opieki społecznej
--	--

KAPITAŁ SPOŁECZNY I LUDZKI	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • podejmowanie przez samorząd miasta inicjatyw zmierzających do podnoszenia poziomu i jakości życia mieszkańców • zachęcanie mieszkańców do podejmowania inicjatyw lokalnych • popularyzowanie na terenie miasta informacji o działalności lokalnych organizacji pozarządowych • prowadzenie działań zmierzających do zaspokajania potrzeb mieszkańców w zakresie kultury, sportu i rekreacji • podejmowanie działań mających na celu zapobieganie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu osób, rodzin i grup społecznych • pozyskiwanie dodatkowych środków na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej (np. z funduszy Unii Europejskiej) 	<ul style="list-style-type: none"> • konieczność wkładu własnego w projekty • wysoki poziom bezrobocia • emigracja młodzieży • niewystarczające przychody budżetu miasta • wzrastająca liczba osób starszych

<ul style="list-style-type: none"> • dostosowana do aktualnych potrzeb istniejąca w mieście sieć placówek pomocy społecznej • podnoszenie kwalifikacji zawodowych przez pracowników pomocy społecznej poprzez udział w szkoleniach, konferencjach i innych formach doskonalenia zawodowego • realizowanie w mieście przedsięwzięć (np. projektów finansowanych z funduszy Unii Europejskiej), umożliwiających mieszkańcom korzystanie z oferty uczenia się przez całe życie • prowadzenie przez organizacje pozarządowe działań na rzecz łagodzenia i rozwiązywania problemów społecznych • angażowanie się przedstawicieli kościołów i związków wyznaniowych w działania na rzecz łagodzenia i rozwiązywania problemów społecznych • prowadzenie działań w zakresie propagowania i inicjowania wolontariatu przez jednostki organizacyjne miasta • możliwość przekwalifikowania zawodowego • zdobywanie kwalifikacji zawodowych • podejmowanie zatrudnienia • polepszenie sytuacji finansowej • pozyskiwanie środków unijnych • walory turystyczno-krajoznawcze (Żwirownia) 	
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • odczuwalny wzrost jakości i poziomu życia mieszkańców miasta • zainteresowanie mieszkańców podejmowaniem inicjatyw lokalnych • stale rosnące zainteresowanie mieszkańców działalnością w organizacjach pozarządowych • dysponowanie środkami pozwalającymi na poszerzenie i podnoszenie atrakcyjności oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej adresowanej do mieszkańców • wystarczające środki zewnętrzne umożliwiające skuteczniejszą realizację zadań z zakresu pomocy społecznej • wystarczające i dostosowane do aktualnych potrzeb nakłady na rozwój kwalifikacji kadr pomocowych • korzystanie z możliwości uzupełniania lub podnoszenia poziomu wykształcenia i kwalifikacji zawodowych przez dorosłych mieszkańców miasta • przyczyniająca się do łagodzenia i rozwiązywania problemów społecznych aktywność organizacji pozarządowych • pozytywny wpływ działalności przedstawicieli Kościoła i związków 	<ul style="list-style-type: none"> • zwiększająca się liczba osób marginalizowanych lub zagrożonych wykluczeniem i marginalizacją • brak możliwości poszerzenia sieci placówek pomocy społecznej • trudności w pozyskiwaniu środków finansowych na realizację inwestycji • marazm społeczności lokalnej • niska motywacja • ograniczenia finansowe

3. Wzmacniania więzi rodzinnych, w tym kształtowanie umiejętności prowadzenia trudnych rozmów.
4. Monitorowanie sytuacji rodzin wymagających wsparcia poprzez wizyty w środowisku domowym.
5. Organizowanie spotkań integracyjnych społeczności lokalnej, budowanie sieci wsparcia społecznego dla osób i rodzin nieporadnych życiowo.
6. Zmniejszanie skutków bezrobocia poprzez pomoc finansową udzielaną przez MOPS.

Kierunki działań do celu operacyjnego 5.

Pomoc osobom zagrożonym bezdomnością i bezdomnym.

1. Monitorowanie zagrożeń prowadzących do wystąpienia zjawiska bezdomności na terenie miasta.
2. Podejmowanie działań zapobiegających utracie mieszkań przez członków społeczności lokalnej w celu eliminowania zagrożeń wynikających z bezdomności.
3. Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej osobom zagrożonym i dotkniętym bezdomnością.
4. Podjęcie starań w kierunku utworzenia noclegowni dla osób bezdomnych.
5. Zapewnienie schronienia oraz dostępu do poradnictwa specjalistycznego i wsparcia medycznego osobom bezdomnym.
6. Objęcie osób bezdomnych działaniami edukacyjnymi, aktywizującymi i działaniami na rzecz odbudowy więzi rodzinnych.
7. Zintensyfikowanie współpracy Policji, Straży Miejskiej i MOPS-u w zakresie organizacji pomocy dla osób zagrożonych bezdomnością i bezdomnych.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2017-2022.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Burmistrz Miasta, Rada Miasta, Urząd Miasta, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Straż Miejska, placówki oświatowe, placówki kultury.

Partnerzy w realizacji działań:

Powiatowy Urząd Pracy, Policja, lokalni przedsiębiorcy, banki żywności, noclegownie, schroniska, hostele, organizacje pozarządowe, Kościół rzymskokatolicki, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet lokalny i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

Wskaźniki monitoringowe:

- liczba osób ubogich i bezrobotnych objętych pracą socjalną,
- liczba dzieci z rodzin ubogich objętych wsparciem,
- liczba beneficjentów systemu pomocy społecznej objętych wsparciem z powodu ubóstwa bezrobocia i bezdomności,
- liczba osób bezrobotnych w mieście, w tym liczba osób objętych przez Powiatowy Urząd Pracy różnymi formami wsparcia,
- liczba opracowanych i realizowanych projektów w zakresie aktywizacji grup zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz liczba osób nimi objętych,
- liczba osób zagrożonych bezdomnością i bezdomnych.

CEL STRATEGICZNY 2.

**WSPIERANIE RODZIN, PODNOSZENIE POZIOMU I JAKOŚCI
ICH FUNKCJONOWANIA, PRZECIWDZIAŁANIE UZALEŻNIENIOM I
PRZEMOCY DOMOWEJ, DBAŁOŚĆ O KONDYCJĘ ZDROWOTNĄ
MIESZKAŃCÓW MIASTA.**

Cele operacyjne:

1. Wzmacnianie potencjału rodzin.
2. Pomoc osobom i rodzinom dotkniętym problemami uzależnień i przemocy domowej.
3. Zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.

Wzmacnianie potencjału rodzin.

1. Promowanie prawidłowego modelu rodziny, edukowanie rodzin w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich..
2. Edukowanie rodzin niezaradnych wychowawczo w celu nabycia i podniesienia świadomości w kwestiach opiekuńczo-wychowawczych oraz rozwiązywania konfliktów rodzinnych.
3. Podejmowanie działań w celu tworzenia grup wsparcia dla rodzin problemowych.
4. Udzielanie pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej z systemu pomocy społecznej oraz świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych.
5. Prowadzenie pracy socjalnej z rodzinami, w szczególności dotkniętymi bezradnością opiekuńczo-wychowawczą.
6. Zatrudnianie adekwatnie do potrzeb asystentów rodziny oraz organizowanie szkoleń i projektów dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.
7. Zwiększenie dostępności poradnictwa specjalistycznego.
8. Przeciwdziałanie przejawom dyskryminacji rodzin wielodzietnych.
9. Wspierania tworzenia różnych form opieki nad dziećmi do lat 3.
10. Propagowanie idei rodzicielstwa zastępczego poprzez kontynuowanie akcji informacyjno-edukacyjnych przy wsparciu lokalnych mediów.
11. Integrowanie prowadzonych działań na rzecz rodziny i dziecka w mieście poprzez współpracę placówek oświatowych i kulturalnych, jednostek pomocy społecznej i ochrony zdrowia, sądu rejonowego i kuratorów sądowych, Policji, organizacji pozarządowych i Kościoła rzymskokatolickiego.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.

Pomoc osobom i rodzinom dotkniętym problemami uzależnień i przemocy domowej.

1. Zapewnienie osobom uzależnionym, w szczególności od alkoholu i środków psychoaktywnych, dostępu do pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej.
2. Zapewnienie rodzinom dotkniętym problemami uzależnień dostępu do wsparcia psychologicznego i prawnego.
3. Zapewnienie rodzinom dotkniętym problemami przemocy domowej dostępu do wsparcia psychologicznego i prawnego, a w razie potrzeby schronienia w celu odizolowania od sprawców przemocy.

4. Kierowanie sprawców przemocy domowej do udziału w programach korekcyjnych.
5. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii i przemocy w rodzinie.
6. Tworzenie, w miarę wystąpienia takiej potrzeby, grup wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych.
7. Kontynuowanie działalności Miejskiego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz Centrum Pomocy Interdyscyplinarnej, podnoszenie kwalifikacji członków zespołu w kwestiach przeciwdziałania i zapobiegania przemocy w rodzinie.
8. Poszerzanie oferty usług Punktu Interwencyjno-Konsultacyjnego.
9. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie, problemami alkoholowymi i narkomanii oraz Kościołem.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3.

Zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia.

1. Promowanie zdrowia, zdrowego stylu życia i prowadzenie profilaktyki zdrowotnej.
2. Zapewnienie dostępu do podstawowej opieki medycznej mieszkańcom miasta i w miarę możliwości do opieki specjalistycznej oraz usług rehabilitacyjnych.
3. Rozwój bazy rekreacyjnej i sportowej dostępnej dla mieszkańców.
4. Rozszerzenie zakresu usług wsparcia środowiskowego na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2017-2022.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Burmistrz Miasta, Rada Miasta, Urząd Miasta, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Straż Miejska, Miejski Zespół Interdyscyplinarny, placówki przedszkolne, placówki oświatowe, placówki kultury, placówki sportowo-rekreacyjne, świetlice.

Partnerzy w realizacji działań:

Policja, Prokuratura Rejonowa, Sąd Rejonowy, kuratorzy sądowi, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, specjaliści, placówki ochrony zdrowia, organizacje pozarządowe, Kościół rzymskokatolicki i społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet lokalny i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

Wskaźniki monitoringowe:

- liczba rodzin objętych pracą socjalną,
- liczba rodzin objętych wsparciem asystentów rodziny,
- liczba szkoleń i projektów adresowanych do rodzin,
- liczba rodzin objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych,
- liczba osób i rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym oraz liczba porad,
- liczba osób objętych pomocą terapeutyczną,
- liczba rodzin objętych wsparciem psychologicznym oraz z systemu pomocy społecznej z powodu alkoholizmu, narkomanii i przemocy w rodzinie,
- liczba przedsięwzięć realizowanych w ramach działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie uzależnień i przemocy w rodzinie,
- liczba interwencji przeprowadzonych w celu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- liczba osób objętych oddziaływaniem zespołu interdyscyplinarnego,
- liczba przedsięwzięć w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki zdrowotnej.

CEL STRATEGICZNY 3.

DBAŁOŚĆ O ROZWÓJ DZIECI I MŁODZIEŻY.

Cele operacyjne:

1. **Dbalność o jakość i poziom kształcenia dzieci i młodzieży, wyrównywanie szans edukacyjnych, zapewnienie uczniom niepełnosprawnym dostępu do edukacji.**

2. Profilaktyka uzależnień, eliminowanie zachowań negatywnych w środowisku szkolnym, dbałość o organizację czasu wolnego.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.

Dbłość o jakość i poziom kształcenia dzieci i młodzieży, wyrównywanie szans edukacyjnych, zapewnienie uczniom niepełnosprawnym dostępu do kształcenia.

1. Zapewnienie odpowiedniej jakości i poziomu kształcenia w placówkach oświatowych na terenie miasta.
2. Zapewnienie dzieciom i młodzieży wymagającym pomocy i wsparcia dostępu do specjalistów, jak pediatra, psychiatra dziecięcy czy psycholog.
3. Monitorowanie środowiska uczniów pod kątem zabezpieczenia ich potrzeb przez dom rodzinny.
4. Pomoc dzieciom i młodzieży z rodzin ubogich, m.in. poprzez stypendia socjalne, organizację dożywiania, zakup podręczników i materiałów szkolnych.
5. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży poprzez prowadzenie zajęć wyrównawczych i udzielanie pomocy w nauce..
6. Zapewnienie uczniom niepełnosprawnym dostępu do edukacji, m.in. poprzez prowadzenie klas integracyjnych i organizację nauczania indywidualnego.
7. Promowanie w środowisku lokalnym uczniów wybitnie uzdolnionych, tworzenie warunków sprzyjających ich rozwojowi poprzez różnego rodzaju formy wyróżnień i nagród.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.

Profilaktyka uzależnień, eliminowanie zachowań negatywnych w środowisku szkolnym, dbałość o organizację czasu wolnego.

1. Opracowywanie i realizowanie programów profilaktyczno-edukacyjnych w placówkach oświatowych w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom.
2. Monitorowanie środowiska szkolnego oraz podejmowanie działań interwencyjnych i zapobiegawczych mających na celu eliminowanie zachowań o charakterze patologicznym.
3. Opracowywanie i realizowanie programów profilaktyczno-edukacyjnych w placówkach oświatowych na temat przestępczości i jej negatywnych skutków.
4. Budowanie na terenie szkoły pozytywnych relacji z uczniami, dbałość o właściwy klimat umożliwiający rozwój inteligencji emocjonalnej uczniów i stworzenie przyjaznego środowiska szkolnego.

5. Rozszerzanie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, rozwój alternatywnych form spędzania czasu wolnego przy wykorzystaniu zasobów kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych miasta.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2017-2022.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Burmistrz Miasta, Rada Miasta, Urząd Miasta, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Miejski Zespół Interdyscyplinarny, Straż Miejska, placówki przedszkolne, placówki oświatowe, placówki kultury, placówki sportowo-rekreacyjne, świetlice.

Partnerzy w realizacji działań:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, specjaliści, placówki ochrony zdrowia, Policja, Prokuratura Rejonowa, Sąd Rejonowy, kuratorzy sądowi, organizacje pozarządowe, Kościół rzymskokatolicki i społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet lokalny i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

Wskaźniki monitoringowe:

- liczba uczniów objętych dożywianiem,
- liczba przyznanych stypendiów socjalnych,
- liczba opracowywanych i realizowanych programów profilaktyczno-edukacyjnych w placówkach oświatowych w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom,
- liczba opracowywanych i realizowanych programów profilaktyczno-edukacyjnych w placówkach oświatowych na temat przestępczości i jej negatywnych skutków,
- liczba uczniów objętych nauczaniem indywidualnym.

CEL STRATEGICZNY 4.

WSPIERANIE STARZENIA SIĘ W DOBRYM ZDROWIU, OGRANICZANIE SKUTKÓW NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI.

Cele operacyjne:

- 1. Pomoc, organizacja czasu wolnego, usprawnianie i zapewnienie osobom starszym właściwej opieki.**
- 2. Pomoc osobom niepełnosprawnym oraz ich aktywizacja społeczna i zawodowa.**

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.

Pomoc, organizacja czasu wolnego, usprawnianie i zapewnienie osobom starszym właściwej opieki.

1. Udzielanie przez MOPS pomocy finansowej i rzeczowej osobom starszym.
2. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami starszymi.
3. Zapewnienie dostępu do usług opiekuńczych, obejmujących pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem.
4. Wspieranie inicjatyw zmierzających do tworzenia i rozwoju placówek wsparcia dla osób starszych w tym Domu Dziennego Pobytu.
5. Kontynuowanie działalności Klubu Seniora i Uniwersytetu Trzeciego Wieku.
6. Podejmowanie działań mających na celu utworzenie dzielnicowych Klubów Seniora.
7. Zachęcanie osób starszych do czynnego uczestnictwa w życiu społecznym.
8. Wspieranie działań mających na celu zapobieganie wykluczeniu cyfrowemu osób starszych.
9. Podejmowanie współpracy z Kościołem rzymskokatolickim oraz z organizacjami pozarządowymi na rzecz osób starszych.
10. Podejmowanie współpracy z organizacjami skupiającymi osoby starsze.
11. Rozwijanie aktywnych form spędzania czasu wolnego przez osoby starsze, zaspokajanie ich potrzeb kulturalno-społecznych, rekreacyjnych i edukacyjnych, w tym poprzez organizowanie imprez, spotkań integracyjnych, zajęć, wycieczek.
12. Pozyskiwanie wolontariuszy mogących nieść wsparcie osobom starszym.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.

Pomoc osobom niepełnosprawnym oraz ich aktywizacja społeczna i zawodowa.

1. Ograniczanie skutków niepełnosprawności poprzez aktywizację społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych fizycznie i psychicznie.
2. Udzielanie przez MOPS pomocy finansowej i rzeczowej osobom niepełnosprawnym.
3. Monitorowanie sytuacji osób niepełnosprawnych w oparciu o dostępne informacje, jak i uwagi przekazywane przez organizacje skupiające osoby niepełnosprawne.
4. Uwzględnianie udziału osób niepełnosprawnych w organizowanych kursach zawodowych i szkoleniach mających na celu zdobycie kwalifikacji umożliwiających podjęcie pracy.
5. Prowadzenie działań zmierzających do likwidacji barier ograniczających funkcjonowanie osób niepełnosprawnych w przestrzeni publicznej i w otoczeniu domowym.
6. Podejmowanie działań mających na celu stworzenie miejsc zatrudnienia dla absolwentów Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego Szkoły Przesposabiającej do Zawodu.
7. Zapewnienie osobom niepełnosprawnym warunków uczestniczenia w życiu społecznym na równych prawach.
8. Organizacja aktywnych form spędzania czasu wolnego przez osoby niepełnosprawne, organizowanie imprez, spotkań integracyjnych, zajęć, wycieczek.
9. Popularyzowanie wolontariatu na rzecz wspierania osób niepełnosprawnych w codziennym życiu.
10. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych i organizacjami skupiającymi osoby niepełnosprawne.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2017-2022.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Burmistrz Miasta, Rada Miasta, Urząd Miasta, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki oświatowe, placówki kultury, placówki sportowo-rekreacyjne.

Partnerzy w realizacji działań:

Powiatowy Urząd Pracy, PFRON, lokalni przedsiębiorcy, placówki ochrony zdrowia, organizacje pozarządowe, Kościół rzymskokatolicki, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet lokalny i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

Wskaźniki monitoringowe:

- liczba osób w wieku poprodukcyjnym i ich udział w ogóle mieszkańców,
- liczba osób dotkniętych niepełnosprawnością (w oparciu o dane MOPS-u),
- liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych pracą socjalną,
- liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej,
- liczba osób objętych usługami opiekuńczymi oraz specjalistycznymi usługami opiekuńczymi,
- liczba ofert pracy dla osób niepełnosprawnych.

CEL STRATEGICZNY 5.

DBAŁOŚĆ O BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW MIASTA.

Cele operacyjne:

1. **Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców, przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich.**
2. **Zapewnienie dzieciom i młodzieży bezpieczeństwa na terenie placówek oświatowych i w otoczeniu domowym.**

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.

Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców, przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich.

1. Integracja działań różnych podmiotów, instytucji i środowisk na rzecz poprawy bezpieczeństwa.
2. Poszerzenie monitoringu miejskiego.
3. Realizacja działań, których celem jest uwrażliwianie na potrzebę wzajemnej ochrony mieszkańców przed przestępczością i pomagających unikać zagrożeń powodowanych przestępczością.

4. Zapewnienie mieszkańcom bezpieczeństwa na drodze, m.in. poprzez remont dróg, budowę chodników i oświetlenia.
5. Podejmowanie w porozumieniu z uprawnionymi służbami działań o charakterze prewencyjnym w odpowiedzi na postulaty zgłaszane przez mieszkańców.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.

Zapewnienie dzieciom i młodzieży bezpieczeństwa na terenie placówek oświatowych i w otoczeniu domowym.

1. Uwrażliwianie rodziców i opiekunów uczniów na kwestie związane z prawidłowym i bezpiecznym zachowaniem się na terenie szkoły i w otoczeniu domowym.
2. Podejmowanie działań mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa dzieci w drodze do i ze szkoły.
3. Monitorowanie środowiska szkolnego pod kątem zagrożeń związanych z dystrybucją substancji psychoaktywnych.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2017-2022.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Burmistrz Miasta, Rada Miasta, Urząd Miasta, Straż Miejska, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, placówki przedszkolne, placówki oświatowe, placówki kulturalne, placówki sportowo-rekreacyjne, świetlice.

Partnerzy w realizacji działań:

Policja, Prokuratura Rejonowa, Sąd Rejonowy, kuratorzy sądowi, Straż Pożarna, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet lokalny i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

Wskaźniki monitoringowe:

- o liczba popełnionych i wykrytych przestępstw, w tym wśród nieletnich,
- o liczba zrealizowanych inwestycji w celu poprawy bezpieczeństwa na drodze.

CEL STRATEGICZNY 6.

ROZWÓJ KAPITAŁU SPOŁECZNEGO I LUDZKIEGO.

Cele operacyjne:

- 1. Doskonalenie kadr i służb pomocowych, podnoszenie jakości świadczonych usług, rozwijanie infrastruktury socjalnej.**
- 2. Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego.**
- 3. Budowa dialogu władz samorządowych z mieszkańcami.**

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.

Doskonalenie kadr i służb pomocowych, podnoszenie jakości świadczonych usług, rozwijanie infrastruktury socjalnej.

1. Doskonalenie kadr pomocy społecznej poprzez zapewnienie niezbędnych środków na szkolenia i inne formy doskonalenia zawodowego.
2. Poprawa obsługi klientów pomocy społecznej poprzez dostosowanie struktury kadrowej i warunków lokalowych do bieżących potrzeb.
3. Rozwój usług elektronicznych.
4. Rozwijanie współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie pracy na rzecz dziecka i rodziny.
5. Zapewnienie mieszkańcom informacji o dostępnych formach i możliwościach uzyskania pomocy.
6. Rozwijanie współpracy z sektorem pozarządowym w realizacji zadań służących rozwiązywaniu problemów społecznych.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.

Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego.

1. Inicjowanie działań zmierzających do szerszego włączania się mieszkańców w życie społeczne miasta poprzez udział w istniejących organizacjach pozarządowych oraz zachęcanie do tworzenia nowych podmiotów trzeciego sektora.
2. Opracowywanie i realizowanie przy współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi partnerami projektów służących aktywizacji społecznej i zawodowej mieszkańców, w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych.

3. Promowanie działalności organizacji pozarządowych oraz udzielanie im pomocy w pozyskiwaniu środków z innych niż budżet miasta źródeł finansowania.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3.

Budowa dialogu władz samorządowych z mieszkańcami.

1. Wzmacnianie dialogu władz samorządowych z mieszkańcami.
2. Poszerzenie dostępu informacyjnego do planowanych przez samorząd zamierzeń o charakterze gospodarczym i społecznym.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2017-2022.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Burmistrz Miasta, Rada Miasta, Urząd Miasta, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej i inne jednostki organizacyjne miasta.

Partnerzy w realizacji działań:

Placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego, Kościół rzymskokatolicki, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet lokalny i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

Wskaźniki monitoringowe:

- liczba szkoleń, w których uczestniczyła kadra pomocy społecznej,
- liczba organizacji pozarządowych funkcjonujących w obszarze polityki społecznej,
- liczba wspólnych przedsięwzięć z zakresu rozwiązywania problemów społecznych,
- liczba opracowanych i zrealizowanych projektów służących aktywizacji społecznej i zawodowej mieszkańców, realizowanych we współpracy z organizacjami pozarządowymi,
- liczba wspieranych przez samorząd miasta organizacji pozarządowych,
- liczba spotkań mieszkańców z władzami samorządowymi miasta.

3. WDROŻENIE STRATEGII, MONITOROWANIE JEJ REALIZACJI

Koordynatorem realizacji działań wyznaczonych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2017-2022 będzie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Międzyrzecu Podlaskim.

Monitoring zapisów strategicznych, polegający na zbieraniu i analizowaniu informacji dotyczących realizowanych bądź zrealizowanych już działań, będzie prowadzony przez Zespół Koordynujący złożony z przedstawicieli podmiotów odpowiedzialnych za realizację strategii i partnerów w realizacji wyznaczonych działań. Gromadzone dane pozwolą zidentyfikować i rozwiązać problemy, które pojawią się w trakcie wdrażania dokumentu, oraz stwierdzić, czy wyznaczone działania zmierzają w słusznym kierunku i przynoszą zakładane zmiany.

Zespół Koordynujący będzie w ustalonych odstępach czasu oceniał poziom wdrożenia zapisów strategicznych, a następnie dokonaną ocenę skuteczności polityki społecznej prowadzonej w mieście przekaze Burmistrzowi i Radzie Miasta, sugerując przyjęcie proponowanych rozwiązań (np. programów celowych) oraz, w przypadku stwierdzenia istotnych zmian społecznych, podjęcie ewentualnych działań korygujących i wszelkich prac mających na celu aktualizację obowiązującej strategii.

Do oceny stopnia wdrożenia wyznaczonych działań zostaną wykorzystane m.in. sformułowane pod każdym celem strategicznym wskaźniki monitoringowe. Przygotowany wykaz nie wyczerpuje wszystkich wskaźników, jakie mogą być zastosowane w procesie monitorowania realizacji strategii. W miarę rozwoju systemu monitorowania dokumentu będą mogły zostać zidentyfikowane nowe wskaźniki, które w odpowiedni sposób będą charakteryzowały przebieg realizacji podejmowanych działań.

4. PROGNOZA ZMIAN

Zmianą społeczną, jak definiuje to Piotr Sztompka, autor licznych opracowań z zakresu socjologii, skupiający swoje zainteresowania naukowe wokół zagadnień zmian społecznych oraz koncepcji systemu społecznego, jest „(...) różnica między stanem systemu społecznego (grupy, organizacji) w jednym momencie czasu i stanem tego samego systemu

w innym momencie czasu.”¹ Zmiana społeczna oznacza przejście od jednego stanu systemu do drugiego. Realizacja działań zaplanowanych w ramach poszczególnych celów wypracowanych w niniejszym dokumencie powinna przyczynić się m.in. do:

- poprawy sytuacji rodzin i osób ubogich,
- uwrażliwienia społeczności lokalnej na problem ubóstwa,
- podniesienia kompetencji zawodowych osób bezrobotnych i zwiększenia ich szans na podjęcie zatrudnienia na otwartym rynku pracy,
- zwiększenia liczby osób zaktywizowanych zawodowo,
- zmniejszenia skali zjawiska tzw. dziedziczenia bezrobocia,
- zwiększenia liczby miejsc pracy,
- zmniejszenia liczby osób bezrobotnych,
- eliminowania zjawiska dyskryminacji ze względu na płeć na rynku pracy,
- wzrostu liczby podmiotów gospodarczych,
- zmniejszenia liczby beneficjentów pomocy społecznej,
- spadku liczby rodzin zmagających się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi,
- poszerzenia wiedzy w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich,
- zwiększenia dostępności wsparcia dla rodzin,
- podniesienia jakości kształcenia i wsparcia w placówkach oświatowych,
- zwiększenia szans edukacyjnych dla dzieci mających problemy w nauce,
- zróżnicowania form spędzania czasu wolnego oraz wzrostu liczby dzieci i młodzieży z nich korzystających,
- poszerzenia wiedzy mieszkańców w zakresie profilaktyki uzależnień,
- zwiększenia dostępności wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych,
- zmniejszenia skali przemocy w rodzinie,
- polepszenia dostępu do podstawowych usług zdrowotnych, jak również specjalistycznych usług medycznych,
- poszerzenia wiedzy mieszkańców w zakresie profilaktyki zdrowotnej i zdrowego trybu życia,
- zwiększenia liczby mieszkańców aktywnych fizycznie i stosujących się do zasad zdrowego trybu życia,
- zapobiegania wykluczenia cyfrowego osób starszych,

---

¹ Piotr Sztompka, *Stawanie się społeczeństwa: pomiędzy strukturą a zmianą*, (w:) Joanna Kurczewska (red.), *Zmiana społeczna. Teoria i doświadczenia polskie*, Warszawa 1999, IFiS PAN, ss. 41-42.

- zwiększenia udziału seniorów i osób niepełnosprawnych w życiu społecznym,
- aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych,
- uwrażliwienia społeczeństwa na potrzeby osób starszych i niepełnosprawnych,
- podniesienia jakości usług świadczonych osobom starszym i niepełnosprawnym,
- poprawy komfortu funkcjonowania osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania,
- spadku przestępczości, w tym wśród nieletnich,
- poszerzenia wiedzy uczniów w zakresie przestępczości i jej skutków,
- zapobiegania patologiom wśród nieletnich,
- umocnienia współpracy sąsiedzkiej w walce z przestępczością,
- zwiększenia bezpieczeństwa na drodze,
- podniesienia poziomu profesjonalizacji kadry pomocy społecznej,
- podniesienia jakości świadczonych usług,
- zróżnicowania form i zwiększenia efektywności współpracy z organizacjami pozarządowymi,
- zwiększenia aktywności mieszkańców, wzrostu liczby inicjatyw społecznych,
- podniesienia poziomu wiedzy mieszkańców o podejmowanych przez samorząd działaniach i zamierzeniach.

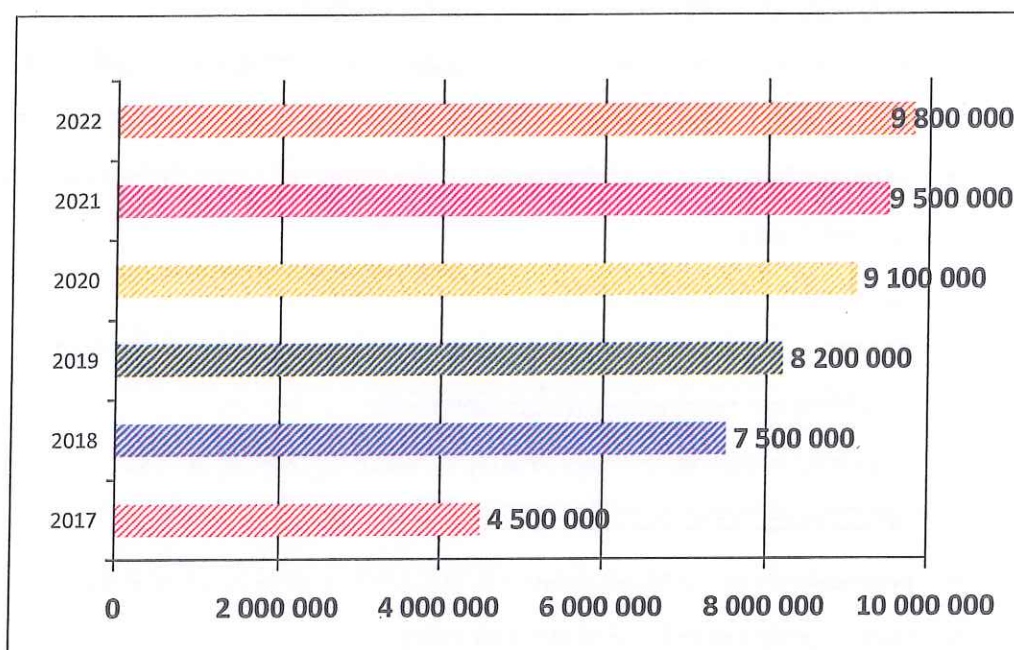
5. RAMY FINANSOWE

Ustawa o pomocy społecznej (Art. 16b ust. 2 pkt 3 lit. c) nakłada obligatoryjny wymóg określenia ram finansowych strategii. Są one przedstawione w poniższej tabeli oraz w formie graficznej na wykresie.

Tabela 48. Ramy finansowe Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2017-2022

szacunkowa wielkość wydatków (w złotych) w latach:					
2017	2018	2019	2020	2021	2022
4 500 000	7 500 000	8 200 000	9 100 000	9 500 000	9 800 000

Wykres 23. Szacunkowa wielkość wydatków (w zł) w poszczególnych latach realizacji strategii

6. PROGRAMY I PROJEKTY

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Międzyrzec Podlaski będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające opracowanie i realizację programów i projektów zgodnych z przyjętymi w dokumencie działaniami.

6.1. PROGRAMY

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2017-2022 będzie realizowana w szczególności poprzez poniżej wymienione programy:

1. Miejski Program Wspierania Rodziny.
2. Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.
3. Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
4. Miejski Program Przeciwdziałania Narkomanii;

5. Program Współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

6.2. PROJEKTY

W ramach strategii mogą być realizowane projekty, które odzwierciedlają potrzeby oraz zamierzenia miasta i jego mieszkańców, zaś ich autorami są przedstawiciele lokalnej społeczności. Ich realizacja jest wskazana, ale należy zaznaczyć, iż możliwa dopiero wtedy, gdy ich wnioskodawcy pozyskają niezbędne środki finansowe.

Prezentowane poniżej projekty powstały w trakcie prac nad strategią. Ich autorami są przedstawiciele szkół, instytucji i stowarzyszeń z terenu miasta.

Projekt:

„Żyjmy zdrowo”!

Wnioskodawca projektów:

Miasto Międzyrzec Podlaski

Cel główny projektu:

- Promowanie zdrowego stylu życia i ekologii.
- Zainteresowanie sportem.
- Przedstawienie przykładowych jadłospisów.

Miejsce realizacji projektu:

Szkoły i świetlice szkolne.

Beneficjenci projektu:

Uczniowie ze szkół podstawowych i gimnazjum.

Partnerzy w realizacji projektu:

- nauczyciele wf-u,
- dietetycy.

Czas realizacji projektu:

3 miesiące.

Projekt :

Utworzenie Spółdzielni Socjalnej.

Wnioskodawca projektu:

JST lub NGO.

Cel główny projektu:

Zwiększenie dostępu do legalnych źródeł zarobkowania oraz wyrabianie pozytywnych postaw społecznych.

Miejsce realizacji projektu:

Miasto Międzyrzec Podlaski.

Beneficjenci projektu:

Kobiety 40+, kobiety bezrobotne z dzielnic objętych patologiami.

Partnerzy w realizacji projektów:

- przedsiębiorcy z terenu miasta Międzyrzec Podlaski,
- Powiatowy Urząd Pracy.

Czas realizacji projektu:

Rok 2018.

Projekt:

Stółka dla podopiecznych MOPS-u nadużywających substancji psychoaktywnych.

Wnioskodawca projektu:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Międzyrzec Podlaskim,
ul. Piłsudskiego 6, 21-560 Międzyrzec Podlaski, tel. 83 371 78 03.

Cel główny projektu:

Zapewnienie jednego gorącego posiłku dziennie (od poniedziałku do piątku) osobom uzależnionym od alkoholu i środków psychoaktywnych, które nie podejmują leczenia lub ich leczenie jest nieskuteczne.

Miejsce realizacji projektu:

Lokal w centrum miasta.

Beneficjenci projektu:

- Osoby notorycznie nadużywające alkoholu, które nie podejmują leczenia odwykowego lub których leczenie nie przynosi efektu.
- Osoby uzależnione od innych środków psychoaktywnych niepodlegające leczenia.

Czas realizacji projektu:

5 lat.

Projekt:

Utworzenie Klubu Integracji Społecznej.

Wnioskodawca projektu:

JST i MOPS.

Cel główny projektu:

Aktywne włączenie społeczne osób zagrożonych wykluczeniem i wykluczonych społecznie.

Miejsce realizacji projektu:

Miasto Międzyrzec Podlaski.

Beneficjenci projektu:

40 osób rocznie zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

Partnerzy w realizacji projektu:

Przedsiębiorcy z terenu miasta Międzyrzec Podlaski, PUP, MOPS.

Czas realizacji:

Lata 2018-2023.

Projekt:

Budowa mieszkań socjalnych ul. Kusocińskiego.

Wnioskodawca projektu:

Miasto Międzyrzec Podlaski.

Cel główny projektu:

Aktywne włączenie społeczne osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i wykluczonych społecznie.

Miejsce realizacji projektu:

Miasto Międzyrzec Podlaski.

Beneficjenci projektu:

Osoby, które będą wymagały wsparcia w postaci mieszkań socjalnych z powodu trudnej sytuacji życiowej, zależne od pomocy społecznej – 50 osób.

Partnerzy w realizacji projektu:

JST i MOPS.

Czas realizacji projektu:

Lata 2019-2023.

IV. UWAGI KOŃCOWE

Zapisy zawarte w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2017-2022 będą realizowane w ramach przyjętych działań w zależności od posiadanych przez samorząd miasta i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych. Dla osiągnięcia wyznaczonych w dokumencie celów konieczne będzie współdziałanie różnych podmiotów funkcjonujących w obszarze polityki społecznej, w tym tych, które działają na wyższym szczeblu administracyjnym.

Autorzy dokumentu pragną złożyć serdeczne podziękowania wszystkim tym, którzy uczestniczyli w jego budowie, przyczyniając się do identyfikacji problemów społecznych występujących w mieście. Jednocześnie chcą wyrazić nadzieję na dalszą współpracę w realizacji zapisów strategii.

PRZEWODNICZĄCY
RADY MIASTA
Robert Matejek

SPIS DIAGRAMÓW, TABEL I WYKRESÓW

Diagramy

Diagram 1. Obszary analizy SWOT	103
---------------------------------------	-----

Tabele

Tabela 1. Struktura wiekowa ludności miasta w latach 2013-2015	23
Tabela 2. Ruch naturalny ludności miasta w latach 2013-2015	23
Tabela 3. Ruch migracyjny ludności miasta w latach 2013-2015	24
Tabela 4. Infrastruktura techniczna w mieście w 2015 roku	25
Tabela 5. Użytki rolne, lasy i grunty leśne	27
Tabela 6. Podmioty gospodarki narodowej w mieście wg rejestru REGON w latach 2013-2015	27
Tabela 7. Zasoby mieszkaniowe w mieście w latach 2013-2015	28
Tabela 8. Dodatki mieszkaniowe przyznane w mieście w latach 2013-2015	30
Tabela 9. Placówki wychowania przedszkolnego i oświatowe w mieście w roku szkolnym 2015/2016	31
Tabela 10. Zakłady opieki zdrowotnej, prywatne praktyki lekarskie i apteki w mieście w 2015 r.	37
Tabela 11. Schorzenia dzieci i młodzieży w wieku 0-18 lat z miasta w 2015 roku	37
Tabela 12. Schorzenia ludności miasta w wieku 19 lat i więcej w 2015 roku	38
Tabela 13. Profilaktyka zdrowotna dzieci i młodzieży z miasta w 2015 roku	39
Tabela 14. Obiekty zbiorowego zakwaterowania w mieście w 2015 r.	44
Tabela 15. Dane dotyczące przestępczości stwierdzonej na terenie miasta w 2015 r.	45
Tabela 16. Stan zatrudnienia w MOPS-ie oraz potrzeby w tym zakresie na koniec 2015 roku	48
Tabela 17. Wykształcenie kadry MOPS-u oraz potrzeby w tym zakresie na koniec 2015 roku	49
Tabela 18. Środki finansowe wydatkowane na pomoc mieszkańcom miasta w latach 2013-2015	50
Tabela 19. Beneficjenci pomocy społecznej w mieście w latach 2013-2015	50
Tabela 20. Struktura wiekowa beneficjentów pomocy społecznej w mieście w 2015 roku	51
Tabela 21. Aktywność zawodowa beneficjentów pomocy społecznej w mieście w 2015 roku	51
Tabela 22. Powody przyznania pomocy społecznej w mieście w latach 2013-2015	52
Tabela 23. Formy wsparcia udzielanego w mieście przez MOPS w latach 2013-2015	53
Tabela 24. Skierowania i pobyt w domach pomocy społecznej w latach 2013-2015	54
Tabela 25. Wartość świadczeń rodzinnych przyznanych w mieście w latach 2013-2015	56
Tabela 26. Świadczenia rodzinne przyznane w mieście w latach 2013-2015	57
Tabela 27. Świadczenia alimentacyjne przyznane w mieście w latach 2013-2015	58
Tabela 28. Instytucje działające w obszarze pomocy społecznej w mieście w 2015 r.	58
Tabela 29. Jednostki wsparcia spoza miasta, z oferty których korzystali mieszkańcy miasta w 2015 roku	59
Tabela 30. Działalność PCPR-u w odniesieniu do ludności miasta w zakresie pieczy zastępczej w latach 2013-2015	59
Tabela 31. Organizacje pozarządowe w mieście w 2015 roku	61
Tabela 32. Parafie Kościoła rzymskokatolickiego w mieście w 2015 roku	63
Tabela 33. Bezrobotni w mieście i ich udział w liczbie ludności miasta w wieku produkcyjnym w latach 2013-2015	68
Tabela 34. Stopa bezrobocia w powiecie, województwie i w kraju w latach 2013-2015	68
Tabela 35. Bezrobotni w mieście na koniec 2015 roku według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i wykształcenia	69
Tabela 36. Bezrobotni w mieście na koniec 2015 roku według wybranych rodzajów działalności ostatniego miejsca pracy oraz oferty pracy	70
Tabela 37. Pomoc społeczna przyznana w mieście z powodu bezdomności w latach 2013-2015	73
Tabela 38. Środki finansowe przeznaczone w mieście w latach 2013-2015 na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie	74
Tabela 39. Lokalny rynek napojów alkoholowych oraz działalność MKRPA w latach 2013-2015 w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w mieście	75
Tabela 40. Udział kobiet w liczbie ludności miasta w latach 2013-2015	82
Tabela 41. Udział kobiet w liczbie osób bezrobotnych w mieście w latach 2013-2015	83

Tabela 42. Negatywne zachowania i zjawiska patologiczne występujące w społeczności uczniowskiej w mieście w roku szkolnym 2015/2016	88
Tabela 43. Występowanie zjawisk patologicznych w otoczeniu rodzinnym uczniów z miasta.....	89
Tabela 44. Osoby w wieku poprodukcyjnym w strukturze ludności miasta w latach 2013-2015.....	95
Tabela 45. Rodziny w mieście korzystające z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w latach 2013-2015.....	98
Tabela 46. Orzeczenia o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności wydane mieszkańcom powiatu w latach 2013-2015.....	99
Tabela 47. Wsparcie udzielone przez PCPR niepełnosprawnym mieszkańcom miasta w latach 2013-2015	100
Tabela 48. Ramy finansowe Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2017-2022	132

Wykresy

Wykres 1. Jak Pani/Pan ocenia infrastrukturę oświatową w mieście?	34
Wykres 2. Jaka jest według Pani/Pan jakość oferty edukacyjnej szkół w mieście?.....	34
Wykres 3. Czy oferta opieki w żłobkach w mieście zaspokaja potrzeby mieszkańców?.....	35
Wykres 4. Czy oferta opieki przedszkolnej w mieście zaspokaja potrzeby mieszkańców?.....	35
Wykres 5. Jaka jest według Pani/Pana atrakcyjność i jakość oferty kulturalnej w mieście?	36
Wykres 6. Jak Pani/Pan ocenia funkcjonalność i jakość oferty w zakresie ochrony zdrowia w mieście?	40
Wykres 7. Jaka jest wg Pani/Pana oferta miasta w zakresie sportu i rekreacji?.....	45
Wykres 8. Czy czuje się Pani/Pan bezpiecznie w miejscu zamieszkania?	47
Wykres 9. Jakie problemy, niekorzystne zjawiska najbardziej uwidaczniają się w mieście?.....	64
Wykres 10. Jakie osoby, rodziny, grupy mieszkańców miasta są najbardziej Pani/Pana zdaniem zagrożone marginalizacją i wykluczeniem społecznym?	65
Wykres 11. W jakich Pani/Pana zdaniem obszarach działania podejmowane na terenie miasta bądź oferowane wsparcie są najbardziej niezadowolające?	66
Wykres 12. Jak Pani/Pan ocenia realizowane w mieście działania w zakresie przeciwdziałania bezrobociu?.....	72
Wykres 13. Czy zna Pani/Pan przypadki przemocy w rodzinie na terenie miasta lub o nich słyszała/słyszał?.....	79
Wykres 14. Czy Pani/Pan zdaniem istnieje ryzyko nasilenia się zjawiska przemocy w rodzinie na terenie miasta?	80
Wykres 15. Czy nierówność szans kobiet i mężczyzn to wg Pani/Pana problem społeczny?	84
Wykres 16. Jakie grupy mieszkańców miasta Pani/Pana zdaniem są lub mogą być najbardziej zagrożone dyskryminacją ze względu na płeć?	84
Wykres 17. Czy powinno się podejmować w mieście działania na rzecz równości szans kobiet i mężczyzn lub w celu przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na płeć?	85
Wykres 18. Jak Pani/Pan ocenia działania podejmowane w mieście w zakresie organizacji i zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży?.....	93
Wykres 19. Jak Pani/Pan ocenia realizowane w mieście działania edukacyjne, wychowawcze i profilaktyczne adresowane do rodzin i dzieci?.....	94
Wykres 20. Czy Pani/Pana zdaniem w działaniach realizowanych na terenie miasta uwzględnia się potrzeby osób starszych?	97
Wykres 21. Czy Pani/Pana zdaniem w działaniach realizowanych na terenie miasta uwzględnia się potrzeby osób niepełnosprawnych?	101
Wykres 22. Czy Pani/Pana zdaniem miasta zapewnia wsparcie rodzinom z dziećmi niepełnosprawnymi?.....	102
Wykres 23. Szacunkowa wielkość wydatków (w zł) w poszczególnych latach realizacji strategii	133